

- **Mitt tips** | 22 Humlevenner planter blomster
- **Reportasje** | 24 Veien mot ferdig lærer
- **Reportasje** | 30 Felles kamp mot utenforskap
- **Portrettet** | 34 Sigve Bolstad

UTDANNING

14

8. SEPTEMBER 2017

utdanningsnytt.no

Skolens
minste

2 0 1 7 2 0 1 7

Fagpresseprisen

Graveprisen

Knut Hovland
Ansvarlig redaktør
kh@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Sjef for nett, desk og layout
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad (perm.)
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Hans Skjong
Journalist
hs@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Tore Magne Gundersen
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Bokansvarlig/korrekturleser
sj@utdanningsnytt.no

Synnøve Maaø
Markedsjef
sm@utdanningsnytt.no

Randi Skaugrud
Markedskonsulent
rs@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Markedskonsulent
ls@utdanningsnytt.no

14

8. SEPTEMBER 2017

utdanningsnytt.no

Innhold

10

● Hovedsaken: FRA STØRST TIL MINST

I år er det 20 år siden seksåringene gikk fra å høre hjemme i barnehage til å bli skoleelever. Ifølge kilder Utdanning har snakket med, vet ingen om det var så lurt.

● Gyldne øyeblikk 39

– Tenk at jeg som ikke trodde at jeg hadde gjort en så god jobb, hadde utgjort en så stor forskjell for akkurat denne eleven, sier tidligere lærer Runar Hestman om sitt gyldne øyeblikk.

Innhold

Aktuelt	4	Glimt	41
Aktuelt navn	8	Innspill	42
Hovedsaken	10	Debatt	48
Kort og godt	18	Kronikk	54
Ut i verden	19	Stilling/Kurs	58
Mitt tips	20	Lov og rett	63
Reportasje	22	Fra forbundet	64
Portrett	34		
Friminutt	38		
Gylne augneblink	39		
På tavla	40		

20

● Mitt tips

Elever fra 1. og 5. trinn ved Lilleborg skole er med på å forskjønne en Oslo-gate med å plante blomster rundt trærne.

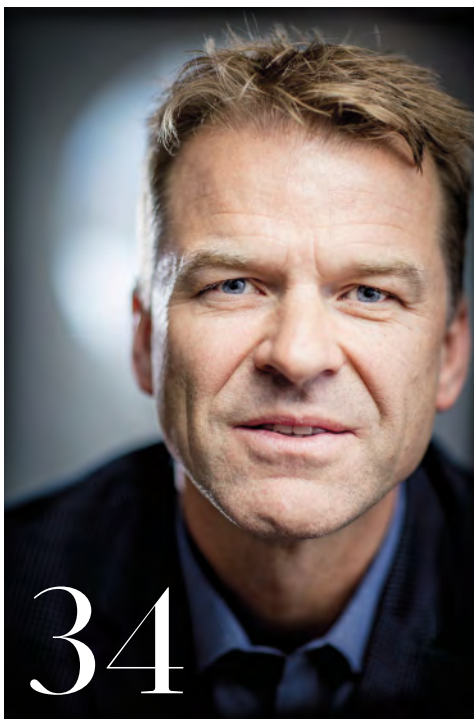
Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

● To ferskinger forteller

Utdanning skal følge to ferske pedagog-studenter framover. Les om Vetle Velstads og Ida Grovens første møte med lærerutdanningen.

● Portrett

Under en lokallagsledersamling på Gol prioriterte Sigve Bolstad å kjøre tur-retur Oslo for å rekke en skoleavslutning for ett av barna. Samtidig beskriver kollegaene i politiet ham som en dyktig fagforeningsleder.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2016: 163.911
issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Sörmlands Printing Solution
www.sormlandsprinting.se

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som føler seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen. Mer informasjon: presse.no/pfu/etiske-regler

Forsidebildet

Ved Sem skole i Tønsberg, der Maya Madikken Lilleby (6) er førsteklasing i år, inviteres førskolebarna på besøk flere ganger våren før skolestart.

Foto: Erik M. Sundt

Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

● Leder

Knut Hovland | Ansvarlig redaktør

Ikke så mye som skiller dem lenger

De to største partiene kjemper hardt om oppmerksomheten i innspurten av valgkampen. Arbeiderpartiet lå an til å gjøre et godt valg, men de siste ukene har partiet opplevd flere nedturer. På en av de siste målingene hadde Høyre passert Arbeiderpartiet i oppslutning. Til tross for dette, ser det ut til å bli et svært spennende og jevnt valg 11. september hvor Miljøpartiet De Grønne (MDG) til slutt kan komme på vippen. De har sagt at de ikke vil støtte en regjering hvor Fremskrittspartiet er med, men ellers holder de flere muligheter åpne. Om statsministeren heter Erna Solberg eller Jonas Gahr Støre etter valget, er med andre ord fortsatt åpent.

Som vi viste i hovedoppslaget i forrige utgave av Utdanning, er ikke skillelinjene når det gjelder skole- og utdanningspolitikken mellom de to største partiene lenger så synlige. De forsøker gjerne å blåse opp forskjellene i valgkampen, men i bunn og grunn er de enige om mye. Blant annet snakker begge partier varmt om betydningen av tidlig innsats, og begge partier forsvare også det kontroversielle karakterkravet i matematikk for å komme inn på lærerutdanningen. Høyre har i tillegg droppet en av sine tidligere fanesaker om å innføre karakterer fra 5. trinn i grunnskolen. En god offentlig skole for alle er bærebjelken i skolepolitikken til både Høyre og Arbeiderpartiet, selv om Høyre er noe mer villig til å åpne for private aktører enn det motstanderen er.

Et av utspillene til Arbeiderpartiet i siste del av valgkampen er forslaget om Den praktiske skolesekken. Nestleder i partiet, Trond Giske, sier til Utdanning at det ikke er snakk om noe nytt fag, men å gi en mer praktisk tilnærming til de fagene elevene allerede har. – Den praktiske skolesekken skal bidra til å gi alle elever nye måter å nå de eksisterende kompetansemålene på. Vi vet jo at mange elever forstår teori bedre hvis de får prøve seg praktisk, sier Giske.

Men nok en gang viser det seg at de to hovedmotstanderne i norsk politikk er på linje med hverandre. For Høyres skolepolitiske talsperson Henrik Asheim viser til at det Arbeiderpartiet foreslår, er i tråd med det som ble lagt fram i innstillingen fra Ludvigsen-utvalget og som senere fikk bred støtte i Stortinget. Vi for vår del synes det er bra at det er enighet om hovedlinjene i skole- og utdanningspolitikken. Norske lærere og elever har i altfor stor grad måttet forholde seg til reformivrige partier og statsråder de siste 20–30 årene. Hvis partiene også kan bli enige om en reell bedring av lærertettheten, hadde det vært helt perfekt.

Godt valg!

Knut Hovland

● Valgkampen

Audun Lysbakken (SV) og **Torbjørn Røe Isaksen (H)** viste tydelig hva som skiller de to partiene i utdanningspolitikken.

Lysbakken og Isaksen fikk fram forskjellene

De er uenige om lærertetthet, testing og fraværsgrense. Uenigheten kom tydelig fram da Torbjørn Røe Isaksen (H) og Audun Lysbakken (SV) barket sammen til debatt i Oslo.

TEKST OG FOTO Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

28. august møttes kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H) og partileder Audun Lysbakken (SV) til politisk duell om skolen på Kulturhuset i Oslo, arrangert av tankesmiene Manifest og Civita. Nesten 200 personer trengte seg sammen i lokalet, og de sist ankomne måtte stå i dørråpningen.

– Jeg har nettopp begynt på lærerutdanningen, og jeg lurer på om skolen kommer til å ha råd til å ansette alle oss med mastergrader, spurte en forsk student da debatten var over.

– Partene har heldigvis inngått en tariffavtale som gjør at dere får uttelling for den kompetansen dere får, sa Torbjørn Røe Isaksen.

– Hvis SV kommer i regjering, blir det norm for lærertetthet, og da blir kommunene nødt til å ansette dere, sa Audun Lysbakken.

I panelet satt også Marte

Blikstad-Balas, førsteamanuensis ved Institutt for lærerutdanning og skoleforskning ved Universitetet i Oslo og Tarjei Helland, stipendiat ved Fakultet for lærerutdanning og internasjonale studier, Høgskolen i Oslo og Akershus. Ida Søraunet Wangberg, utreder i Manifest Tanke-smie, ledet samtalen.

Isaksen forsvarte fraværsgrensen

Torbjørn Røe Isaksen er helt sikker på at fraværsgrensen er et godt grep for å få flere elever til å fullføre og bestå videregående skole. Audun Lysbakken er slett ikke sikker på at fraværsgrensen er det riktige grepet. SV har programfestet at de vil fjerne den.

Audun Lysbakken vil ha maksimum 15 elever per lærer på de laveste trinnene i grunnskolen og maksimum 20 elever på de høyeste.

Han mener lærerne trenger flere kolleger. Isaksen har mer tro på at lærere med fordypning i de fagene de skal undervise i, vil gi bedre resultater.

PISA og matematikk-krav

Kunnskapsministeren mener nasjonale prøver og PISA gir viktig informasjon om elevenes læringsresultater. Han hevder at myndighetene og skoleeier har behov for analyser av resultatene for å kunne sette inn riktige tiltak. SV-lederen mener det er for mye testing og rangering i skolen. Han vil at de nasjonale prøvene skal bli utvalgsprøver og at Norge melder seg ut av PISA.

Lysbakken vil fjerne kravet om 4 i matematikk for å komme inn på lærerutdanningene. Isaksen vil beholde inntakskravet og vurderer å utvide det til å gjelde flere fag.

● Forskjeller

– Oslo-skolen reduserer ikke sosial ulikhet

● Forskning støtter ikke påstanden om at Osloskolen reduserer sosial ulikhet og fremmer sosial mobilitet, hevder professor i sosiologi Marianne Nordli Hansen. I en artikkel i tidsskriftet Apollon hevder Marianne Nordli Hansen ved Universitetet i Oslo at segregeringen i Oslo øker.

Hun viser til funn som sier at de sosiale forskjellene i karakterer ikke er mindre i Oslo enn i resten av landet, og de med lavest sosial bakgrunn ikke gjør det bedre. Gjennomføringsgraden av videregående er ikke høyere i Oslo enn andre steder, heller tvert imot, når man sammenligner elever på samme linje i videregående skole. ©NTB

ARKIVFOTO BJØRN ERIK LARSEN

● Politikk

Asheim vikarierer som kunnskapsminister

● Stortingsrepresentant Henrik Asheim (H) skal være vikar når kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen går ut i pappaperm. Det ble klart i statsråd fredag at 34 år gamle Asheim skal vikariere i ti uker. Han tiltrer jobben 15. september. Asheim har vært innvalgt på Stortinget fra Akershus siden 2013. Han er medlem i Stortingets kirke-, utdannings- og forskningskomite. ©NTB

● Skolemiljø

Berlevåg skole har ikke forsømt seg i forbindelse med en mobbesak, konkluderer Øst-Finnmark tingrett.

FOTO GOOGLE MAPS

Foreldre tapte rettssak mot skole

Foreldreparet krevde erstatning fordi Berlevåg skole hadde forsømt seg når det gjaldt sønnens psykososiale miljø. Nå har de tapt i Øst-Finnmark tingrett.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

I stedet for å få tilkjent erstatning på til sammen 2 millioner kroner, slik foreldre hadde krevd, må de betale Berlevåg kommune i Finnmark 500.000 kroner i saksomkostninger og betale sin egen advokat.

Foreldre mente at skolens ansatte ikke hadde gjort nok for å hindre at sønnen deres ble mobba av andre elever, og at skolens ansatte hadde brukt vold mot barnet. Fylkesmannen har gitt foreldre rett i at kommunen ikke har gjort det de er pålagt i tilknytning til barnets problemer.

Men Øst-Finnmark tingrett meiner det ikke er grunnlag for å si at skolen ikke har fulgt opp gutten på forsvarlig vis. At gutten hadde problemer i relasjoner med de andre barna kom av at han hadde ADHD, ikke at han ble utsatt for mobbing, ifølge retten.

I dommen blir det trukket fram uttalelser fra personer rundt eleven som forteller om en gutt som kan bli svært aggressiv. Det blir blant annet vist til eksempler der han, hvis han blir sint på ei gruppe barn, kan fly etter de svakeste for å ta dem. Han tar ingenting i beste mening og

tror alle tilfeldige skubb eller dulter er provokasjoner som skal hevnes. I lek med andre barn forventer han å få forandre leikereglene etter som han vil. Det er dette som skaper konflikter. Grunnen er at barnet har ADHD, ikke at han blir mobba, meiner retten.

Det foreldre kaller vold fra skolens ansatte, meiner retten er nødvendig bruk av fysisk makt for å hindre ulykker. Ved ett tilfelle tror retten på vitnene som sier at en vikarlærer snubla over barnet. Retten avviser foreldrene påstand om at det var vold.

Familien flytta, og gutten slutta på Berlevåg skole i 2013. Retten trekker fram at i mobbing i svært liten grad er tatt opp i det som finnes dokumentert om skoletida til gutten fra skolestart i Berlevåg i 2008 og fram 2013.

● Læreplanverket

Overordna del av læreplanen er fastsett

- Regjeringa fastsette 1. september ein ny overordna del av læreplanane i skolen. – Lærarar, rektorar og mange andre har gitt viktige innspel i arbeidet med å lage ein overordna del som beskriv dei verdiane vi skal ha i skolen i framtida, seier kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H) i ei pressemelding. Den overordna delen utdjupar verdiane i skolen og ligg til grunn for det elevane skal lære, og for deira utvikling og danning. > **Les meir på Utdanningsnytt.no og i Utdanning nr. 9.**

MEST LEST:

- Foreldre tapte rettssak mot skole
- Aarebrot: – Lærerne tilhører en lydighetskultur. Dere må vurdere å være litt mindre lydige
- Fem veier til styrket foreldresamarbeid
- Skolene avslår søknader om mer ferie
- Vi må tørre å si vi gjør en bra jobb
- Nektes å bli snekker med studiekompetanse

Gikk du
glipp av
denne?

Aarebrot: – Lærerne må bli litt mindre lydige

Samfunnsviteren beskrives som «erkebergensk»; snakkeglad, uformell, lett påståelig og sterkt engasjert. Selv har han påpekt at han er «ujålete på grensen til det hensynsløse».

Utdanningsnytt.no/aarebrot

● Den praktiske skolesekken

Ap vil ha mer praksis i fagene

Praktiske ferdigheter må få større plass i alle skolefag, ikke bare i de praktisk-estetiske fagene. Arbeiderpartiets nestleder er klar til å fylle opp «Den praktiske skolesekken».

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

Innføring av den «Den praktiske skolesekken» er en del av Arbeiderpartiets skolesatsing.
 – Grunnskolen har de siste årene blitt stadig mer tilpasset elever som har tenkt å velge studie-spesialiserende på videregående. Det skjer selv om vi vet at rundt halvparten av elevene kommer

til å velge yrkesfag, sier Trond Giske.

Målet er også at «Den praktiske skolesekken skal bidra til å få ned frafallet på yrkesfagene.

– Vi foreslår ikke et nytt fag, men en mer praktisk tilnærming til de fagene elevene allerede har. «Den praktiske skolesekken» skal bidra til å gi alle elever nye måter å nå de eksisterende kompetansemålene på. Vi vet jo at mange elever forstår teori bedre hvis de får prøve seg praktisk.

– Skal lærerne bare sette i gang med dette, eller får de etter- og videreutdanning i å lære elevene praktiske ferdigheter?

– Her er det bare å sette i gang. Mange lærere i grunnskolen er allerede gode til å la elevene ta i bruk praktiske ferdigheter i fag. Men dette skal handle om mer enn de praktisk-estetiske fagene. Derfor bør dette inn i flere fag på lærerutdanningene. I tillegg bør det være mulig å tilby etter- og videreutdanning i hvordan man kan ta i bruk praktiske ferdigheter i flere fag, sier han.

– Hvilke skoletrinn skal ta i bruk «Den praktiske skolesekken»?

– Arbeiderpartiet vil ha en skole med mer praktisk læring helt fra første klasse på barneskolen. «Den praktiske skolesekken» skal være en nasjonal satsing, der målet er å gi elever i hele grunnskolen bedre kjennskap til hva fag- og yrkesopplæring er. For å få det til, er det behov for et tettere samarbeid mellom skolen og arbeidslivet. Vi vil også ha økt satsing på gründerskap og elevbedrifter, sier Giske.

Arbeiderpartiet og Trond Giske foreslår at praktiske ferdigheter skal spille en viktigere rolle i de eksisterende skolefagene. Også Høyre støtter dette.

FOTO ERIK M. SUNDT

● Kvalifikasjoner

Ufaglærte underviser mer

● Lærere som mangler godkjent utdannelse, sto for 4,5 prosent av undervisningstidene i grunnskolen siste skoleår. I det foregående skoleåret var andelen fire prosent, skriver Dagens Næringsliv. Av landets drøyt 67.000 ansatte, har 5,9 prosent mangelfull kompetanse. Den andelen har økt fra 5,3 prosent i forrige skoleår. Finnmark og Nordland har flest lærere med mangler i den formelle utdannelsen, mens Hordaland og Vest-Agder har færrest. ©NTB

● IKT

Regjeringen vil at alle elever skal lære datakoding

● Mer opplæring i programmering og teknologi gjennom hele skoleløpet er bærebjelkene i regjeringens nye digitale skolestrategi. Strategien «Framtid, fornyelse og digitalisering. Digitaliseringsstrategi for grunnopplæringen 2017-2021» innebærer blant annet å gi alle elever opplæring i koding og forstå og håndtere algoritmisk tenkemåte og programmering. Regjeringen vil også ha et nasjonalt forsøk med koding som programfag i videregående skole. Fra før har regjeringen innført programmering som valgfag i ungdomsskolen. ©NTB

Høyre er enig

– Satsingen på å ta i bruk mer praktiske ferdigheter i skolen er noe det er bredt flertall for på Stortinget, dette er helt i tråd med Ludvigsenutvalgets innstilling. Dette er noe vi er i gang med å gjennomføre med den fagfornyelsen som regjeringen samarbeider med utdanningssektoren om, sier Henrik Asheim, skolepolitisk talsperson for Høyre og medlem i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget.

– Så uansett hvem som får regjeringsmakt etter valget, så vil dette forslaget bli fulgt opp?

– Ja, dette forslaget er helt i tråd med det vi ble enige om på Stortinget da vi behandlet stortingsmelding 28, «Fag – fordypning – forståelse», og strengt tatt ikke noe Arbeiderpartiet kan ta æren for, sier Asheim.

● Karakterstatistikk

Jentene dreg ifrå gutane i skuleprestasjonar.
ILL FOTO TORKJELL TRÆDAL

Jentene er best i alle fag

Jentene får betre karakterar enn gutane, og skilnaden aukar. Men å spå at jentene difor også vil kassere inn høgare løner når dei kjem ut i arbeidslivet, er usikker spådom.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Skilnaden mellom karakterane til jentene og gutane som gjekk ut av grunnskolen nå i vår, var på 4,5 grunnskolepoeng. I fjor var skilnaden på 4,4 poeng. Skilnaden mellom gutar og jenter har auka jamt og trutt sidan 2009. Da var skilnaden på 3,8 poeng. Grunnskolepoeng er eit samla mål for karakterar i fag ved avslutninga av 10. trinn. Det er Utdanningsdirektoratet som legg fram desse tala. Jentene får betre karakter enn gutane i alle fag, men skilnaden er størst i norsk.

Elevane fekk i gjennomsnitt betre karakterar i år enn i fjor. Berre for gutar i Finnmark har den gjennomsnittlege karakteren gått ned. Nå skil det 7,3 poeng mellom gutar og jenter i Finnmark.

Skilnaden i karakterar mellom gutar og jenter er mykje større enn dei geografiske skilnadane. Det skil 2,8 poeng mellom Akershus, som har dei beste karakterane, og Finnmark, som har dei dårlegaste. Jentene i Finnmark får likevel betre karakterar enn gutane i Akershus. Jamt over ligg jentene i Finnmark over det samla landsgjennomsnittet for bae kjønn, medan gutane i Akershus ligg under.

Lønsgapet aukar

Kan vi ut frå dette spå at jentene frå Alta, som har eit gjennomsnitt på 4,4 i norsk, også vil gjere det betre enn gutane frå Asker, med eit norskgjennomsnitt på 3,7 når vi ser på framtidig lønn? Utdanningsnytt har oppnemnd Turid Lilleheie til spå-

kvinne. Ho er første nestleiar i Norsk Kvinnesaksforening og tidlegare leiar i Norsk Tjenestemannslag.

- Det har vore ein sterk tendens til at dei mennene som alt er i arbeidslivet, tar seg svært godt av mennene som kjem inn, ikkje minst med omsyn til lønn, seier ho.

- Den siste lønnsstatistikken viser at skilnaden på lønn mellom kvinner og menn i samanliknbare yrke har auka dei to siste åra. Ifølgje statistikken er skilnaden nå på 10 prosent. Men truleg er han mykje større. Statistikken byggjer berre på dei arbeidsplassane som har tariffavtale. Difor er store delar av til dømes finansnæringa ikkje med. Der veit vi at det er store kjønnskilnadar, seier Turid Lilleheie.

● Utdanningsdirektoratet

Hege Nilssen ny direktør i nytt direktorat

Hege Nilssen (47) er utnevnt til ny direktør for det nye Utdanningsdirektoratet med ansvar for barnehage, grunnopplæring og IKT.

FOTO UTDANNINGSDIREKTORATET

Nilssen har siden mai 2016 vært konstituert direktør for Utdanningsdirektoratet. Før det var hun blant annet divisjonsdirektør i Utdanningsdirektoratet og sekretariatsleder for Ludvigsen-utvalget.

Det nye Utdanningsdirektoratet er en sammenslåing av Utdanningsdirektoratet og Senter for IKT i utdanningen. Direktoratet blir formelt etablert 1. januar 2018, ifølge en pressemelding fra Kunnskapsdepartementet.

● Ungdata-undersøkelsen

Økt stress og medisiner blant unge

Over en firedel av jenter i videregående skole har et høyt nivå av depressive symptomer, ifølge nye tall fra Ungdata-undersøkelsen, som er utført av velferdsforskningsinstituttet NOVA. Det er det høyeste nivået i undersøkelsen siden den begynte i 2010, skriver Klassekampen. Dette er over dobbelt så høyt som hos gutter på samme alder. Blant jenter i alderen 15-19 er antallet som tar sovepiller nesten tredoblet mellom 2006 og 2016. 85 prosent flere jenter tar antidepressiver nå enn for ti år siden. Undersøkelsen viser økning også blant gutter, men i langt lavere grad. ©NTB

Aktuelt navn

Skal knekke kjønnskoden

Gutter og menn sakker akterut, både på skolen og i samfunnet. Hvorfor de gjør det, skal ekspertene nå forsøke å finne svarene på.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no
FOTO Jimmy Linus/Folkehelseinstituttet

● Camilla Stoltenberg (59)

Hvem

Lege, forsker og direktør for Folkehelseinstituttet siden høsten 2012.

Aktuell

Skal lede et ekspertutvalg som skal finne ut hvorfor og hvordan skjevhetene mellom kjønnene kan utjevnes, med fokus på hvorfor guttene gjør det dårligere enn jentene.

Det at guttene gjør det dårligere på skolen og sliter mer i samfunnet, har det vært skrevet om og forsket på i mange år. Hva håper dere å finne som ikke har vært belyst før?

Vi håper å få oversikt over hva man vet om årsaker og tiltak, og å foreslå både forskning og mulige tiltak. Kjønnforskjellene i utdanningsprestasjoner er godt beskrevet, men årsakene kjenner vi ikke, og vi vet ikke hva som kan motvirke uønskete forskjeller.

Kan det hende at kvinnes kamp for å oppnå likeverd har gått på bekostning av menns sjanser til å lykkes?

Du kan stille dette spørsmålet på ny når utvalget har levert utredningen våren 2019.

Utvalget er bredt sammensatt. Skal det forskes innen feltet, og i tilfellet på hva?

Utvalget kan bestille kunnskapsoversikter og utredninger og foreslå forskningsprosjekter. Selv om utvalget er bredt sammensatt, er det mange fagfolk og andre som ikke er representert. Vi vil bruke tid på å møte fagmiljøer og andre, innhente kunnskap fra inn- og utland og åpne bredt for innspill.

Hvilken kjent person ville du hatt som lærer?

Jeg skulle gjerne hatt Marie Curie som lærer i kjemi.

Hvem ville du gitt straffelekse?

Det måtte være meg selv for å drille kommaregler.

Du får holde en undervisningstime for den norske befolkning. Hva handler timen om?

De globale bærekraftsmålene og hva vi må gjøre for å nå dem så fort som mulig.

Hva liker du best med deg selv?

Engasjementet.

Hva er din favorittbok?

Jeg har mange favoritter og liker ikke å velge blant dem. For tiden leser jeg Eilert Sundt på ny. De er kanskje ikke mine absolutte favoritter, men hans bøker er nydelige eksempler på tilgjengelig vitenskap. Les «Om giftermål i Norge», for eksempel.

Hva gjør du for å få utløp for frustrasjon?

Leser tegneserien Keibelife i Morgenbladet, svømmer en tur eller snakker med mine nærmeste.

Hvem er din favorittpolitiker?

Jeg har respekt for mange politikere. Men Jens rager jo høyt på min liste.

Hva er ditt bidrag i kampen for å redde verden?

Redde verden gjør vi sammen, ikke alene. Jeg prøver å bidra med vitenskapelig kunnskap som et verktøy for en bedre verden.

BESTILL LÆREVERKET

MATOPEDIA

TIL ELEVER I MAT OG HELSE-FAGET

Matopedia er laget for elever på barne- og ungdomstrinnet og er en helt omarbeidet utgave av Kokeboka mi. Bøkene finnes både på nynorsk og bokmål, og har tilhørende lærerveiledning. Bærekraft, dyrevelferd, mattrygghet, ernæring og kosthold er viktige temaer som vektlegges. Bøkene er laget for å dekke Kunnskapsløftet, læreplanen i faget (MHE1-01) og kostrådene fra Helsedirektoratet. Bøkene er gratis, men det tilkommer en fraktkostnad på 20,- per bok. Læreverket utgis av Opplysningskontoret for egg og kjøtt – MatPrat.

Elevbok 5.-7. trinn

Matopedia for barnetrinnet består av 33 leksjoner + et fordypningskapittel om dyrevelferd.

Teoribok 8.-10. trinn

Matopedia for ungdomstrinnet består av 31 leksjoner + et fordypningskapittel om vitaminer og mineraler.

Kokebok 8.-10. trinn

Matopedia kokebok for ungdomstrinnet er tett knyttet opp mot teoriboken og inneholder oppskrifter til hver leksjon. En flott bok som elevene kan ta med seg videre i livet.

Slik bestiller du bøkene

For å bestille bøkene går du inn på mat.no og klikker på bestilling helt øverst på siden.

Har du allerede bestilt Matopedia-bøker?

Grunnet ekstra mange bestillinger i år har vi måttet trykke opp flere ekstra opplag. Disse sendes ut fortløpende så snart de er trykket og pakket. Legger du inn en ny bestilling nå, vil bøkene være hos deg innen 4 uker.

- Da

Aksel Drevsjømoen Rognerud (6) liker klatrestativet på Sem skole i Tønsberg, men det betyr ikke at han vil tilbake til barnehagelivet.

hadde jeg rømt!

Det svarer Aksel Drevsjømoen Rognerud (6) da Utdanning spør hva han hadde gjort hvis han måtte være ett år til i barnehagen.

Det er 20 år siden seksåringen gikk fra å være størst i barnehagen til å bli minst på skolen.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no og Hans Joseph Skjong | hs@utdanningsnytt.no
FOTO Erik M. Sundt

● 1997–2017:

20-årsjubileum for stor-reform i skolen

Den gangen skolestart for seksåringene ble innført med Reform 97, var forskerne, politikerne og lærerne uenige om de eldste barnehagebarna burde flyttes over til skolen, eller om de hadde det best i barnehagen. Uenigheten er ikke blitt mindre.

– **Da hadde jeg rømt**, sier Aksel til Utdanning.

Spørsmålet han svarer på, er hva han hadde gjort dersom han hadde fått beskjed om at han ikke skulle gå på skole likevel, men måtte være ett år til i barnehagen.

Aksel Drevsjømoen Rognerud (6) har andre skoledag på Sem skole i Tønsberg. Sammen med 24 andre seksåringer startet han i første klasse i høst, og skole er lettere enn han hadde fryktet. Det er bare én ting som er vanskelig:

– Å finne biblioteket, sier han.

Isabelle Angelin Köhnberg-Nilsen og Maya Madikken Lilleby er enige.

– Jeg aner ikke hvor det, sier Isabelle.

Maya rister på hodet:

– Ikke jeg heller.

Førsteamanuensis Hilde Dehnæs Hogsnes ved Høgskolen i Sørøst-Norge har forsket på overgangen mellom barnehage og skole. Hun kjenner godt igjen det barna sier.

– Trygghet er viktig for å få til en god overgang. Å bli kjent i bygget, vite hvor toalettene er, hvordan klasserommet og lekeapparatene ser ut, er veldig viktig for barn, sier Hogsnes til Utdanning.

Skolebesøk

I år er det 20-årsjubileum for en av de største reformene i norsk skole: Reform 97 og innføringen av skolestart for seksåringer. Den gangen var forskerne, politikerne og lærerne uenige om de eldste barnehagebarna burde flyttes over til skolen eller om de hadde det best i barnehagen.

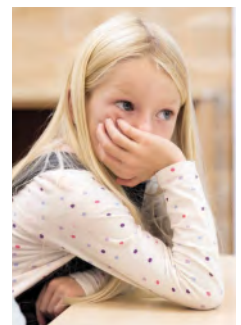

Uenigheten er ikke blitt mindre.

– Ut ifra det vi vet, er det litt vanskelig å si noe sikkert. Det er ingen som har studert det skikkelig. Forskere har ikke vært særlig interessert i å studere effektene av senka alder for skolestart. Det er også en sak som er veldig komplisert å studere. Det er litt vanskelig å finne hva som henger i hop med hva, sier Peder Haug til Utdanning.

Han er professor i pedagogikk ved Høgskolen i Volda og ledet evalueringen av reformen i 2004.

– Reform 97 skulle ta med seg det beste fra barnehagetradisjonene og det beste fra skolen. Det beste fra barnehagen betød å legge stor vekt

Isabelle Angelin Köhnberg-Nilsen liker å leke på skolen.

Å rekke opp hånda
kan barna fra før.
Mathea Williams Myhre
vet svaret på lærerens
spørsmål.

på lek, og at læringen skulle være preget av lek. Det legitimerer at førskolelærerne fikk en plass i skolen, sier Haug.

Ifølge reformen skulle man sette inn en barnehagelærer i klassen dersom elevtallet oversteg 18. Dette kravet ble senere fjernet. Nå har rektorene frihet til å etablere større klasser dersom det er «forsvarlig».

I Tønsberg kommune, og på Sem skole, forholder man seg til det gamle kravet. På første trinn settes det inn en ekstra lærer, barnehagelærer eller assistent dersom elevtallet overskrider 18.

Årets 25 seksåringer har to lærere. Rektor på >

«Det var mer rom for lek før Kunnskapsløftet, og det er synd. Seksåringene lærer gjennom lek.»

Hilde Dehnæs Hogsnes, forsker

Førsteamanuensis Hilde Dehnæs Hogsnes har forsket på overgangen fra barnehage til skole. – Barna selv er opptatt av at de vil leke mer, sier Hogsnes.

På Sem skole har rektor Rune Olsen og inspektør Sondre Aurmo forberedt seg lenge på å ta imot seksåringene.

Sem skole mener seksåringene har det godt på skolen, men at det kanskje ble enda viktigere å skape en myk overgang etter Reform -97.

– Vi er bevisst på at trygghet og forutsigbarhet er viktig for de minste. Det kan tenkes at det er enda viktigere for fem-seksåringene enn det var for dem som var sju år da de begynte på skolen, sier han.

Skolen inviterer derfor seksåringene på besøk flere ganger våren før skolestart.

– Jeg har vært her mange ganger, sier Maya Madikken (6).

Tre ettermiddager i vår var hun og resten av førskolebarna fra barnehagen på skolebesøk. Foreldrene var med, ansatte i skolefritidsordningen var der, og barna lekte både inne og ute. I tillegg har de tre skolestarterne vært på besøk hos de andre barnehagene som sogner til Sem skole.

– Barnehagene har et opplegg hvor alle som skal starte på skolen, går på besøk til de andre som også har førskolebarn, sier rektor Rune Olsen.

Skolebesøkene er en del av «Sem skoles startprosjekt». I tillegg til at barna kommer til skolen, besøker også leder for skolefritidsordningen (SFO) og baseleder barnehagene.

– De får hilst på alle førskolebarna og sett dem i miljøet sitt i barnehagen. Det er nyttig når barna kommer til skolen og SFO, sier Olsen.

Skolen innkaller foreldrene til møte på våren og de har to besøksdager for førskolebarna i skoletiden.

– Første skoledag har vi også et møte for foreldrene. Etter at de har fulgt barna til klassen sin, har vi et kort møte hvor skolens ledelse, helsesøster og øvrige ressurstjenester deltar, sier Olsen.

Forsker Hilde Dehnæs Hogsnes har sett at barnehagene ofte får ansvaret for å gjøre overgangen til skolen lettere, og hun er glad for den jobben Sem skole gjør.

– Dialogen mellom barnehage og skole er viktig. Litt for ofte overlates det til barnehagene å drive skoleforberedelser, mens skolene engasjerer seg mindre, sier Hogsnes.

Hun mener det ville vært nyttig om lærere besøkte barnehagene.

– Dersom lærere hospiterte i barnehagene, tror jeg overgangen til skole kunne blitt lettere for mange barn, sier Hogsnes.

I tillegg mener hun barnehage og skole burde samarbeide om prosjekter.

– Man kan for eksempel ha et prosjekt hvor man leser de samme bøkene: starter på våren siste året i barnehagen og avslutter på høsten i skolen, sier Hogsnes.

Første trinn på Sem skole har 25 elever og to lærere.

For tidlig?

Forskerne er uenige om hvor stor betydning det har om barn er seks eller sju år når de starter på skolen.

Hogsnes mener likevel at én ting er blitt viktigere: leken.

– Hvis det ikke er rom for lek i første klasse, har seksåringene det bedre i barnehagen, sier hun.

– Skolene var i villrede da seksåringene kom for 20 år siden. Den gangen skulle det første skoleåret være noe midt mellom barnehage og skole, sier Hogsnes.

– Før Reform 97 var det et tett samarbeid mellom barnehage og skole, sier hun.

Noe av tanken med Reform 97 var at hele det første skoleåret skulle være en overgangsperiode. Etter Kunnskapsløftet skjedde det noe.

– Det var mer rom for lek før Kunnskapsløftet, og det er synd. Seksåringene lærer gjennom lek, og i undersøkelser hvor barna selv blir spurt, sier de at de ønsker å leke, sier Hogsnes.

Det var like etter årtusenskiftet at norske elever deltok i internasjonale kunnskapstester som PISA, som måler 15-åringers kompetanse i lesing, matematikk og naturfag, og lesetesten PIRLS, der elever på 4. og 5. trinn deltar. Resultatene viste at lesekompetansen var lavere enn i sammenlignbare land.

– Alle elevene har nytt godt av barnehagepedagogikken

Undervisningsinspektør for første til fjerde klasse på Sem skole, Sondre Aurmo (45), er utdannet førskolelærer.

Han var ferdig utdannet i 1997 og kom til skolen samtidig som de første seksåringene.

– Vi var mange førskolelærere som fikk jobb i skolen den gangen. Vi tok med oss barnehagepedagogikk som jeg tror alle elevene har nytt godt av, sier Aurmo til Utdanning.

Det var denne pedagogikken som var ønsket i skolen, men som politikerne senere mente var for lite læringsorientert.

Ifølge professor Peder Haug ble det blant annet pekt på at førskolelærerne hadde fått hånd om første klasse, og at de ikke hadde kompetanse i å undervise i lesing.

– Daværende utdannings- og forskningsminister Kristin Clemet antydte i 2003 at hun ville at lesetreningen skulle begynne i 1. klasse. Dermed så vi signalene om Kunnskapsløftet allerede 2003–2004, og kommunene begynte å ta konsekvensene av dette veldig raskt, sier Haug.

Han sier at det diskuteres hvorvidt Reform 97 ble gjennomført i tråd med intensjonen.

– Vi vet at Kunnskapsløftet i større grad foku-

«Finnene setter i gang tiltak med en gang de tror elever strever. Det gjør de uten å spørre noen.»

Peder Haug, professor

«Skolen hadde godt av å få de små inn. Etter reformen har vi undervist på andre måter, og skolen ble mer lekende i læremåten.»

Sondre Aurmo, undervisningsinspektør

serte på læring, og vi fikk en veldig satsing på ungdomstrinnet. Etter hvert forsvant også førskolelærernes rett til å jobbe i skolen, og regelen om at det skulle være flere enn én pedagog hvis det var flere enn 18 elever, ble også fjernet.

– På 1990-tallet bygde man om mange skoler og lagde skolene mer barnehagepreget. Men lek brukes i liten grad som tilnærming til læring. Leken er først og fremst rekreasjon, sier Peder Haug.

Vil beholde leken

Både i Sverige og Finland starter barn på skolen når de er sju år.

– Finnene bruker ett år mindre på skolen, men har bedre resultater enn i Norge. Men det handler mer om hvordan undervisningen er lagt opp i Finland enn om omfanget av skolen. Finnene har hatt et mer autoritært preg, sier Peder Haug.

– Forskning kan tyde på at den lærerfokuserte, kateterorienterte undervisningen har større effekt enn den noe mer elevorienterte norske tradisjonen, hvor det har vært en større grad av frihet for elevene, med ansvar for egen læring, sier han.

Reformen skulle også gi de svake elevene i Norge et bedre utgangspunkt med tidligere skolestart og ett år ekstra på skolen. Men Finland har også bedre resultater på dette området, til tross for senere skolestart.

– Finnene har klart å realisere tidlig innsats. De setter i gang tiltak med en gang de tror elever strever. Det gjør de uten å spørre noen. I Finland er omfanget av spesielle tiltak størst hos de yngste elevene, mens i Norge er omfanget av tiltakene størst for de eldste elevene, sier Haug.

Ved Sem skole jobber de for å nå målene i Kunnskapsløftet gjennom lek.

Inspektør Sondre Aurmo mener det er mange fordeler ved at seksåringene er på skolen.

– Skolen hadde godt av å få de små inn. Etter reformen har vi undervist på andre måter, og skolen ble mer lekende i læremåten. Dette jobber vi for å beholde, selv om kravene til hva elevene skal lære første året er endret, sier Sondre Aurmo.

På Sem skole er det én klasse på første trinn, og den har to lærere. Elevene har møttes flere ganger

før skolestart, og det er viktig, ifølge forskeren.

– Har du noen venner på skolen?

Aksel Drevsjømoen Rognerud (6) nikker og holder opp alle fingrene.

– Ti stykker har jeg, sier han fornøyd.

Maya Madikken Lilleby (6) har enda flere.

– Jeg er venn med alle på skolen, sier hun.

Aksel og Isabelle Angelin Köhnberg-Nilsen ser på henne med store øyne.

– Ja, for storebroren min kjenner alle her, og han har sagt at jeg også kan være venn med dem, forklarer Maya.

Venner er viktig for å skape en trygg overgang til skolen, viser forskning.

– Det aller viktigste for barn er å beholde venner og å få venner, sier førsteamanuensis Hilde Dehnæs Hogsnes.

Hun viser til undersøkelser hvor barna selv er blitt spurt om hva som er viktigst for dem når de skal starte på skolen.

– Vennskap dannes når barna har noe felles, et prosjekt som knytter dem sammen. Lek egner seg godt til å danne vennskap, sier Hogsnes.

Aurmo er enig, og mener at leken også har mange andre fordeler:

– Læring gjennom lek er morsomt. Barn er nysgjerrige og liker å forske seg fram til kunnskap når det skjer gjennom metoder som er inspirert av leken, sier Aurmo.

Aksel er ikke i tvil om hva han liker best med skolen:

– Lekeapparatene, sier han og peker ut gjennom vinduet. Skolegården på Sem er stor, og foran bygget ligger et stort, fargerikt klatrestativ.

Maya er ikke enig med Aksel.

– Lekser er det beste. Jeg har gjort leksene allerede, sier hun stolt.

Maya Madikken Lilleby (6) svinger seg i lekestativet.

– Positivt for minoritets elever

Barn med minoritetsbakgrunn gjør det bedre på skolen etter Reform 97.

Anders Bakken er forsker ved seksjon for ungdomsforskning i Velferdsforskningsinstituttet NOVA ved Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA).

Han har tidligere forsket på hvordan seksår-ingenens skolestart påvirket skoleresultatene til minoritets elever.

– Vi så at de minoritets elevene som hadde hatt ett års ekstra skolegang, gjorde det litt bedre enn minoritets elevene som hadde ni års skolegang, sier Bakken til Utdanning.

Han sier at en langt høyere andel barn fra den etniske norske majoriteten gikk i barnehagen enn barn med minoritetsbakgrunn.

– Det kan tyde på at en del av minoritets barn hadde fordeler av å starte tidligere på skolen og møte majoritets elever, og slik trolig få språklige fordeler av å begynne ett år tidligere, sier Bakken.

Bakken sier også at evalueringen av Kunnskapsløftet tyder på at verken Reform 97 eller Kunnskapsløftet har hatt særlig effekt på utjevning av sosiale forskjeller, slik tilhengere av reformen håpet at den skulle gjøre.

– Det er ikke noe som tyder på at det var en utjevning reform. Foreldres utdanning var i stor grad det som skilte barnas resultater, uavhengig av om barna hadde gått ni eller ti år i grunnskolen. Barn med foreldre med høy utdanning gjorde det jevnt over bedre enn barn med lavt utdannede foreldre. Vi fant også at etter at Kunnskapsløftet ble innført, ble det et større gap mellom de med høy og lav sosial bakgrunn, sier Bakken.

«Foreldres utdanning var i stor grad det som skilte barnas resultater, uavhengig av om barna hadde gått ni eller ti år i grunnskolen.»

Anders Bakken, forsker

«Vær deg selv, alle andre er allerede opptatt.»

Oscar Wilde, irsk essayist, forfatter, dramatiker og poet (1854-1900)

● Undervisningspris

Fikk pris for god fysikkformidling

Prisvinner Robert Pehrson til venstre og leder av Norsk fysikklærerforening Morten Trudeng til høyre.

FOTO PRIVAT

Fysikklærer Robert Pehrson ved Valler videregående skole i Bærum er vinner av Norsk fysisk selskaps undervisningspris i fysikk. Prisen ble delt ut på fysikermøtet i Tromsø 9. august. Den deles ut annet hvert år av Norsk fysisk selskap.

I sin begrunnelse skriver juryen:

«Når man skal undervise fysikk så holder det ikke bare å skjøne faget selv, slik Robert Pehrson gjør til fulle. Han har også evnen til å sette seg inn i andres forståelse av faget – finne fram til ulike forklaringsmetoder og vinklinger. Han hjelper elevene der de er. Han motiverer, engasjerer og får fram lærelysten hos dem. Alt dette krever dybdeforståelse av faget og samtidig stor menneskekunnskap. Elevene til Robert sier:

Han er morsom, har stålkontroll og er flink til å forklare. Han tar seg god tid til hver og én, og han skjønner virkelig elevene. Han er opptatt av at vi forstår.»

Pehrson har vært lektor ved Valler videregående skole siden 2000.

● Videregående skole

Én av fem lærere mangler pedagogisk kompetanse

20 prosent av lærerne i videregående skole mangler formell pedagogisk kompetanse. Størst andel med pedagogikk finner vi i de offentlige skolene og blant de eldste lærerne, viser en forstudie Statistisk sentralbyrå publiserte 1. august.

Nesten halvparten av lærere uten høyere utdanning har fag- eller svennebrev, mot 16 prosent av lærere i videregående totalt. Mange i denne

gruppen er imidlertid i gang med en pedagogisk utdanning. Dette gjaldt nær 25 prosent av lærerne uten fullført høyere utdanning og 18 prosent av dem som har fullført høyere utdanning uten pedagogikk.

Praktisk-pedagogisk utdanning (PPU) er den klart vanligste typen lærerutdanning i den videregående skolen. 14.000 av 27.000 lærere har PPU, og 36 prosent av disse har PPU for yrkesfaglærere. ©NTB

● Lærertetthet

Mange lærere mener klassene er for store

33 prosent av lærerne som deltok i en ny undersøkelse Respons Analyse har utført for Utdanningsforbundet, mener klassene de underviser mest, har et elevantall som ikke er pedagogisk forsvarlig. Andelen som opplever at elevantallet ikke er pedagogisk forsvarlig, øker med størrelsen på klassen, skriver Dagbladet. ©NTB

● Eksamen

Ein av fem vinn fram med klage

18 prosent av dei som klaga på eksamen i vidaregåande skule i vår, fekk betre karakter, ifølgje tal frå Utdanningsdirektoratet som Utdanning har fått henta inn.

I alt kom det inn 10.625 klager på eksamenskarakterar etter eksamen i vår. Karakteren vart heva for 1949 av oppgåvene det vart klaga for.

91 oppgaver fekk dårlegare karakter etter at klagen vart handsama.

● Dikt

FOTO PAUL ROWLEY/FREEIMAGES.COM

Steinen

Steinen, den tunge, fortell at verken eg eller du vil klar' med han.

Steinen, han ligg der han ligg. D'er som han sei: -Ingen vits I å prøv' deg.

Kato Løvstad

Fra diktsamlinga «Gyllen smaragd» 2004

Australia

Elevane Kallee Wells (5) og Blayne McLeod (9) plantar tre utanfor skulen sin.

FOTO PAUL SCAMBLER/THE EXAMINER / FAIRFAX MEDIA

Elevar planta 500 tre

I eit forsøk på å lære den oppveksande generasjonen om regionens biodiversitet og landskap, vart rundt 125 skuleelevar sett til å plante 500 tre ved Waverly Primary School i byen Launceston på øya Tasmania. Tiltaket vart utført i samarbeid med Tamar Natural Resource Management (Tamar NRM), ein uavhengig ideell lokal samanslutnad.

Ifølgje assistentlærer Scott Watson var elevane begeistra over å forlate klasserommet for læring gjennom praksis, sjølv om dei fekk gjørmete sko og skitne hender.

– Jo oftare barna kan lære gjennom praktisk arbeid, jo betre, seier han til avisa The Examiner.

Gill Bassett, programkoordinator i Tamar NRM, opplyser at plantejobben er ein del av delstaten Tasmanias tiltak for å plante 100.000 tre.

– Gjennom dette får skulane og elevane eigarskap til området, og dei kan sjå trea gro, seier ho.

Litauen

Lærarar får ikkje pensjonere seg

Mangelen på kvalifiserte lærarar aukar i Litauen. Ifølgje det statlege arbeidsdirektoratet var 1398 stillingar tomme ved skulestart, mot 1276 i fjor.

Leiaren for lærarorganisasjonen LBU, Jurate Voloskjavitsjane, seier til nettavisa Delfi at lærarar i somme delar av landet vert nekta å gå av med pensjon på grunn av manglande rekruttering av nye lærarar. Ho meiner auka arbeidspress og låg løn er viktige årsaker til at for få unge søkjer seg til læraryrket. Ifølgje styresmaktene er snittløna for lærarar 404 euro i månaden.

Utdanningsminister Jurgita Petrauskene vedgår overfor nettavisa Eadaily at utviklinga går feil veg.

Ukraina

Lærarar skal få større valfridom

Ukrainske grunnskulelærarar skal sjølv få fastsetje opplegget for undervisninga og kor mange timar dei skal bruke på kvart enkelt fagtema.

Hovudkravet til lærarane skal vere at resultatet av arbeidet tilfredsstillar dei nasjonale standardane for utdanningssektoren, skriv det ukrainske nyhendemagasinet Fokus.

Dette er ein del av utdanningsreforma i landet, som gradvis skal gjennomførast frå og med neste skuleår. Andre sentrale element er ei frivillig sertifiseringsordning for lærarar, som gir eit lønstillegg på 20 prosent.

Den obligatoriske grunnskulen skal dessutan utvidast til 12 år, eitt år meir enn i dag, samstundes som studietida i høgare utdanning vert redusert tilsvarande, ifølgje bladet.

NYSJERRIGER

5 kr per elev per år.*

Abonner nå!

nysgjerriger.no/innmelding

*Minstepris 150 kr/år

● **Janne Sondresen**

Lærer ved Lilleborg skole i Oslo.

Skoleelever vil at **humla** skal suse

Elever ved Lilleborg skole i Oslo har plantet blomster langs en av de mest trafikkerte gatene på Torshov, både til nytte og glede.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

● **Tips til humle-prosjekt:**

Finn planter som er humlevennlige. Organisasjonen La Humla Suse arrangerer gratis humlevandringer i Botanisk hage i Oslo med støtte fra Miljødirektoratet.

ILL. SHOWVECTORSTUDIO/ISTOCKPHOTO

Det er ikke så mange som ser skiltene som står ved hvert eneste av de om lag 20 trærne opp Vogts gate der de haster forbi. På skiltene står det en oppfordring om å holde det fint og ikke skade plantene som elevene plantet ut i vår. Plantene er valgt ut for å tiltrekke seg humler og bier.

Ekspert hjelp

Elever fra 1. og 5. trinn har sammen ansvaret for prosjektet. Rektor ved Lilleborg skole, Gro Kindem Nordstrand, forteller at dette er fjerde året de har et slikt prosjekt.

– Det startet med at noen foreldre i FAU (foreldrerådets arbeidsutvalg, red.anm.) søkte om midler fra bydelen og fikk det, og deretter har vi fortsatt med det. Dette er et pedagogisk opplegg der vi samarbeider med en biolog og en gartner, forteller Nordstrand til Utdanning.

Blant annet fikk elevene sammen med lærere utforske blomster, bier og humler. Organisasjonen La Humla Suse stilte med utstyr for å fange og studere dem nærmere.

Lærer Janne Sondresen ser stor nytte i prosjektet. – Eleven har blant annet vært i Botanisk hage på humlevandring for å lære mer om humlers betydning for natur og matproduksjon. Det er viktig at

elevene sitter igjen med læring etter at de har deltatt i prosjektet, sier Sondresen til Utdanning.

Gartneren som har bistått skolen, har blant annet vært med på å plukke ut planter som skal tiltrekke seg bier og humler. Gartneren klargjorde rundt trærne og hadde på jord der, men det meste av plantingen tok elevene seg av.

– Vi delte inn i grupper, med noen fra 1. og 5. klasse, fadderelever og faddere sammen.

– **Føler ansvar**

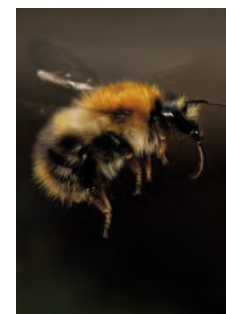
Elevene har også lært om hvordan enkelte planter er mer nyttige for humlene enn andre.

– De er stolte over at de har forskjønnnet nærmiljøet og føler mer ansvar for å holde det i orden. Når vi går til biblioteket, går vi opp og ned Vogts gate. Da merker jeg at mange av elevene er opptatt av hvordan plantene har det, sier Sondresen.

Hele lokalmiljøet

FAU har oppfordret alle elevene og foreldrene til å ta vare på plantene. Næringslivet og borettslagene i området har også bistått. Tidligere år delte alle på å vanne og se etter plantene, men i år har de fått med seg enda en samarbeidspartner.

– Ja, i år har beboerne på Torshov asylmottak

Målet med blomsterplantingen var at miljøet skulle bli bedre, ikke bare for elevene, men også for insektene.

FOTO SFFUBS WIKIMEDIA COMMONS

Førsteklassingen Theodor viser stor glede over å få være ute og plante sammen med faderen sin.

FOTO PRIVAT

tatt på seg oppgaven. Også det ordnet noen av foreldrene. Vi er så heldige å ha veldig aktive og engasjerte foreldre her, sier rektor ved Lilleborg skole.

Hensikten med dette tiltaket, som nå har blitt en tradisjon på skolen, er at det skal skape trivsel i nærmiljøet og ta vare på bier og humler. Prosjektet er et samarbeid mellom Lilleborg skole, FAU, Grønne midler, Bymiljøetaten, butikkene i Vogts gate og asylmottaket.

Humlevenner

La Humla Suse er en idealistisk forening som jobber for å sikre humlers levekår i Norge. Støttespillere inkluderer flere av landets fremste humleeksperter. La Humla Suse sprer kunnskap, gjennomfører aktiviteter og verver humlevenner for å nå målet om å sikre humlenes levekår i Norge, bidra til økt/stabil bestand for humlearter i Norge og øke bevisstheten og kunnskapen om humlenes behov.

Flere humlearter har forsvunnet eller fått sterkt reduserte bestander mange steder i verden. Norge har fortsatt alle sine opprinnelig 34 arter av humler, og i 2013 ble art nummer 35 påvist i landet vårt, sibirhumle, ifølge La Humla Suse.

For fire år siden var det mye søppel rundt trærne i Vogts gate i Oslo. Elevene ved Lilleborg skole har bidratt til at det nå blomstrer rundt alle de 20 trærne i gata.

FOTO KARI OLIV VEDVIK

Åttendeklassinger vil for

– Jeg slutter ikke å leke i friminuttet bare fordi jeg har begynt på ungdomsskolen, fastslår den ferske åttendeklassingen Isrid Emilie Hjelvin Tveitt.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

FOTO Hans Skjiong

Overgangen fra barnehage til skole får ofte stor oppmerksomhet. Men hvordan oppleves overgangen fra barneskole til ungdomsskole, med karakterkrav og forventninger om mer voksen oppførsel?

– Eller, kanskje ikke lek helt sånn som de minste på barneskolen leker. Men ballspill og sånt skal vi så klart fortsette med, sier Isrid, og de andre er enige.

Skolen legger til rette for lek

– *Lek i skolegården eller ikke er ofte en lett kjennelig forskjell på barneskoler og ungdomsskoler. Behøver det være sånn?*

– Vi legger til rette for at elevene skal få leke. Klassene har egne klasseballer, og vi har ballbinge. Gymsalen er åpen i storefri, men det er også mulighet for å se film, sier rektor ved Skøyenåsen skole, Vibeke Larsen Kjesbu.

Hun har nettopp ønsket 210 helt nye åttendeklassinger velkommen til Skøyenåsen skole. De kommer fra tre forskjellige barneskoler, så for de fleste er det flere nye skolekamerater enn gamle.

– Vi har stram regi for første skoledag for åttendeklassingene. De møter med store forventninger til ungdomsskolen, men også med mye usikkerhet, sier rektor Vibeke Larsen Kjesbu.

– Det er skummelt å bli stor. Å være ungdomsskoleelev er å gjøre mye for første gang. Derfor det er viktig å gjøre den første tida så trygg som mulig. Oppstarten på ungdomsskolen trenger stram regi, sier Vibeke Larsen Kjesbu.

Etter hvert som de nye elevene begynner å fylle opp skolegården, er det lett å se hvem som kjenner mange, og hvem som kjenner få. Noen står i små klynger, andre i store, og noen står aleine. Elevrådet går rundt og prøver å småprate med dem som ikke har andre å prate med.

Ikke opprop

– Vi vil ikke at de skal ta denne forskjellen med seg inn i aulaen, sier rektor.

Derfor er det ikke noe opprop første skoledag.

– Ingen skal behøve å være redd for å ikke høre navnet sitt eller for at det skal bli uttalt feil, sier rektor.

I stedet blir elevene registrert, får en klebelapp med navn og klasse på brystet og vist til plassen i aulaen der deres klasse skal sitte. Der kan de titte på de nye klassekameratene mens lærerne blir presentert. Til slutt følger klassene etter lærerne til klasserommene.

Den første tida spiser elevene i klasserommet sammen med lærer, slik de er vant til fra barneskolen.

De nye åttendeklassingene

Isrid Emilie Hjelvin Tveitt, Hasan Karabulut, Selma M. Eide og Karina Bajan-Skog spiller basketball ved Skøyenåsen skole i Oslo.

rtsette **å leke**

Mer gledning enn gruing

De fire nye klassekameratene i 8A er enige om at de har gleden mer enn de har grua seg til å begynne på ungdomsskolen.

- Hva har dere gleden dere til?

- Friheten. Å ikke ha gjerde rundt skolegården, men kunne gå som jeg vil, sier Selma M. Eide.
- Møte nye folk, sier Karina Bajan-Skog.
- Både nye medelever og nye lærere, supplerer Hasan Karabulut.

Karakterer

- Hva gruer dere dere til?

- Karakterer, svarer de unisont.
- Likevel svarer tre av fire nei på spørsmålet om de synes det hadde holdt med skriftlig vurdering, slik de er vant til fra barneskolen.
- Vi prøver å snakke karakterene ned. Karakterer er jo ikke så forskjellig som den skriftlige vurderinga de er vant til. Men en viktig forskjell er likevel at de skal bruke karakterene til noe. De videregående skolene i Oslo med høye karakterkrav er de mest søkte skolene for våre elever. Det er klart at karakterer betyr noe, sier rektor Vibeke Larsen Kjesbu.

Forberedt på mer skolearbeid

De fire elevene er innstilt på at skolearbeidet blir mer krevende enn på barneskolen.

- Har dere tid til det?

En rask oppsummering viser at de til sammen har et imponerende antall fritidsaktiviteter.

- Det kan vel hende vi må prioritere noen fag, sier Isrid.

Å være yngst i skolegården er ikke skremmende.

- Aldersspennet er jo bare på tre år. Det er ikke stort, sier Selma M. Eide.

- Hva med store, skumle tiendeklassinger?

- Jeg liker dem store og skumle, sier Hasan.

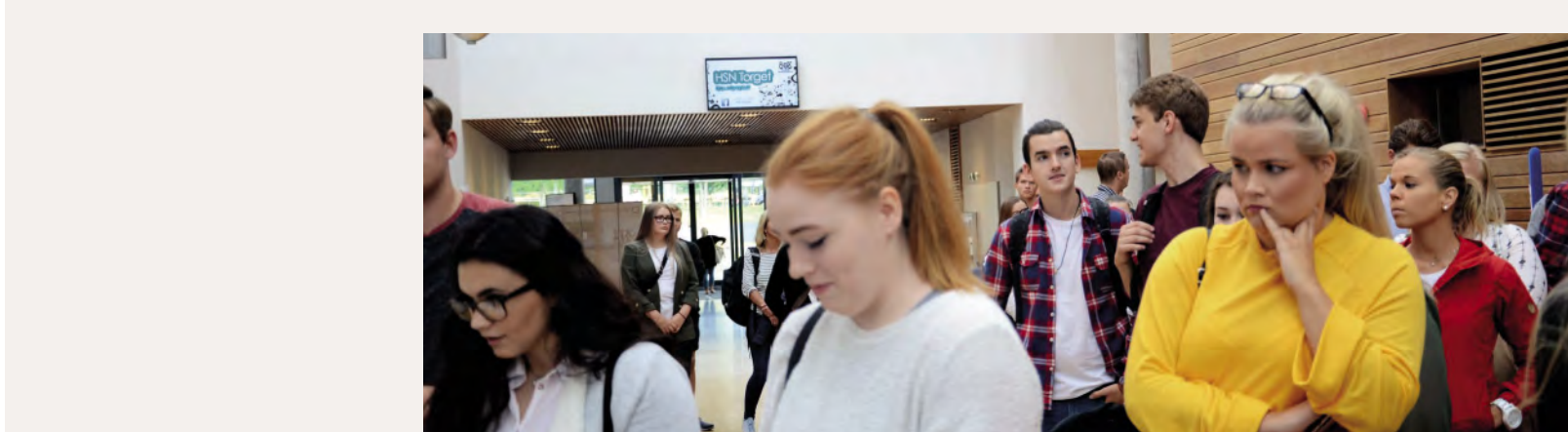
- En 13-åring skreiv til ung.no etter å ha begynt på ungdomsskolen. Hun syntes det var så mange som røykte og brukte snus, og ville ha hjelp til å holde seg unna. Kommentar?

- Det der hørtes veldig 80-talls ut, sier Karina Bajan-Skog.

- Å styre unna konflikter er et valg det er mulig å ta, sier Hasan Karabulut.

Deretter styrer de mot gymsalen for å konstatere at det går fint å leke der.

Først skal han bli barneha

agelærer

Alt er nytt. Lærerne, studiestedet, pensum og ikke minst medstudentene. Vetle Velstad (21) kjente ingen da han bestemte seg for å begynne på barnehagelærerstudiet ved Universitetet i Sørøst-Norge.

TEKST OG FOTO Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

Vetle Velstad fra Sigdal i Buskerud har fått seg studentbolig på campus Bakketeigen, som ligger mellom Horten og Tønsberg. Allerede kvelden før fikk han nye bekjente.

– Ja, det var noen som satt ute og drakk øl utenfor studenthjemmet. De inviterte meg med. Det er viktig at man finner noen å være sammen med, sier Vetle, der han står i mylderet av nye studenter.

Køståing

Det er køer for registrering. Deretter ny kø for å levere politiattest. Vetle har sin på e-post og får beskjed om å videresende denne. Køståingen blir benyttet til å snakke med andre som er ute i samme ærend. Haakon Gruenke (22) fra Drammen slår av en prat.

– Jeg fikk være i en barnehage én dag og ble sikker på at dette er riktig studievalg, sier Gruenke til Utdanning.

Vetle har testet barnehagetilværelsen litt lenger enn Haakon og vet at dette er noe han har lyst til.

– Jeg jobbet i en barnehage fra januar og frem til i sommer, så jeg vet at jeg trives med å jobbe med barn.

Har testet yrket

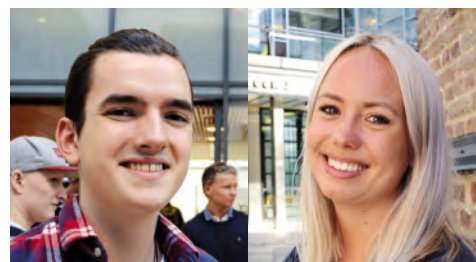
Den første gangen tanken om å utdanne seg til barnehagelærer dukket opp, var etter en sommerjobb, forteller Vetle Velstad.

– Jeg var Kaptein Gråbein i et spill og hadde nesten daglig et mannskap på 200, der de fleste var under en meter. Veldig moro!

Det er til sammen tre klasser som begynner ved denne campusen på et fulltidsstudium for å bli barnehagelærer. Vetle havner i A-klassen og toger inn i auditoriet sammen med dem som skal være hans medstudenter de neste tre årene.

Null fravær i praksis

Lærerne Reidun Larsen og Solveig Nordtømme tar imot og introduserer de ferske studentene for noe

● Veien mot ferdig lærer

> Utdanning har avtalt med to lærerstudenter at vi skal følge dem gjennom hele studieløpet.

> Med ujevne mellomrom skal vi treffe Vetle Velstad og Ida Groven de neste årene og høre om studentlivet fra innsiden.

av det som venter dem. Første uka består av korte økter. Mye av tiden skal brukes på å bli kjent med hverandre, skolen, pensum og campus.

– Studiet er lagt opp med mye klasseromsundervisning, noen fellesforelesninger med de andre klassene og praksisperioder. I tillegg må dere lese selv. Vi kommer ikke til å sjekke om dere har lest, men vi merker det hvis studentene er stille og ikke stiller spørsmål, sier Nordtømme.

Disse studentene har allerede en del de lurer på. Alt fra hvor de får kjøpt kompendiet som står på pensumlisten til når de skal på overnattingstur på Hudøy.

– Jeg må minne alle om at alle 100 dagene i praksis må avlegges. Er man syk i løpet av praksisperioden, må man ta det igjen, sier Larsen.

Lærerne svarer så godt de kan og informerer de ferske studentene om mye av det de lurer på.

– Vi har fått nytt datasystem, så der håper jeg dere bærer litt over med oss. Men der er det meningen at dere kan levere oppgaver, ta imot og få beskjeder.

Fadderuke

Det er én ting Vetle venter på, og det er han nok ikke alene om.

– Jeg har hørt så mye bra om fadderuka. Den gleder jeg meg til.

Det knakker på døra til auditoriet, og to studenter i røde T-skjorter merket «fadder» kommer inn.

Tredjeårsstudent Hannah Koller har stålkontroll og opplegget klart.

– Frem med mobilen, legg dere til i Facebook-gruppa vår. Der kommer jeg til å spamme dere med info. Det er ikke obligatorisk å være med på fadderuka, men jeg vil oppfordre alle til å delta så mye dere kan. Gjerne hver dag, forteller Hannah.

Da er turen kommet til omvisning på campus, og Hannah har mange gode tips og råd som hun deler velvillig.

– Er dere ikke fornøyd med en lærer eller en >

Køståing blir det mye av første studiedag. Her står Vetle Velstad i kø for å levere politiattest. Ventetiden blir benyttet til å snakke med nye medstudenter, her prater han med Haakon Gruenke. Av de om lag 100 studentene som begynner, er 35 menn.

● Veien mot ferdig lærer

praksislærere, så si ifra. Da blir det gjort noe med det. Ikke selg bøkene deres, jeg bruker og slår ofte opp i bøkene fra førsteåret. Lær dere rammeplanen. Dere skal puste, tenke og spise rammeplan, sier Hannah og ler.

Biblioteket, kortsystem, idrettshall og student-samskipnaden blir presentert av tredjeårsstudent Hannah.

– Jeg vet at jeg er litt mye, og det er lov å kalle meg Kolla, det er en forkortelse av etternavnet mitt.

- Hei Vetle!
- Hm. Kjenner du henne?
- Jeg traff henne i går.

Vetle har flere ganger rakt opp hånden og spurt om forskjellige ting.

– Du vet at det kan hende at du blir valgt til tillitsmann, når du tør å spørre om ting?

– Det har jeg vært tidligere, og det tar så mye tid, så det har jeg ikke tenkt å være her.

Mobbing

Når Vetle og jeg går rundt sammen med de andre studentene, virker han som en trygg og utadvendt ung mann, men sånn har det ikke alltid vært.

– Nei. Da jeg gikk på barne- og ungdomsskolen, ble jeg mobbet. Jeg hadde ingen venner.

Det skulle bli verre. Som 14-åring blir ha utsatt for en skateboardulykke, med alvorlige følger.

– Jeg ble plastret sammen, men det gikk blodforgiftning i såret. Det igjen trigget og utløste ME. Etter en tid fikk jeg diagnosen. Det eneste jeg orket, var noen timer tilrettelagt skole, og så sov jeg.

De neste tre årene ble tøffe. Ungguten slet i tillegg med nervene og korttidshukommelsen.

– Jeg hadde undervisning alene, noen timer hver dag. Det var alt jeg orket. De andre elevene syntes det var urettferdig.

– Var du sammen med de andre elevene på skolen?

– Nei, jeg hadde tilpasset opplegg alene, så jeg slapp å være i klassen. Jeg hadde ingen interesse av å være sammen med dem, de var jo ikke greie med meg.

Vendepunkt

Av og til hadde han litt overskudd til å sitte på pc-en, men det var ikke ofte. Vendepunktet for ham ble et helgekurs i «Lightning process», teknikker basert på hvordan hjerne og kropp jobber sammen.

– For meg fungerte det og gjorde underverker. Jeg har ikke hatt ME siden da, sier Vetle.

Men han var fortsatt sjenert og uten venner. Steinerskolen hadde internatskole og kunne tilby videregående opplæring.

– Der traff jeg helt andre folk, som var inkluderende. Etter kort tid kunne jeg senke skuldrene og være meg selv. Tiden der gjorde at jeg begynte å tro på meg selv og bli mer utadvendt.

Som 18-åring entret han scenen og holdt sitt første standup-show.

Prøvelsene var ikke helt over. Vetle ble deprimert og fikk etter en periode diagnosen bipolar.

– Etter litt prøving og feiling fikk jeg riktig medisiner. I dag har jeg det fint. Før trodde jeg at jeg skulle bli komiker og skuespiller. Etter at jeg hadde jobbet i barnehage, så jeg at det var like givende. Derfor skal jeg utdanne meg til barnehagelærer.

Vi tar avskjed. Vetle skal på sitt første fadderarrangement, en quiz, og deretter skal de til Tønsberg på et utested.

Ring, ring!

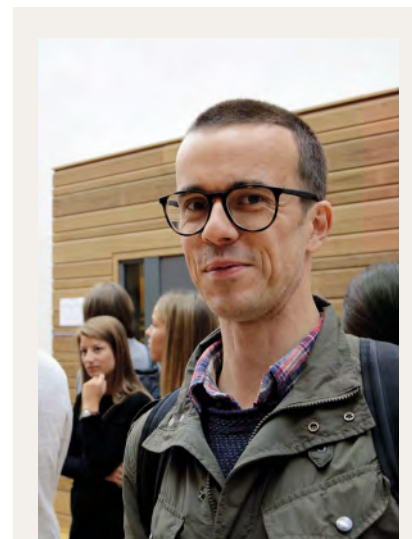
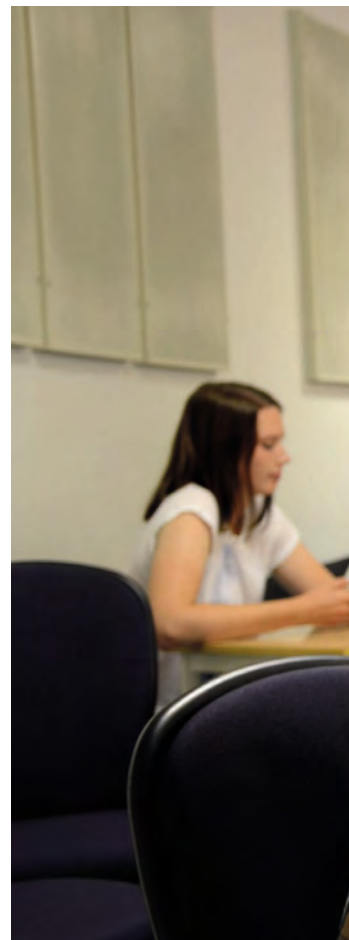
– Hei, Kari!

– Hei, Vetle! Hvordan går det?

– Fint! Litt slitsomt med både forelesninger og fadderopplegg, men det er moro. Jeg føler at jeg har valgt riktig. Men det endelige målet mitt er å drive på innen showbusiness med standup, men først skal jeg ta en utdanning jeg kan falle tilbake på.

Vetle sto første gang på en scene som 18-åring med eget standupshow. Vetle og jeg avtaler at vi skal treffes igjen, senere i studiet.

Erfarne studenter stiller opp som faddere til nye studenter. Hannah Køl-ler er et oppkomme av erfaring og gode råd som hun raust deler med de nyankomne.

Deltidsstudenten

– Jeg har tre barn og skal pendle fra Svelvik, det tar cirka tre kvarter hver vei. Da jeg var yngre, ville jeg bli økonom, men etter å ha jobbet i barnehage, har jeg kommet på andre tanker, forteller Kenneth Andersen, som skal ta utdanningen over fire år.

Fra økonomi til lærerstudiet

Som tilkallingsvikar på skole har Ida Groven flere års erfaring i å undervise, nå venter fem år med lærerstudier for å få den formelle kompetansen på plass.

Med en bachelorgrad i økonomi skulle en tro at yrkeslivet lå klart for Ida Groven (22). Men nei, hun har skiftet mening og vil heller bli grunnskolelærer.

Aller første dag på lærerstudiet tar Ida seg tid til å møte Utdanning på campus. Hun skal studere ved Universitetet i Sorøst-Norge, avdeling Drammen.

– Det sto mellom økonomi og lærer da jeg skulle velge studieretning første gang. Jeg er veldig glad i matematikk og valgte økonomi, men jeg fant ganske raskt ut at det ikke var helt rett. Likevel valgte jeg å stå løpet ut, forteller Ida.

Hun tok også økonomistudiene ved samme studiested, men det siste året på studiet valgte hun å reise ut.

– Jeg tok ett år i California som utvekslingsstudent. Det var veldig all right og en nyttig erfaring å ha med seg. Der var det mer klasseromsundervisning enn det var her hjemme. Da fant jeg ut at det trives jeg best med.

Tilkallingsvikar

Denne dagen er det mange studenter på campus. Ida valgte å være med på omvisning sammen med medstudentene som skal studere for å bli lærere for elever fra 5. til 10. trinn. Hun er godt kjent med omgivelsene fra før.

– Jeg må være med, selv om jeg har vært her før. Jeg kommer til delta litt på fadderuka, men ikke hele tiden. Det er viktig å være med, sånn at en blir kjent med dem en skal studere sammen med de neste fem årene.

Ida tilhører det første kullet som skal bruke fem år på å bli grunnskolelærer.

– Det er helt greit. Jeg får jo en mastergrad i løpet av den tiden, og det vil jeg ha. Men fem år virker veldig lenge til.

Allerede som 18-åring underviste Ida på barneskole.

– Jeg var litt nervøs, men det gikk fint. Jeg liker den type utfordringer. Helt siden da og gjennom hele studietiden min var jeg tilkallingsvikar på barneskolen. Det siste året har jeg jobbet tilnærmet full tid, hvis vi tar med tiden jeg også har vært i skolefritidsordningen.

– *Så denne gangen er du helt sikker på at det er lærer du skal bli?*

– Ja, jeg har hele oppveksten min vært mye innom skolen. Mammaen min er sekretær på skolen, så jeg har vokst opp med å være der.

– *Har du tenkt på hvilke fag du vil spesialisere deg i?*

– Samfunnsfag og matematikk. Det er matematikken jeg brenner for, det er et fag jeg alltid har likt.

– *Du hadde ikke noe problem med mattekravet på karakteren fire?*

– Nei, jeg ligger godt over. Men jeg skjønner dem som ikke skal undervise i matematikk, at de kan synes det er unødvendig strengt, i hvert fall hvis de

har gode karakterer i de andre fagene.

Pendler

Ida bor på Vestfossen og skal pendle fram og tilbake til studiestedet.

– Det tar bare 20 minutter med tog. De dagene jeg begynner tidlig, sitter jeg på med faren min, han jobber rett borti gata her.

Enn så lenge bor Ida hjemme, men hun har kjøpt seg leilighet.

– Ja, det har jeg, men den er også på Vestfossen. Den blir først klar i april. Frem til da bor jeg hos foreldrene mine.

Forventninger

Selv om Ida har studert tidligere, vet hun ikke helt hvordan det kommer til å bli. Noen forventninger har hun.

– Jeg er spent på hvordan undervisningen er lagt opp. Jeg håper at det blir en del undervisning i klasserom, for det trives jeg bedre med enn i store forelesningssaler. Det er lettere å stille spørsmål i et klasserom.

Ida har hørt mye bra om studiestedet før hun begynner.

– Andre som har gått på lærerstudiet, sier at det er flinke og engasjerte lærere her, som er gode til å lære fra seg.

Ida og jeg avtaler at vi skal treffes litt senere i høst, så kan hun fortelle om forventningene hennes ble innfridd.

Skal sikre utdanning til «oljebarn» i miljøkatastrofe

Årets Operasjon Dagsverk skal støtte utdanningsprosjekter i Niger-deltaet, som er rammet av oljeutslipp. – Mulighetene til å få utdanning har blitt svekket, sier OD-leder Sandra Skiaker.

TEKST Hans Skjong | hs@utdanningsnytt.no

2. november går årets Operasjon Dagsverk av stabelen, og i år går inntektene fra aksjonen til Naturvernforbundets og Natur og Ungdoms

utdanningsprosjekter i Nigeria.

– Vi, dagens ungdom, er jo «oljebarn», så det er et prosjekt som mange elever synes er viktig. Befolkningen i Nigerdeltaet har fått livsgrunnlaget sitt ødelagt. Mulighetene til å få utdanning har blitt svekket, sier Skiaker til Utdanning.

Hun sier at pengene fra årets OD skal øke bevisstheten om ungdoms rettigheter, og midlene fra OD-dagen skal også gå til å utdanne 10.000 unge «oljevoktere». De skal passe på at livsgrunnlaget deres ikke blir ødelagt av oljeforurensning, og at oppryddingen som er lovet fra myndighetene og oljeselskapet Shell, blir gjennomført.

– Årets OD skal også skaffe alternative inntektskilder og sikre ren energi blant annet fra solcelle-

lamper. Det er ikke så lett å gjøre skolearbeid uten strøm, sier Skiaker.

Olje fem meter ned i jorden

Rådgiver Janne Melbye Gillgren i Naturvernforbundet sier oljeutslipp flere steder har spredd seg så dypt som fem meter ned i jorden og ut i grunnvannet.

– Dette har hatt store konsekvenser for matjorden, drikkevannet og for livet i havet. Oljeforurensningen er så omfattende at selv om den tok slutt i dag, vil det ifølge FN's miljøprogram fortsatt ta minst 30 år å rehabilitere naturen, sier Gillgren, som er kampanjekoordinator for OD 2017.

Hun sier at lokalbefolkningen er plaget av diaré,

Niger-deltaet sør i Nigeria har vært rammet av flere oljeutslipp, og årets Operasjon Dagsverk skal støtte utdanningsprosjekter i området. Bildet viser 19 år gamle Faithful i Goi i Ogoniland, som er der for å fiske og samle skjell til mat. All fisken der er skadelig å spise, ifølge fotograf Marte Rømoen.

FOTO MARTE RØMOEN

– Niger-deltaet, der flesteparten av SPDC JVs operasjoner er, er et svært krevende område å operere i. Området er rammet av fattigdom og kidnappinger. Tyveri av råolje, sabotasje og illegal raffinering er hovedårsakene til forurensing i Nigerdeltaet i dag. SPDC JV jobber hånd i hånd med nigerianske myndigheter og andre interessegrupper for å løse utfordringene knyttet til utslipp og forebygging av utslipp, svarer Robinson, og legger til at Shell har gode rutiner for å hindre og å håndtere utslipp.

Kan kjøpe seg vitnemål

Statsviter Camilla Houeland leverte nylig sin doktorgradsavhandling om nigeriansk fagbevegelse og oljepolitikk ved Norges miljø- og biovitenskapselige universitet i Ås i Akershus. Hun sier staten har kuttet kraftig i utdanningsbudsjettene på grunn av oljekrisen som startet sent på 1970-tallet og liberaliseringen av økonomien.

– Mange i Nigeria snakker om at de rike og politiske elitene sender barna på private skoler, gjerne i utlandet, og derfor ikke bryr seg om den offentlige skolen, mens folk flest blir sittende igjen med knapper og glansbilder. I tillegg har det også vært mange streiker, fordi man som lærer i offentlig sektor ikke alltid får utbetalt lønn, sier Houeland.

Hun sier videre at den omfattende korrupsjonen i landet også finnes i utdanningssektoren. For eksempel kan rike lett kjøpe seg vitnemål og gode karakterer.

På 136. plass

Nigeria er rangert på 136. plass av 176 land i Transparency Internationals korrupsjonsindeks.

– *Hvordan skal dere sikre at pengene fra OD ikke går bort i korrupsjon?*

– For det første går ikke pengene via den nigerianske staten. OD kanaliserte pengene gjennom Naturvernforbundet hvert år i en femårsperiode. Naturvernforbundet tar det videre via deres samarbeidsorganisasjon Environmental Rights Action (ERA), som har gode rutiner mot korrupsjon, sier Skiaker.

Rådgiver Gillgren i Naturvernforbundet sier de er godt fornøyd med samarbeidet med ERA, og at begge organisasjonene har nulltoleranse for korrupsjon blant sine ansatte og tillitsvalgte.

Vil at oljeselskapene skal bidra

Forsker Houeland ved NMBU sier at mange lokalsamfunn i de oljeproduiserende områdene i Nigerdeltaet har stilt krav til at oljeselskapene skal bidra på utdannings- og helsefeltet.

– De legger press på blant andre Shell for at de skal ta samfunnsansvar og bygge skoler. Folk retter

● Operasjon Dagsverk

> Operasjon Dagsverk (OD) er en årlig solidaritetsaksjon som arrangeres på ungdomsskoler og videregående skoler. Den består av informasjonskampanjen Internasjonal Uke og OD-dagen, der man kan velge å jobbe en dag. Aksjonen er underlagt Elevorganisasjonen.

> Årets Operasjon Dagsverk er 2. november.

> Årets aksjon støtter Naturvernforbundets og Natur og Ungdoms utdanningsprosjekter i Nigerdeltaet i Nigeria. Området er rammet av flere oljeutslipp, og flere steder i deltaet er ikke lenger egnet for jordbruk eller fiske.

Kilder: Operasjon Dagsverk, Store Norske Leksikon

gjærne sitt sinne og politiske krav mot oljeselskapene i stedet for mot staten. Det er et dilemma for selskapene å respondere på dette og et åpenbart demokratisk problem at velferd og skole skal sikres gjennom private selskaper, og ikke av det offentlige, sier Houeland.

Talsperson Robinson i SPDC JV sier at selskapet i 2016 investerte 10 millioner amerikanske dollar i sosiale prosjekter i landet.

– De siste fem årene har vi, som nigeriansk lov krever, også bidratt med mer enn 340 millioner dollar til «The Niger Delta Development Commission», en føderal myndighet som skal fremme bærekraftig utvikling i Nigerdeltaet, sier Robinson.

OD-dagen skal øke bevisstheten om ungdoms rettigheter i Nigerdeltaet. Fra venstre Siri Haugan Holden i Naturvernforbundet, Julie Christina Rødje i Natur og Ungdom, Janne M. Gillgren i Naturvernforbundet og Sandra Skiaker, leder for Operasjon Dagsverk.

FOTO HANS SKJONG

magesmerter, astma, lungesykdommer og luftveissykdommer.

– Gjennomsnittlig levealder i Nigerdeltaet er i dag under 50 år, sier Gillgren.

En FN-rapport fra 2011 konkluderte med at blant andre oljeselskapet Shell hadde et stort ansvar for oljeutslippene i Nigerdeltaet.

Talsperson Philip P. Robinson i Shell Petroleum Development Company of Nigeria Limited Joint Venture (SPDC JV) svarer Utdanning i en e-post.

– SPDC JV har fulgt opp anbefalingene FN kom med i rapporten for å bedre miljøet lokalt og har fulgt opp flere av anbefalingene, sier Robinson.

– *I hvilken grad har Shell bidratt til miljøproblemene som Operasjon Dagsverk beskriver?*

Arendalsuka

Flere tiltak må til for å be

I 2016 mottok én av fem i arbeidsfør alder ytelser fra NAV. Manglende utdanning og helseproblemer er ofte årsaken. – Det lønner seg å være frisk og velutdannet, fastslo Gina Lund i Kompetanse Norge.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

De siste årene har Arbeids- og velferdsforvaltningen (NAV) registrert en økende grad av utenforskap i deler av befolkningen. Det gjelder særlig de som ikke fullfører videregående opplæring, flyktninger og personer med psykiske eller somatiske problemer. I 2016 mottok én av fem personer i alderen 18 til 66 år ytelser til livsopphold fra NAV.

På et debattmøte under Arendalsuka snakket deltakerne om hva som kan gjøres for å få flere inn i arbeidsmarkedet. Representanter fra NAV, Helsedirektoratet, NHO, LO, Utdanningsforbundet, Folkehelseinstituttet og Kompetanse Norge var samlet for å drøfte temaet. Debattleder var Aslak Bonde.

– For å ha gode sjanser på arbeidsmarkedet er det best å være frisk og velutdannet, sa Gina Lund fra Kompetanse Norge, som har ansvar for voksenopplæring.

De som sliter med feil eller manglende kompetanse og de med ulike helseproblemer, sliter mest med å komme inn på arbeidsmarkedet. Det som særlig bekymrer samtlige av debatt deltakerne, er en økende andel unge utenfor arbeidsmarkedet.

– NAV kan ikke gjøre jobben alene

– Tilbud om utdanning og tiltak for å få ned sykefraværet må til. Det må også gjøres mer for å nå dem med helserelaterte problemer. Samtidig er det et misforhold mellom dem som er utenfor og dem som er innenfor arbeidsmarkedet. De som er utenfor, har ofte ikke den kompetansen arbeidslivet etterspør, sa Sigrun Vågeng, direktør i NAV.

Vågeng la til at det også er store forskjeller mellom fylkene: – Fylker som Oslo, med en relativ ung

«Vi må satse mer på livslang læring.»

Gina Lund
direktør i
Kompetanse Norge

befolkning og et stort arbeidsmarked, vil naturlig nok ha lavere andel innbyggere med livsoppholdsytelser enn andre.

– I NAV er vi veldig på. Men vi kan ikke gjøre jobben alene. Vi må jobbe godt og strukturert sammen med blant annet skolen, fagforeningene og arbeidslivet, sa hun.

– Vi har utviklet mye ny kunnskap om hva som virker. Vi utfordrer nå både arbeidsmarkedet og helsesektoren til å ta den i bruk. Samtidig trenger vi enda mer kompetanse på hva som virker.

Mange er ikke registrert som arbeidssøkere

Gina Lund, direktør i Kompetanse Norge, framholdt at utenforskap handler om to ting: manglende kompetanse og helseproblemer. Hun viste til en undersøkelse gjort av forsker Simen Marcusen ved Frischsenteret.

– I Dagens Næringsliv skriver han at selv om den registrerte ledigheten går ned, går ikke sysselsettingsraten opp. Det indikerer at nordmenn i arbeidsfør alder går over på andre støtteordninger, og dermed ikke lenger er, eller blir registrert, som arbeidssøkende. Disse er gjerne på arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd, sa Lund.

Hun hevdet at for mange går ut av arbeidslivet på grunn av helseproblemer. I tillegg er det mange som ikke har den kompetansen som arbeidslivet etterspør.

– Det er lettere å få en tilpasset jobb hvis du har kompetanse. Vi har snakket om livslang læring i årevis, men på dette feltet har politikere og myndigheter gjort for lite, fastslo hun.

– Vi må satse mer på livslang læring. Først barnehage, så skole, så må elevene i større grad få prøve seg i arbeidslivet mens de er i skolen. Vi må få til mer veksling. Og så må vi begynne å snakke om omlæring i stedet for omskolering. For du er ikke ferdig utlært når du er ferdig på skolen. Og det trengs også bedre karriereveiledning, sa hun.

Til slutt tok hun opp situasjonen for flyktninger og innvandrere og sa at de trenger bedre norskopplæring. Det trengs en ny strategi som tydeliggjør ansvaret myndighetene og andre aktører har for å få dette til, sa hun.

Helseforskjeller kan vare livet ut

Helsedirektør Bjørn Guldvog i Helsedirektoratet var opptatt av at vi er flokkdyr og at det å kjempe

Sigrun Vågeng (NAV), Svein Oppegaard (NHO), Gina Lund (Kompetanse Norge) og Steffen Handal (Utdanningsforbundet) var blant deltakerne i debatten om utenforskap under Arendalsuka.

FOTO MARIANNE RUUD

ekjemppe utenforskap

For å redusere faren for utenforskap, tilbyr Thor Heyerdahl videregående skole i Larvik utvidet grunnskoleopplæring til unge nyankomne innvandrere og asylsøkere. Målet er å gi dem bedre grunnlag for å fullføre videregående opplæring.

ARKIVFOTO ERIK M. SUNDT

mot utenforskap er noe av det viktigste man kan satse på:

– Vi ser nå store forskjeller i helse som ofte varer livet ut, sa han.

– De som har det tøffest, er de som opplever problemer hjemme, de som ikke klarer seg på skolen, de som ikke takler nye nettvaner eller som ikke får delta i fritidsaktiviteter, sa Guldvog.

– Trenger en mer praktisk skole

Forbundsleder Steffen Handal sa at Utdanningsforbundet med sine 170.000 medlemmer har en krevende oppgave i å ta vare på alle elever og gi dem tilpasset opplæring.

– Et av våre slagord er: Vi utdanner hele Norge. Og vi utdanner for livet – ikke arbeidslivet. Da er

trygghet, omsorg og nysgjerrighet noe lærere skal ivareta i tillegg til skolefagene.

Handal la vekt på at dagens skole er for lite praktisk. Det går særlig utover gutter.

– Vi må ha nok lærere som kan se ham og alle hans venner, se ham og utfordringene i livet hans. For at han skal lykkes, trengs en mer praktisk orientert skole med varierte muligheter. Vi må også sørge for nok læreplasser. Av de 12.000 som faller fra på yrkesfag i videregående skole, mangler 9000 læreplass. Jeg forventer mer forpliktende tiltak på dette feltet, sa han.

Handal var også opptatt av at utenforskap ofte dreier seg om fattigdom. Derfor må skolen være gratis, mente han.

Tiltak mot frafall i videregående

Trude Tinnlund i LO vil ha satsing på kompetanse i stedet for lav lønn for å få flere i arbeid.

– Vi må gå fra ord til handling, og det koster penger, sa hun.

Sigrun Vægeng sa at man i NHO, KS og NAV i årevis har sett at én av tre faller ut av videregående og sagt at noe må gjøres.

– For å få de unge i gang, trenger vi flere læreplasser og praksisplasser. Men hva med det forebyggende? Hvordan samarbeider vi med skole og barnehage om dette? Vi må regne med at vi må tilbake i utdanning flere ganger i livet. 46 prosent av arbeidstakerne har vært arbeidsledige i en periode, men nå er de jo inne i arbeidslivet igjen, sa hun.

Nektes å bli snekker med studiekompetanse

Tjue år gamle Fabian Tunaal fra Oslo ønsker å utdanne seg til tømrer eller snekker. Det får han ikke. Han har nemlig tatt eksamen på studieforberedende til normert tid.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

Allerede før Fabian Tunaal var ferdig med studieforberedende, var det klart for ham at han ville ha et praktisk yrke. Likevel fortsatte han på studiespesialisering. Både han og foreldra meinte at man bør fullføre det man har begynt på.

Men da han etter et år på folkehøgskole ville ta fatt på yrkesutdanning på videregående i Oslo, fikk han ikke begynne. Han hadde brukt opp retten sin til videregående utdanning.

– Jeg kjenner mange som har skaffa seg både studiekompetanse og fagutdanning ved å ta påbygg etter fagutdanninga. Så jeg synes det er trist og rart at det ikke er mulig å gjøre det den andre veien, sier han.

Ingen rettighet

– Sjøl om man har brukt opp retten til videregående opplæring, for eksempel ved å gjennomføre studiespesialisering, har fylkeskommunen mulighet til å tilby yrkesfaglig opplæring. Men ungdommen har ingen rett til dette, sier Margrethe Marstrøm Svensrud, leder for seksjon for arbeidsliv og realkompetanse i Kompetanse Norge, som er en etat under Kunnskapsdepartementet

– Hvis du har fullført yrkesfag, har du rett til å ta påbygg for studiespesialisering. Men med fullført studiespesialisering har du ikke rett til å gå over på yrkesfag. Det er større fleksibilitet i regelverket for å gå fra yrkesutdanning til studiespesialisering enn den andre veien, sier hun.

Feil å fullføre

Den taktiske bommertten Fabian Tunaal gjorde, var å fullføre studiespesialiseringen. Dermed mista han retten til omvalg.

– Ungdom har rett til å gjøre et omvalg. Da får de også rett til utvida tid, slik at de kan fullføre utdanninga. Men det gir ikke rett til ny utdanning hvis du har fullført studiespesialisering, sier Svensrud.

Mens en fagutdannet tømrer kan få generell studiekompetanse ved å ta påbygning, har ikke elever som har tatt studiespesialisering den tilsvarende retten til å begynne på yrkesfag.

ILL. FOTO BO MATHISEN

Fra Opplæringskontoret for tømrerfaget i Oslo og Akershus får Utdanning opplyst at rundt regna en fjerdedel av tømrerlærlingene i deres område er voksenalringer.

– Voksne som ikke har fullført videregående opplæring, har rett til slik opplæring fra det året de fyller 25, sier Svensrud.

– I juni i år ble ungdomsretten utvida til å gjelde ut det året du fyller 24. Det betyr at du, på en del konkrete vilkår, kan ha rett til videregående opplæring fram til da. Etter det slår voksenretten inn, sier hun.

– Det er viktig at rådgiverne i ungdomsskolen og i videregående gir riktige råd, sier Margrethe Marstrøm Svensrud.

LO jobber for ny sjanse

Helge Sporsheim representerer LO i Yrkesopplæ-

ringsnemda i Oslo. Han mener det er for galt at en ungdom som er motivert for en håndverksutdanning, skal nektes opptak med den begrunnelsen Fabian Tunaal har fått. Han mener det må bli mulighet til å ta fagutdanning for elever som først har fått studiekompetanse.

– Ellers er det jo slik at hvert eneste år etter tiendeklasse må ungdom ta valg som kan være avgjørende for framtida deres. Da er det lett å gjøre et dårlig valg. Derfor arbeider vi i LO for det vi kaller «en sjanse til». Vi meiner det må bli lettere å rette opp feil valg, sier han.

Familien til Fabian Tunaal har skrevet brev til kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (H) der de spør om hvordan det er meint å fungere for dem som vil ta yrkesfag etter studiespesialisering. Statsråden har ennå ikke svart.

Japan i farger

- I samarbeid med Utdanning

JAPAN
I FULL
BLOMST

Det makeløse Japan er et av Asias mest eksotiske og annerledes reisemål. Det gamle keiserriket er fullt av historier og kulturelle opplevelser i særklasse. Morgensolens land er et effektivt samfunn med sans for sublim service, ærlighet, renslighet, ultramoderne teknologi og presisjon. Om våren blomstrer kirsebærtrærne og det ser man ikke vakrere enn i Japan. Det er en stor opplevelse å delta i hanami-festen, da blomstringen sakura, feires overalt i landets parker under de duftende trærne med hvite og rosa blomstene.

Avreise fra Bergen 26 mars 2018

Avreise fra Oslo 03 april 2018

9 dager fra kr 24.995,-

STOR
UTFLUKTS-
PAKKE

Alt dette er inkludert:

- Fly Oslo/Bergen - Tokyo t/r
- Alle skatter og avgifter
- Transfer lufthavn-hotell t/r
- 3 netter i Tokyo på Shinbashi Atagoyama hotel***+
- 1 natt i Takayama på Route Inn Grantia Hida***
- 3 netter i Kyoto på 2Hearton Kyoto Hotel***+
- 7 x frokost, 1 x lunsjpakke, 2 x lunsj og 3 x middag
- Meget spennende og stor utfluktspakke
- Norsktalende reiseleder

Les mer og bestill på www.vitusreiser.no

eller ring 09215 (mandag-fredag kl. 8.30-15.30)

Medlem av RGF dk

Vitus
REISER FOR VOKSNE

Lagspilleren

– Det er lite jeg angres på av det jeg har gjort i livet, men hadde jeg kunnet gjøre ting på nytt, hadde jeg nok lagt ned litt mer flid i leksene, innrømmer Sigve Bolstad.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

FOTO Bo Mathisen

Lederen for Politiets Fellesforbund vokste opp på Lødingen i Nordland. Han drar gjerne tilbake for å besøke familien eller delta i et sykkelritt. Bolstad har drevet med idrett og trening hele livet. Denne høsten skal han og kona løpe Berlin maraton sammen.

– *Hvordan var du på skolen?*

Han trekker på smilebåndet og fester en pin formet som et håndjern til jakkeslaget.

– Hvis jeg skal være ærlig, så var jeg vel ikke blant dem som la ned mest tid på skolearbeid. Men jeg var veldig sosial og deltok i kultur og idrett. Jeg spilte i band og i musikkorpsset og drev med både håndball, fotball og volleyball. Det ble litt lite tid til leksene.

Favorittfaget hans var samfunnsfag.

– Og som mange andre gledet jeg meg til gymtimene.

– *Engasjerte du deg i elevrådet?*

– På grunnskolen på Lødingen var jeg med i styret. På videregående spilte jeg aktivt volleyball. Vi lå i 2. divisjon, så det ble mye trening, reising, samlinger og kamper.

Han bodde på hybel fra han var veldig ung.

– Som 16-åring flyttet jeg til Sortland for å gå på gymnaset.

Sigves mor jobbet på apotek. Faren var sjømann i innen- og utenriksfart.

– Det falt noen tårer når han dro ut, sier Bolstad og blir stille et kort øyeblikk: – Pappa kunne være borte i måneder, av og til opp mot ett år. Da

holdt mamma fortet. Hun stilte opp på kamper og for skolekorpsset. Jeg har to søstre. I dag bor en i Trondheim og en i Drøbak. Begge har fått seg jobb, har barn og har det bare bra. Jeg er veldig glad i søstrene mine, sier han.

– På Lødingen gikk vi i fjellet og plukket bær. Faren min er friluftsmann på sin hals. Særlig har en tur brent seg inn. Mamma, pappa og jeg pakket sekker på rundt 20 kilo. Vi tre gikk over fjellet ved Hellebobotn innerst i Tysfjorden og inn i Sverige. Her er Norge på sitt tynne. Det var en knallfin tur med flere overnattinger ute, sier han.

– Selv er jeg forholdsvis rå og kynisk på å prioritere familien. Jeg har en sønn på ungdomsskolen og en datter på videregående. Under en lokal-lagsledersamling på Gol prioriterte jeg å kjøre sju timer opp og ned til Oslo for å få med meg en times skoleavslutning. Deltar barna på håndball- eller fotballkamper, er enten jeg, kona mi eller begge på tribunen og heier. Likevel vil jeg ikke legge skjul på at vervet som toppillitsvalgt har konsekvenser for tilstedeværelsen hjemme. Heldigvis har jeg en familie som aksepterer noe fravær.

– *Kommer noen av barna til å følge i dine fotspor?*

– Datteren min har lyst til å bli veterinær. Hva sønnen min vil, er jeg usikker på. Men ønsker han å bli politi, er veien til informasjon kort. Jeg har et onkelbarn i politiet, så noe rett har jeg vel gjort.

– *Hvis du skal bidra i husarbeidet, hva er din favorittaktivitet?*

– Jeg vasker opp, selv om vi har oppvaskmaskin. >

● Sigve Bolstad (52)

Yrke

Leder av Politiets Fellesforbund.

Bakgrunn

Bolstad hadde aspirant-året i Vadsø og plikt-året i Vardø.

I Oslo-politiet har han jobbet i ordensavdelinga, i uropatruljen, drevet med forebygging, etterforskning, eiendom og sikkerhet, narkotikakriminalitet og samarbeid med frivillig sektor.

I fire år var han daglig leder for 20 politifolk på politiposten på Oslo Sentralstasjon.

Bildet er tatt i Lødingen.
– Her var jeg ikke gamle karen, kommenterer Bolstad.

FOTO PRIVAT

I 2011 gikk Politiets Fellesforbund og daværende leder Arne Johannessen (t.h.) imot en generell bevæpning av politiet. Sigve Bolstad, som den gangen var leder i Oslo Politiforening, var uenig. Allerede i 2013, samme år som Bolstad tok over roret i PF, ble det flertall for generell bevæpning i forbundet. Men fortsatt er det ikke politisk flertall for dette.

FOTO TROND SOLBERG/VG

Det pleier jeg å få høy score for. Ellers forsøker jeg å bidra, så godt jeg kan. Og så har jeg en effektiv og flittig kone med høy kapasitet, sier han og smiler.

– *Hva er en bra dag med familien?*

– Vi står opp samtidig, spiser frokost sammen og går tur i skog og mark. Vi tar med noe å spise og drikke på, og prater sammen. Vi spiller kort også, gjerne amerikaner. Siste dag før skolestart ble det tur til Ingierstrand, der vi not en rabarbrashush. Dagen ble avsluttet med amerikaner.

Om sitt yrkesvalg sier han følgende: – I militæret var jeg først på Trandum og så i en leir utenfor Bodø. Jeg har nok hatt en sånn politi-spire i magen hele tiden. Jeg er svært sosial og veldig glad i folk, særlig i eldre. I oppveksten var jeg mye med beste-foreldrene mine. Jeg har nok alltid vært den som ville ta vare på folk og ta de slemme tyvene. Da jeg var yngre, syntes jeg bussjåfør eller trailersjåfør virket spennende, men etter at jeg begynte på Politiskolen i Oslo, var valget tatt.

– Her gjennomførte vi det første overvåkingsprosjektet. Jeg var assisterende prosjektleder. Det var en interessant tid, da jeg kom tett på barn og unge med rusproblemer, forteller han.

Den gangen holdt miljøet til på Plata nedenfor Oslo S.

– Det var mye vinningskriminalitet. Det ble bevilget fire millioner kroner til en satsing på barn og unge i rusmiljøet den gang. Blant annet hadde vi et hjemkjøringsprosjekt. Ungdom som kom fra områder utenfor Oslo, ble kjørt hjem av politiet. Foreldrene ante som oftest ikke at barna befant seg i rusmiljøet i hovedstaden. Vi reddet ikke alle, men noen.

– **Bolstad er en dyktig og tydelig leder.** Han er kjent for å ha god forankring i forbundet før han

uttaler seg i media. Han respekterer redaktørplakaten og lar Politiforum få jobbe uten innblanding, sier redaktør for Politiforum, Martin Mortvedt, og legger til: – Som kollega er han blid og omsorgsfull. Han er familiemann, glad i hjemmeplassen og en som holder seg i form.

– Sigve Bolstad meldte seg frivillig til å jobbe med rekruttering av flere unge med minoritetsbakgrunn og flere jenter til politiet allerede før han ble leder. Og når han tar på seg en oppgave, følger han den opp. Han er ærlig, en god samarbeidspartner, flink til å lytte og en du alltid kan ringe til. Han klarer å kombinere jobb og familieliv på en måte som gjør ham til et godt forbilde for andre, sier kollega Nasim Karim, leder i likestillings- og mangfoldsutvalget i Politiets Fellesforbund.

Bolstad er kjent for å være direkte. Da han ble valgt til leder første gang, ble det sagt: «Han kan si fra, han velger vi.» Siden er han blitt gjenvalgt uten motkandidater. Fagforeningslederen

– Uttaler jeg meg i riksmidlene, kommer det av og til en telefon fra mamma. Hun kan gi ros, men mener hun jeg har ordlagt meg feil, sparer hun ikke på kruttet.

– *Er det av henne du har lært å uttale deg i klartekst?*

– Det kan være, sier Bolstad og ler.

Under Arendalsuka i august overleverte Sigve Bolstad «Kriminalpolitisk handlingsprogram» til Jonas Gahr Støre og Erna Solberg. I planen står det at «Politikerne må godta at ikke alt forebyggende arbeid kan måles.» Det står også at tilstedeværelse er et av de viktigste forebyggende tiltakene politiet har.

– Ikke alt som teller, kan telles. Politietaten må aldri bli et konsern som leverer på samleband. Politiets oppgave er å være tett på der kriminalitet

kanskje skjer, også på nett.

– *Det å være tett på er et av målene med nærpolitireformen. Men dere er ikke fornøyde?*

– Korrekt. Vi er blitt flere, men det operative, synlige politiet er ikke vesentlig styrket. De 2000 nye stillingene har gått til å styrke Politidirektoratet (POD), særorgan og politisivile. Det er bra. Men skal politiet måles på om vi er tett på, så følges ikke intensjonene opp.

– *Dere etterlyser en samfunnsøkonomisk analyse av hva samfunnet kan spare hvis man lykkes med forebygging. Steffen Handal vil ha færre elever per lærer. Kan det være forebyggende?*

– Steffen er en klok mann. Det er en fin måte å tenke på. Sånn tenker vi også i politiet. Lærerne ønsker å komme tett på eleven. Vi ønsker å komme tett på befolkningen. Både elever og befolkningen ønsker å bli sett. Her er det klare fellesnevner. Skal vi lykkes, må økonomien på plass.

For noen år siden deltok Utdanning på et seminar på Politihøgskolen i Oslo der London-politiet snakket om såkalt etterretning på lavt nivå. Det handlet om at politiet gjør seg kjent i ungdomsmiljøene og snakker med lærere, foreldre, religiøse ledere. Målet er at folk skal føle seg trygge nok til å tipse politiet, for eksempel ved mistanke om radikaliserings.

– Det er en veldig god strategi. Jeg vil si det så sterkt: Det grenser til tjenesteforsømmelse å ikke gå den veien. Erna Solberg sa i en debatt med Jonas Gahr Støre nylig at hvis man skal trekke noe positivt ut av det tragiske terrorangrepet 22. juli 2011, så er det den grusomme erfaringslæringen som viste oss viktigheten av å forebygge. Dette handler om samarbeidet med PST, POD, justissektoren og politikere, men også om at politiet og andre institusjoner må jobbe tett opp mot ulike ungdoms-

Sigve Bolstad jobbet på Oslo S da det første kameraovervåkingsprosjektet rundt Oslo S ble iverksatt. Da politikerne i 2002 ville stoppe overvåkingen, ble Sigve Bolstad bekymret. - Hittil i år har vi hindret 238 barn og unge i å oppsøke Plata-miljøet. Vi frykter at politiet mister kontrollen hvis miljøet splittes, sa Bolstad, som den gang var politiførstebetjent.

FOTO RUNE HOLM SCHULSTAD, AFTENPOSTEN/NTB SCANPIX

- **Lærerne vil** komme tett på eleven. Politiet vil komme tett på befolkningen. Her har vi noen fellesnevner, sier Sigve Bolstad.

FOTO BO MATHISEN

«Jeg har nok alltid vært den som ville ta vare på folk.»

miljøer, mot innvandrer miljøene, mot imamer og andre. Her gjøres det et godt arbeid nå, særlig i Oslo, sier han og lener seg fram.

- **Dette er kjempeviktig.** Det handler om å skape tillit. Vi jobber også litt på samme måte med russefeiringen. Vi begynner ett år før med å kontakte russepresidenten. Så klargjør vi våre forventninger og krav. Tett dialog gjør det mulig å unngå at kjedelige ting skjer.

Deling av ulovlig innhold på nett bekymrer både foreldre og lærere.

- Det samme gjør overgrep mot barn, både de som utføres rent fysisk og overgrep som bestilles via nett og utføres i andre land.

- Det å sitte på kveldstid eller nattetid og se på overgrep mot barn oppleves av noen som mindre alvorlig enn å utføre overgrepene selv. Den negative utviklingen har skutt fart, både nasjonalt og internasjonalt, noe politiet er oppmerksomme på. Derfor har Kripos etablert en egen nettpatrulje. Politiet gjennomførte også operasjon «Dark room» i Bergen, der noe av det som foregår på det såkalte «mørke nettet», ble avdekket. I tillegg har politiet avslørt fildelingsnettverk som brukes til å laste ned overgrep mot barn gjennom den internasjonale aksjonen Police2Peer. Men feltet er nesten endeløst, og politiet er nødt til å prioritere.

- **PF krever generell bevæpning av politiet. Hva er bakgrunnen?**

- Mannskapene kom selv til oss og sa at vi måtte ta opp temaet fordi samfunnet har endret seg. Debatten handler også om verneutstyr, hvem som kan gi ordre, kommandolinjen, opplæring, våpentyper og våpeninstruksen.

- Skal vi ha våpenet på hofta eller skal vi ha fremskutt lagring i bilen, slik som i dag? På lands-

møtet i 2012 gikk et flertall av våre medlemmer inn for generell bevæpning av norsk politi. Siden har vi jobbet for det.

- *Dere har nå prøvd midlertidig bevæpning. Hva var erfaringen?*

- Da har jeg lyst til å sitere politidirektør Reidar Humlegård. Han sa at han var stolt av måten politiet har framstått på i de 14 månedene dette varte.

- *Er det lettere å ty til våpen i en stressa situasjon, hvis man har det på hofta?*

- Det finnes gode argumenter for å ha et ubevæpnet politi også. Og at det kan oppstå episoder som ikke ville skjedd hvis man var ubevæpnet, har jeg aldri lagt skjul på. Men med tanke på samfunnsutviklingen og innbyggernes egen sikkerhet, mener vi at generell bevæpning er best.

- *Hvordan kan politiet få flere jenter og flere med minoritetsbakgrunn?*

- Begge deler er viktig, så dette jobber vi med. Politiet skal speile et snitt av befolkningen. Der er vi ikke i dag.

- *Terroristene i Barcelona i august ble skutt der og da. Aktualiserer det debatten?*

- Bevæpnet politi kan forhindre en situasjon. I tilfeller der vi ikke kan det, kan vi begrense skadeomfanget. I en lignende situasjon som i Barcelona, gir fremskutt lagring (våpnene ligger i faste våpenskap i politibilene, red.anm.) , slik norsk politi har, et høyere stressnivå, rett og slett fordi sekundene teller. Sånn sett er det godt at stabssjef i Oslopolitiet, Johan Fredriksen, har støttet oss. Han er en kollega det er verdt å lytte til. En sindig og rolig kar som også var stabssjef under det tragiske terrorangrepet 22. juli 2011.

Bolstad er i ferd med å pakke sammen. En samling i Politiets Fellesforbund om terror venter.

Spørsmålet jeg gjerne ville blitt stilt

Hvorfor er det viktig å være fagorganisert?

Den norske modellen er bygd opp rundt at arbeidstakerne er en viktig premiss for et velfungerende arbeidsliv. Her inngår viktige forhold som å skape god medbestemmelse, reell innflytelse, utvikle god ledelse og et godt arbeidsmiljø, bidra til at arbeidstakerne drar nytte av sin kunnskap, samt skape gode resultater og et godt forhold til innbyggerne. Det er brei enighet om at det trengs sterke arbeidstakerorganisasjoner for å nå disse målene.

Petit

Hilde Eskild

Helmer og Gollum

Det er ikke lett å være gutt på ungdomsskolen.

Av og til blir det veldig tydelig. Når isprinsessene glir forbi, så nære, men akk så fjerne, er det av og til ikke annet å gjøre enn å slenge seg i veggen. Eller henge seg etter nærmeste rør eller stang og ta en pull-up. Eller kaste seg over en kamerat med krigerske brøl. Guttene kaver rundt hverandre i et kaos av hormoner og lyder og kropper, mens jentene sitter svale og lekke på avstand og hever sine velpleide øyenbryn. Stakkars gutter!

En dag observerte jeg følgende: Hun skred gjennom skolens aula med bøker i armene. Rett i ryggen som var prydet av en lang, skinnende hårmanke og en tetsittende topp som viste en liten stripe hud nede mot buksekanten. Hun formelig gled som en alveprinsesse gjennom lokalet, og bak kom det en stakkars liten gollum. Litt krokrygget og desperat med lange, tynne armer og fingre. Jeg kunne formelig høre at hele kroppen hans hvisket: «My Precioussss!» Idet han endelig var nær nok til å pirke litt i henne, bråstoppet hun, snudde seg på hælen mot ham og ropte indignert: «Ikke ta på meg! Jeg har faktisk en helt privat kropp!» Og den lille gollumen sank tilbake og så henne gli av sted.

«Jeg tror det er lurere å lære av litterære figurer enn å bli som dem»

En annen episode skjedde i engelsktimen siste time fredag i vårt lille dukkehjem. Dagen før hadde vi fraktet alle på 10. trinn til Kilden i Kristiansand, der de hadde sett en moderne versjon av Ibsens ekteskapsdrama. Gutten på første rad var klar for helg og nye eventyr. Han klarte ikke å la hun ved siden av være i fred. En rekke helt utilfeldige tilfældigheter gjorde at han måtte lene seg over henne, pirke på ryggen hennes, dra litt i håret hennes, og, til slutt, tegne en frekk liten illustrasjon på oppgavearket hennes. Da orket hun ikke mer. «Hilde!» ropte hun. «Kan jeg flytte? Pliiii!» Jeg hadde registrert problemet. Hadde til og med prøvd å hjelpe henne et par ganger, til ingen nytte. «Dette er måten å miste damer på,» sa jeg til ham. «Nå går hun.»

ILLUSTRASJON DOODLEMACHINE/ISTOCKPHOTO

● **Hilde Eskild**
lærer, forfatter og forteller
ARKIVFOTO PRIVAT

Idet hun reiste seg, stirret han sorgtung ut i luften og sa høyt og tydelig: «Jeg føler meg som Helmer!» Så så han opp på henne og utbrøt: «Sitt ned, lille Lerkefugl!»

Det er ikke lett å være gutt på ungdomsskolen. Det var ikke lett å være Helmer og Gollum heller, men jeg tror det er lurere å lære av litterære figurer enn å bli som dem. Så jeg vet hvem det er mest håp for. Om en stund.

● Tilbakeblikk

For 50 år siden
Week-end kurs i elektronisk databehandling

Landsseksjonen for matematikk inviterer seksjonens medlemmer til kurs i elektronisk databehandling. [...] Kurset vil behandle utstyr og anvendelsesområder for elektronisk databehandling med en innføring i programmering ved hjelp av ALGOL. Regnemaskinene vil bli demonstrert og deltakerne får anledning til å «kjøre» sine egne programmer på regnemaskinen.

Den Høgre Skolen
nr. 14/1967

For 25 år siden
Dristig evalueringsprosjekt: Lar elevene vurdere seg selv og lærerne

Ved Vikhamar ungdomsskole i Malvik utenfor Trondheim har de startet i den tøffeste enden av skoleevaluering. De har latt elevene vurdere egen arbeidssituasjon og lærernes undervisning. Selv om skepsis fantes i forkant, er alle fornøyde nå. Elevene hadde rett og slett mye konstruktivt å komme med!

Norsk skoleblad
nr. 24/1992

Forvandlingen

De få elevene en føler at en ikke nådde frem til, kan mange år senere overraske deg og fortelle at det du trodde var feil, var rett for akkurat denne ene.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

FOTO Privat

● Runar Hestman (65)

Hvem:

Tidligere lærer ved Fløysbonn skole i Oppegård i Akershus. Nå pensjonist.

Godt å tenke på:

Små ting kan bety så mye for enkeltelever. Legg ned en innsats!

Tidlig en morgen er Runar Hestman på tur i skogen og setter seg ned med kaffekoppen sin. Det er få mennesker ute på tur så tidlig på morgenen, men det kommer en ung mann i militæruniform bort til ham og spør: «Kjenner du meg igjen?»

– Jeg pleier alltid å kjenne igjen tidligere elever, men denne unge mannen med lyst, kortklipt hår som sto der stram og rett i ryggen, kjente jeg slettes ikke igjen, forteller Runar.

Når den unge mannen begynner å fortelle, demrer det sakte, men sikkert hvem han kan være, men forvandlingen er så total at Runar knapt tror sine egne øyne.

– Ett år hadde jeg fire-fem gutter i spesialundervisning i matematikk. Det var tungt. Jeg er ikke utdannet spesialpedagog, men gjorde så godt jeg kunne. De gjorde ikke lekser og var uinteresserte i undervisningen. Noen ganger tenkte jeg at nå går det bedre, men så viste det seg neste time at det gjorde det slettes ikke.

Runar husker dem som svartkledte gutter med langt svart hår, lute i ryggen og helt uten interesse for å lære noe.

– Den ene gutten ble trukket ut til eksamen og måtte opp i matematikk muntlig. Jeg hadde ikke stor tro på at dette kunne gå bra, men i og med at jeg var matematikklæreren hans, prøvde jeg å bistå han så godt jeg kunne. Vi prøvde og fikk gjort litt, men det gikk veldig tungt. Det er jo begrenset hvor mye du skal hjelpe elevene, men jeg ga ham noen korte og konsise tips. Noen vil si at jeg hjalp ham for mye.

Eleven som aldri hadde fått noe mer enn 2 i matematikk, fikk 4 på muntlig eksamen. Denne morgenen i skogen står han foran sin tidligere lærer og takker ham for at han hjalp ham på akkurat denne eksamen. Det ble et vendepunkt i livet for ham.

– Det var rørende å høre. Den karakteren og mestringsfølelsen det hadde gitt ham, fikk ham til å endre retning. At noe så lite kan bety så mye, var godt å høre for en lærer. En sånn tilfeldighet ble utrolig viktig for denne unge mannen. Tenk at jeg som ikke trodde at jeg hadde gjort så god jobb, hadde for akkurat denne eleven utgjort en så stor forskjell.

Eleven som hadde hatt langt mørkt hår, litt lut holdning og alltid kledde seg i svart, hadde gjennomgått et hamskifte.

– Der sto han, i kongens klær og var som forvandlet. Han fremsto som mye mer selvsikker og stram. Jeg hadde aldri i verden kjent ham igjen om han ikke hadde kommet bort til meg. Mye en gjør som lærer, kan virke uviktig, men kan for enkelte elever utgjøre en stor forskjell. Jeg må innrømme at jeg ikke trodde det skulle gå så bra med ham, men tenk at ett godt resultat etter mange dårlige fikk ham til å finne en motivasjon til å endre seg, sier Runar Hestman.

Har du opplevd et gyllent øyeblikk som du vil dele med andre?

Tips oss! redaksjonen@utdanningsnytt.no. Merk e-posten «Gylne øyeblikk».

Bøker

Aktuell bok ANMELDT AV Kirsten Flaten, dosent ved Høgskulen på Vestlandet

Veien inn i voksenlivet – ikke alltid like enkelt

#HVERDAGSPSYK.
Hvorfor har jeg det sånn? Hjelp til å stå i motgang

Av Rebekka Egeland & Carina Poulsen
Cappelen Damm 2017
270 sider

I denne boka finner lærere gode tips å ta med seg inn i samhandling med elever, ifølge anmelderen.

Bokas innledningssetning, som legger opp til en optimistisk tone, gjorde at denne leseren ble fanget: «Alle vet at angst, depresjon, usikkerhet og vanskelige tanker og følelser er en del av selve livet, og ikke noe som må skjules fordi det er tegn på galskap.»

Men når jeg får tenkt meg om, kommer usikkerheten. Er det så enkelt at vi alle har dette klart for oss nå? Helt der er vi vel ikke, og slett ikke den oppvoksende generasjon som skal oppleve og lære å håndtere disse vanskelige delene av det å ha følelser.

Amygdala

Boka har gode eksempler på hvordan små og gjerne ubetenksomme kommentarer kan påvirke et menneskes forsvarssystem og utløse langt sterkere reaksjoner enn det som var meningen. Her viser forfatterne til amygdala, den lille «mandelen» i hjernen, som ofte får betegnelsen følelseshjernen. Det er en rød tråd i boka at følelsesmessige reaksjoner får en påfølgende forklaring av hva som skjer av fysiske reaksjoner i kroppen. Etter å ha lest denne boken, tenker man ikke lenger at følelser er følelser, at de går over. Her beskrives fysiske og varige reaksjoner.

Tilknytning

Skal man forklare følelser, er det uunnværlig å komme innom temaet tilknytning, et begrep som har bredt om seg i pedagogiske og psykologiske fagområder. Vi trenger å være en del av flokken, for å sitere fra boka. Det gjør oss også sårbare, fordi vi trenger andres aksept for å komme inn i og bli i gruppen. Også her er følelser. Mennesker som viser følelser, kan man nærme seg med et håp om å bli

Etter å ha lest denne boken, tenker man ikke lenger at følelser er følelser, at de går over, skriver vår anmelder.

ILL. FOTO SSPIVAK/
FREEIMAGES.COM

inkludert og trukket inn i fellesskapet. Følelser er nødvendig for å bygge varige relasjoner til andre.

Angst og depresjon

Folkehelsefiender som angst og depresjon er viet et kapittel hver. Her beskrives saklig hvor disse følelsene kan oppleves, både fysisk og psykisk. Man finner ikke alltid årsaken til at man blir overveldet av negative følelser, det kan være mange grunner til det. Men bekymring og mye å gjøre over tid blir regnet som en sikker vei til ubehagelige følelser og etter hvert en fysisk reaksjon. Her beskrives nummenhet, pustevansker og smerter i kroppen som fysiske tegn på angst. Depresjon rammer store grupper mennesker, og er så vanlig at det blir betegnet som vår tids forkjølelse. Oppstarten er ofte i ungdomstiden med en følelse av verdiløshet og fremmedgjøring. Å være trist for noe vondt eller leit er ikke depresjon, det er en normal emosjonell reaksjon. Å forstå hvorfor man blir deprimert er ikke alltid mulig, men den indre smerten er brutal og nådeløs.

At alle vet ...

Psykisk helse er et fag som er på full fart

inn i skole og barnehage. Og det er nødvendig i en tid der oppvoksende generasjoner har alle mulige valg for hvilket liv de vil velge. Men med valgfrihet følger også ansvar og krav om prestasjon. Det er her det begynner å bli slitsomt for mange av de som vokser opp nå. Og når noe er slitsomt, dukker det gjerne opp stressreaksjoner som kan ta form som angst og depresjon. Det er ikke mulig å tenke vekk alle mørke tanker ved bare å være positiv nok. De som vokser opp, vet ikke alltid at mørke tanker er en del av oppveksten. Ofte vil de ha behov for hjelp til å snu negative tankemonster og å finne sin vei inn i voksenlivet. Så vi er ikke kommet så langt som at alle vet, ikke ennå.

Aldersmessig strekker boka seg fra tidlig barndom til langt inn i voksenalder. Boka handler om vanlige mennesker i et vanlig hverdagsliv, og ligger ganske nær sjangeren selvhjelps bøker. Men ikke avskriv den av den grunn, her er mange gode tips både for eget liv og til å ta med seg inn i samhandling med elever. Refleksjonsoppgavene som finnes mot slutten av hvert kapittel, gir god starthjelp i å legge til rette for diskusjon rundt temaene.

Fotografiske
tilbakeblikk
fra skole og
barnehage.

Suppe i sentrum

Store gryter måtte til for å mette elevene i hovedstaden den gangen landet tok seg råd til matservring på skolen. Bildet er ifølge Oslo Museum trolig tatt mellom 1910 og 1915 i det store felleskjøkenet i Lakkegata, der suppa til elevene ble laga og deretter frakta rundt til skolene. Bygningen fikk navnet «Slurpen», og er i dag aktivitetshus og festlokale.

Bente Clausen ved Oslo Skolemuseum opplyser at skolene i Kristiania begynte med middagsservring allerede i 1885. Ordningen med suppe varte til 1928. I 1932 ble Oslo-frokosten innført på alle skoler. Den inneholdt blant annet brød og knekkebrød med ost og leverpostei, i tillegg til melk og tran.

– På begynnelsen av 1960-tallet forsvant ordningen gradvis. Folk hadde fått bedre råd og bedre kunnskaper om barn og ernæring. Men ordningen hadde målbare resultater, med økning i både høyde og vekt hos barna, forteller Bente Clausen.

FOTO OSLO MUSEUM TEKST HARALD F. WOLLEBÆK

Skoleutvikling – «Lærerspesialister til låns!»

● **Kirsten Børø Sund**
norsklærer på ungdomstrin-
net ved Fillan skole på Hitra
FOTO PRIVAT

Som lærer er jeg sånn midt på treet interessert i riktig alt som har med skole å gjøre. Jeg er meget selektiv på hva jeg bruker tid på: Det bør helst handle om mine fag eller være relatert til min egen skole-hverdag.

Forskning viser at lærere leser altfor lite faglitteratur, og det er jeg et levende eksempel på. Men av og til slår lynet ned. Som en dag da jeg bladde gjennom bladet Utdanning, utgave nr. 4, av 24. februar 2017. Der var det noe som fanget oppmerksomheten min. Der, på forsiden, stod det: «Flere spesialister i skolen». Undertittel: «Lille speil på veggen der, er jeg den flinkeste læreren på skolen her? Se side 12.» Da stoppet jeg opp med dagens gjøremål, satte med ned, og leste.

Jeg leste om lærere – som først og fremst er lærere i klasserommet, men som er så flinke til det de holder på med at de får drive på med utviklingsarbeid på sin egen skole. De er så flinke at ledelse og skoleeiere ønsker å satse på dem. – Kor bra, tenkte jeg. Dette er sikkert lærere som leser faglitteratur med stor interesse, helt frivillig! Videre kunne jeg lese om at dette var et pilotprosjekt som kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen og statsminister Erna Solberg presenterte i 2015. Det var ikke alle som var like positive til prosjektet da det kom, stod det. Janteloven slår som oftest ut i full blomst når noen får noe ekstra. Til lags å alle kan ingen gjera, det er no gamalt, og vil så vera.

Det som satte seg fast i hodet mitt etter at jeg hadde lest teksten, var at det hele tiden skjer noe nytt i skolen. Den er i stadig utvikling. Eller, den prøver i hvert fall stadig å utvikle seg. Hvor mye den lykkes, vil vel ettertiden si mer om enn jeg, men jeg fikk lyst til å se litt nærmere på dette fenomenet. Om utvikling av den norske skolen. Skoleutvikling. Først vil jeg gå tilbake i tid. Langt tilbake. Lenge før skolen sin tid, og arbeide meg framover.

For utvikling er uunngåelig. Det skjer hele tiden. Noen ganger helt av seg selv. Jeg kunne gått tilbake til The Big Bang – utviklinga startet visst der. Fra amøber i vann som utviklet seg og krøp på land, fugler som begynte å leve på bakken, firefotinger

som reiste seg opp og begynte å gå på to. Utviklingen gikk fritt. Helt til mennesket begynte å legge seg borti, og sakte men sikkert tok styring. I årenes løp har mange mennesker gjort eller sagt noe som har påvirket menneskeheten. Ikke alt har vært til etterfølgelse, men mange har kommet med tanker og ideer som lever den dag i dag – mens andre tanker og ideer har blitt endret og justert, igjen av personer som ville noe. Det er vel det som er utvikling.

Ifølge Store norske leksikon var skolen i antikkens Hellas beregnet på eliten og de frie borgere. Innholdet i skolen var preget av «en balanse mellom intellektuell, estetisk og fysisk fostring». Det høres flott ut nå også. Jeg får assosiasjoner til «Det tenkende mennesket. Det meningsøkende mennesket. Det arbeidende mennesket». Denne tanken om hva som var viktig for et menneskes utvikling, skulle etter hvert bli noen av hovedelementene i den europeiske skole. I middelalderen kom også kristendommen sterkt inn i bildet og påvirket hva som var viktig. Slik har strømninger i tiden påvirket innholdet i skolen. Slik har sterke personer fått gjennomslag for sitt syn på hva som var rett undervisning og hva som var feil. Dette skjer hele tiden. Dette skjer nå. I vår tid. Akkurat nå. I dette øyeblikk kan personalet på en eller annen skole være sammen og diskutere den pedagogiske utviklingen på sin skole. Velge et syn, en tanke, en idé som en person, eller flere, har lagt fram, og som høres fornuftig ut.

I Norge ga de første allmueskolene i 1739 undervisning i kristendom, lesing, skriving og regning. Det hadde da faktisk skjedd en utvikling fra 1736, fra kun kristendom, til flere fag i skolen. De nye fagene var riktig nok frivillige. En kan tenke med seg selv hvor mange av de norske ungdommene på den tida som valgte dem, for de fleste hadde vært i fullt arbeid i mange år allerede og hadde ikke tid til slikt. Derfor var det gjennom hele 1700-tallet og langt inn på 1800-tallet et betydelig antall analfabeter her i landet. Det måtte utvikling til for å endre på dette. Den industrielle revolusjon, flukten fra landsbygda. Et samfunn i endring – behovene endret seg. Så også skolen.

Til og med psykisk utviklingshemmede fikk bli med på den utviklingen. Det ble opprettet egne skoler for dem, og i 1881 kom det en lov om skole for «abnorme» barn. Under denne kategorien kom både døve, blinde og åndssvake. Det høres jo bra ut at alle får oppmerksomhet. Det er vik-

tig å bli sett i et hvert henseende. Men hva betyr abnorm? I følge SNL betyr det dette: «Abnorm, sykkelig avvikende; unaturlig, misdannet». Så sent som i 1951 ble denne loven utvidet til å omfatte barn med tale-, lese- og skrivevansker, og barn med tilpasningsvansker. Dette er uhyggelig lesing. En kan bare tenke seg til hvordan det var. Det er godt å bli sett, men det avhenger av hvordan de som ser deg, ser på deg. Det er godt å tenke på at på dette området har det skjedd en utrolig positiv utvikling i samfunnet og i skolen. Den gikk seint, ja, men en skal ikke dvele for lenge ved en dystert fortid. Dagen i dag er helt annerledes for barn med ekstra utfordringer. Takk de de personene som hadde sterke tanker og meninger om dette og fikk til endringene.

Så har det, med ujevne mellomrom, kommet stadig nye reformer som skulle utvikle skolen. Gode tanker som er kommet ned på papiret, ført i hånden av intelligente og sikkert nok høyt utdannede personer. Halvard Hølleland, politiker i Arbeiderpartiet og tidligere tillitsvalgt for elevene i Norge, sier dette om reformer: «Det typiske er at en sittende regjering innfører virkemidler som er knyttet til regjeringens ideologiske forankring, men som ikke nødvendigvis er basert på forskning. Når reformen kommer ovenfra, oppstår dertil et gap mellom de som sender ut reformene, og de som mottar reformen. Behovet for reformer oppstår ikke på skolene, men hos politikerne.»

Jeg ser for meg to holmer ute i havet. På den ene er politikerne, med hodene stukket sammen i dyp samtale, på den andre er lærerne, travelt opptatt med elever, kompetansemål og læringsstrategier. Jeg synes han er inne på noe, Hølleland. En kan kanskje beskyldes ham for å kritisere en reform som Høyre har kommet med, siden han er Arbeiderpartipolitiker, men da skyter han seg selv i foten. Vi vet alle at også Ap har vært med på dette sirkuset, kanskje mest. Det kom en reform i 1974, bedre kjent som Mønsterplanen, og best kjent som M 74. Så ble den revidert i 1987, og logisk nok ble den kalt M 87. Så kom i tur og orden L 97 og LK 06, førstnevnte er Gudmund Hernes sitt hjertebarn, og sistnevnte må vel Kristin Clemet få æren for. Det må nevnes at også LK 06 er blitt revidert. Av ulike årsaker har reformene og revideringene kommet. I tur og orden. Hver gang fordi noen har hatt nye tanker og visjoner om hva som er en god skole. Menn og kvinner som gjennom sin ideologi og med de beste hensikter – og

kanskje en smule påvirket av resultater av ulike internasjonale undersøkelser – ønsket å gjøre det beste for norsk skole. Og hver gang har det blitt satt i gang et arbeid i skolene for å kunne la de nye tankene, visjonene, justeringene, få innpass. Noen lærere hiver seg over det med det samme, andre sukker tungt, snur seg mot permene sine og går uførtroent videre. «Same procedure as every year, Miss Sophie.»

Så har kanskje Hølleland litt rett i at reformer skaper nye reformer. Vi har så vidt rukket å sette oss inn i den ene, så kommer ny. Siden jeg er så godt i gang med å sitere Hølleland, slenger jeg med dette sitatet også:

En svakhet ved reformene er at de ofte overser det «kjedeligste», men likevel mest grunnleggende, for eksempel det å sikre tilstrekkelig lærerkompetanse i skolen.

Og da, mine damer og herrer, er jeg endelig kommet til det jeg startet med. Læreren. Jeg skal ikke ta for meg lærerutdanningen, det er et kapittel for seg, men heller dvele litt ved ideen om lærerspesialisten. Jeg er sosialist på min hals, og ideen om lærerspesialister er en idé fra Høyre. Jeg bøyer likevel meg i hatten, som Heidi Weng sa da hun roste Therese Johaug for innsatsen i løypa. Personer med gode tanker og ideer finnes i alle lag av samfunnet, i alle partier. Historien viser det. Så, av med de politiske skylappene og fordommene, og så ser vi litt på skoleutviklingsarbeid og bruk av lærerspesialister. Vi ser på det med et politisk nøytralt syn. For, som en tidligere og pensjonert kollega av meg sa: «Det viktigste er at vi drar lasset sammen. I samme retning. Samtidig.»

Erik J. Irgens er professor i utdanningsledelse, og en person som snakker klart og tydelig om skoleutvikling og hvordan den bør foregå. Han har jeg lest om og sett foredrag av, og han får meg til å tro på det han sier. Han har tanker og ideer som jeg tror kan bety endring og utvikling i skolen, i en retning mot et mål som alle kan enes om. Han sier at gode lærere ikke blir gode alene, men i samhandling med andre lærere. Det kan jeg i høyeste grad si meg enig i. Jeg tenker da på norskteamet på skolen min. Vi jobber godt sammen og det er alltid en som kommer med en god idé som vi andre kan dra nytte av. Så gjennom et godt arbeidsmiljø, der en god ledelse legger til rette for og setter krav til samarbeid og felles refleksjon, kan det utkrystallisere seg lærere som er så flinke til det de holder på med at de får drive på med utviklingsarbeid på sin

«Jeg sender en takk til Røe Isaksen og Solberg for pilotprosjektet.»

egen skole, selv om de først og fremst er lærere i klasserommet. Det skjer i skoler som, ifølge Irgens, kjører prosesser der gode intensjoner blir til organisatorisk kunnskap. Vi jobber sammen, fra topp til tå, blir gode sammen, og det blir til slutt en del av kulturen.

Dette blir nesten som Nils Arne Eggen sin Go'fot-teori og tanker om samhandling. I Rosenborg var ikke den enkelte spiller brilliant, men under Eggens ledelse fulgte de en klar plan med faste strukturer og mønster – samhandling – og alle jobbet under det samme mottoet: «Du blir god ved å gjøre andre gode». Jeg kunne godt ha snakket om Janteloven og misunnelse, men det skal jeg ikke gjøre. På min skole er vi midt inne i et skoleutviklingsarbeid, med Hanne og Linda som spesiallærere og hele pakka. Ingen er misunnelige, det jeg kan se. Det føles så bra å tenke på det! Ledelsen har lagt til rette og satt krav. Alle skal delta, alle skal gjennomføre, alle skal reflektere, alle skal være med å sette fokus på hva som er viktig. Dette har jeg tro på. Erttertiden vil som vanlig vise om det var rett. Skulle det vise seg å være feil, kommer nok ettertiden med nye ideer, kanskje til og med nye reformer. Da er det bare å brette opp ermene og stå på. Vi må være med i tiden, vi må holde oss oppdatert. Vi må utvikle oss.

Så jeg sender en takk til Røe Isaksen og Solberg for pilotprosjektet. Gjennom det kan vi få lærere som blomstrer og utvikler seg når de får bidra som ledere. Vi kan få lærere som suger til seg andres erfaringer og utvikler seg. Speilet på veggen kommer nok til å få problemer med å svare på hvem som er den flinkeste læreren. Det er et luksusproblem. Mens denne teksten er blitt skrevet, har det kommet en ny utgave av bladet Utdanning i postkassen min. Utgave nr. 5, av 10. mars 2017. Og det hender at lynet slår ned to ganger på samme sted. For det er noe der som fanger interessen min. På framsiden står det: «Elevene som henger høyest». Elevene ja, de har jeg helt glemt! Jeg får bla om og lese hva som står om dem. De er også viktige.

Må vi skynde oss så langsomt?

● **Ann Kristin Haug**
● **Hege Strandmyr Martinsen**
● **Silje Treimo Persson**
studenter ved masterstudiet i skoleledelse
Institutt for lærerutdanning og skoleforskning
Det utdanningsvitenskapelige fakultet
Universitetet i Oslo

Stadig hopping fra fag til fag, mellom temaer uten sammenheng, kveler naturlig læringslyst og motivasjon. De fleste elever, lærere og rektorer imøteser mer dybde- læring snarest.

«Vi ser at vi trenger å gå enda mer inn i dybden i fagene og jobbe mer tverrfaglig.»

Det er ingen grunn til å vente! De fleste elever, lærere og rektorer imøteser mer dybde- læring så snart som overhodet mulig. Den stadige hoppingen fra fag til fag, mellom temaer uten sammenheng, kveler naturlig læringslyst og motivasjon. Ludvigsen-utvalget har uttalt seg om denne problematikken, og vi er enige. Vi tok plass i klasse 9B for å ta tempen, og utfordringen er opplagt! Nå håper vi at alle gjør seg klare til et nasjonalt løft.

Pugg til fem – glem! Husker du hva du lærte som tiåring?

For en tid siden var vi på et seminar om elever som faller ut av skolen. En av foredragsholderne spurte oss hva vi husket fra skolen da vi var ti år. Tilbakemeldingene handlet om opplevelser folk hadde hatt i friminutt, og ingen var helt sikre på om det faktisk var i akkurat det året det hendte. Minner fra hendelser utenfor skolen derimot, hadde mange. Én av oss satt ved siden av en kollega som hvisket til meg: «Jeg husker hva vi lærte på skolen. Vi hadde om vikinger. Jeg kan fortsatt store deler av Trymskvida utenat.»

Da seminaret var over, snakket vi videre om dette. Det kom fram at hun hadde en masse kunnskap om vikingtiden, om norrøn mytologi, om klesdrakter og utskjæringer, om sagaer og byggeskikk, om båter, sanger og konger. Det var bred kunnskap som satt, og hun husket også hva de lærte i 5. klasse, da Egypt var tema.

Vi spurte videre om hun hadde gjort seg noen tanker om hvorfor hun husket dette, og hun svarte: «på skolen min organiserte de skoledagen litt annerledes. Vi hadde tverrfaglige temaer som ble organisert i bolker. Så da vi hadde om vikinger, hadde vi om dette i alle fag. I tillegg hadde vi to timer hver dag hvor vi virkelig fordypet oss i emnet.»

De elevene vi tar imot på 1. trinn i august, skal jobbe og være samfunnsborgere i 2037. De vil trenge ferdigheter og kompetanse som min vikingtid-kompetente kollega ikke lærte i fortidens skole. Ludvigsen-utvalget poengterer i NOU 2015:8 at det vi i framtiden vil trenge i utdanning, samfunns- og arbeidsliv er:

- fagspesifikk kompetanse
- kompetanse i å lære
- kompetanse i å utforske og skape
- kompetanse i å kommunisere, samhandle og delta.

Dette er fagovergripende kompetanse som må ligge over alle fagene og over det fagspesifikke.

Vi ser at vi trenger å gå enda mer inn i dybden i fagene og jobbe mer tverrfaglig. Det har i mange år vært snakket om at det å gulpe opp kunnskap ikke er det elevene trenger. For all del, det skjer mye bra i Skole-Norge. Det kan vi lese om i Utdanning, aviser og selv oppleve, vi som har jobbet en stund i skolen. Drar vi dette kortet mot vår kollega og hennes resitasjon av Trymskvida, faller jo noe av poenget bort, men poenget er ikke fagstoffet, poenget er å lære noe så det sitter livet ut. I skolen må man lære ferdigheter og opparbeide seg en helhetlig kompetanse, med vekt på forståelse og evne til kritisk tenkning man kan bruke videre i samfunns- og arbeidsliv.

I dag er det for oppstykket, vi bryter opplæringsloven!

Vi vet at læringslysten avtar med årene et barn går på skolen, og vi hevder at det henger sammen med en oppstykket skolehverdag og mangel på sammenheng mellom fagene. Vi har delt opp og definert skolehverdagen i kunnskapsmål, læringsmål og kriterier – alt smart og målbart. Her stopper vi opp litt og ser på hva som skjedde da vi fulgte 9b gjennom en helt typisk skoledag:

08.30

Dagen begynner, faget er samfunnsfag, tidsrammen 90 minutter og temaet er den russiske revolusjonen. Elevene deles i grupper og skal velge om de vil lage rollespill eller foredrag om temaet. Noen jobber bra, andre surrer mer rundt sin egen akse. De rekker ikke å bli ferdige og avslutningen av arbeidet overføres til neste samfunnsfagstime.

10 minutters pause

09.50

Matematikk. I dag gjennomgås areal, volum og omkrets på tavla. Dette er repetisjon og går fort. Læreren er flink til å forklare, men snakker 20 minutter i strekk om formler og regler. Elevene skal testes i dette, så her gjelder det å følge med. Etterpå jobbes det med oppgaver. I de siste 40 minuttene er det trening i oppgaveløsning. En elev faller av og sovner, andre småsnakker om andre ting og noen får til litt jobbing.

40 minutter friminutt

11.40

Engelsk og nytt klasserom. Tema er klassesyste-

«I løpet av fem timer skal elevene være klare og motiverte til å lære om den russiske revolusjonen, utregning av areal, omkrets og volum, det engelske klassesystemet og lysbryting.»

met i England. Først presenterer læreren en Power Point med noen små YouTube-filmer om klassesystemet. Deretter er det tekstlesing, og læring av nye ord med påfølgende oppgaver. Læreren går rundt. Samme elev sovner igjen.

10 minutters pause

13.20

Naturfag. Oppstart av nytt tema, lys og lysbryting. Læreren presenterer og snakker om lysbryting. Elevene får både se og prøve seg på å bryte lys.

14.30

Skoledagen er over.

Skoledagen har seks timer. Tar vi bort pausetiden, har elevene fem timer effektivt arbeid. Dette er bare litt i underkant av en norsk arbeidsdag på 7,5 timer. I løpet av fem timer skal elevene være klare og motiverte til å lære om den russiske revolusjonen, utregning av areal, omkrets og volum, det engelske klassesystemet og lysbryting. Det er mange og store temaskifter, det er ingen sammenheng mellom fagene og det er få konkrete sammenhenger mellom elevenes hverdag og framtidsdrømmer, og de temaene som tas opp.

Noen elever har en indre motivasjon og kommer seg gjennom en slik dag, mens andre ikke har den samme indre motivasjonen og sliter med å se poenget i at de skal jobbe med dette akkurat nå. Og det er vel nettopp her problemet ligger: Hvordan skal alle elever være motiverte og aktive læringspartnere gjennom skoledagen sin?

Formålsparagrafen i opplæringsloven sier blant annet at opplæringa skal åpne dører mot verden og fremtiden, den skal fremme demokrati, likestilling og vitenskapelig tenkemåte og elevene skal få uttrykke skaperglede, engasjement og utforskertrang.

Da må vi legge til rette for det! Vi må skape en hverdag der skapergleden og engasjementet får tid og anledning til å utvikle seg. Elevene må oppleve det de lærer som meningsfullt, og vi må legge til rette for at de ser helheter og sammenhenger mellom det de lærer og det de trenger i livet.

Mangel på sammenheng dreper motivasjonen

Endring er vanskelig og tar tid. Det er nå to år siden Ludvigsen-utvalget kom med sin rapport. Det er to år siden Skole-Norge nikket megetsigende og

sa at dette var bra stoff, dette kjenner vi oss igjen i, og dette er spennende. Elevene på 9. trinn har imidlertid fortsatt 12 ulike fag hver uke, som ikke står i sammenheng med hverandre og som ikke er spesielt tett knyttet til hverdagen deres. De har fortsatt minst tre vurderinger i hvert fag hvert halvår. Det er minst 36 vurderinger for hver elev i halvåret, for lærerne må jo ha vurderingsgrunnlag, må du vite. Kan du tenke deg det? Å bli vurdert og veid 36 ganger i halvåret? Og få gjentatte beskjeder om å lese mer og jobbe hardere. Hva slags læringsutbytte har elevene av dette? Misforstå oss rett, det legges ned enorme mengder godt vurderingsarbeid av lærerne, men disse utallige og løsrevne vurderingene gir hverken dybdelæring eller motivasjon.

Motivasjon er helt essensielt for læring. Vi mener at dagens skole, med sine mange fag uten sammenheng og lite tilknytning til elevenes hverdag, hemmer elevenes læring. Vektlegging av kunnskap fremfor ferdigheter, gjør at elevene sitter igjen med lite utbytte etter relativt mye jobb. Kort tid etter prøven er over, er fagstoffet glemt. Hvorfor skal de da bruke så mye tid og krefter på det? Vi skjønner at de stiller seg spørsmålet. Skolen har de siste årene vært opptatt av å teste kunnskap, vi skjelver fortsatt litt på hånda etter PISA-sjokket, men vi vet jo at i framtiden har alle fakta liggende i telefonen i lomma. Det vi trenger er at elevene lærer seg ferdigheter for å lære, at de kan anvende kunnskap og til å få fagstoff til å sitte, sitte lenger enn til prøven på mandag. Vi møter stadig elever som forteller at de ikke husker det de hadde om på forrige prøve selv om de kanskje fikk en sekser. Hva er da vitsen? Dette skaper ikke motivasjon. Kan vi stå for en slik kunnskapsformidling? Det er jo ikke det vi ønsker, og det er mye som forteller oss at det ikke er dette elevene ønsker heller. Når elever vi vet er i stand til å mestre, likevel får karakteren 1, forteller det oss at opplæringen ikke er god nok. Kunnskapstesting og fragmentert undervisning dreper motivasjonen. Og når de flinke elevene kommer til videregående skole og ikke klarer å hente fram kunnskap fra ungdomsskolen som grunnlag for videre læring, har vi feilet med oppdraget vårt.

Å skape sammenheng mellom de ulike fagene og sammenheng mellom skole, hverdag og framtid vil kunne øke motivasjonen. Det vet vi. Vi ser det på de elevene som får praktisk rettet utplassering, og de elevene som får tilrettelagt et mer helhetlig løp. Vi ser det også på de tverrfaglige prosjektene

som faktisk gjennomføres, og som det burde vært så mange fler av. Det som læres da fester seg, skaper nysgjerrighet, læreglede og motivasjon.

Vi kan starte lokalt – men vi ønsker det nasjonale løftet så fort som mulig!

Skolesystemet vårt bygger på eldgamle tradisjoner. Med klosteret som modell, ble skolen organisert i 45 minutters økter og så en liten pause, før en ny økt startet opp. De ulike fagenes viktighet har endret seg noe, men å lese, skrive og regne er fortsatt kjerneelementene. Ser man på organiseringen av skolebygget, sitter elevene som oftest i relativt små rom, bak hver sin pult, med ansiktet rettet mot en autoritet som kontrollerer dem. Dette systemet ble utviklet nettopp for dette, å holde kontroll. Spørsmålet, som Ludvigsen-utvalget antyder et svar på, er om det er denne organiseringen og fokuset på kunnskap som vil være det viktigste å ha med seg inn i framtiden? Kontrasten mellom de kontrollerte formene i et kloster og dagens teknologisamfunn med høyt tempo, stadige endringer og krav til fleksibilitet er stor. Vi må begynne å innse dette, og ikke bare se det, men også handle ut fra det.

Det er ingenting i dagens læreplan som hindrer oss i å organisere skoledagen annerledes. Så lenge årstimetallet overholdes, står man fritt til å organisere i bolker, i temaer og i perioder. Hva gjør at vi ikke benytter det handlingsrommet vi har? Vi kunne for eksempel begynne med å kaste læreboka. Lærere er kompetente folk med yrkesstolthet og de vil sørge for at elevene når kompetansemålene, utvikler fagovergripende ferdigheter og opplever lærelyst enda bedre når organiseringen av skoledagen gir sammenheng og mening. Det finnes skoler som jobber temabasert og tverrfaglig, men det er kun lokalt forankret og ofte avhengig av den enkelte lærer og ildsjeler. Nå må dette ut til alle elever. Endringen må være forankret høyere opp i systemet, gjerne nasjonalt og i alle fall kommunalt. Det store flertallet av norske skoler gjør fremgang på dette området, men endringene er små og det går sakte. Framtiden derimot kommer med full gass. Næringslivet skynder seg. De utvikler teknologi og apper og søker kvalifiserte arbeidere. De skynder seg for å komme framtiden i møte. Hvorfor må skolen skynde seg så langsomt?

Framtidsskulen

● **Lars Olav Fatland**
pensjonert rektor
FOTO PRIVAT

Kva slags spor skal framtidsskulen utvikla seg langs? Dette aktuelle spørsmålet har prega skuledebatten det siste året.

I ein 30-årsperiode har trua på «testskulen» vore rådande med sentrale stikkord som grunnleggjande ferdigheiter, nasjonale prøvar, sterke rop om meir IKT og med eit PISA-regime som overskyggjande ris bak spegelen for å nemna nokre grunndrag. Mykje tyder på at dette har representert eit blindspor. Den grovmaska analysen syner at nasjonale og internasjonale testresultat endrar seg lite, framleis kjenner mange på at dei er på etterskot i digitaliseringa, vonde mobbehistorier bryt seg jamt til overflata, mange elevar slit med psykiske vanskar og droppar ut or skuleløpet, og lærarar opplever energitapping gjennom dokumentasjonskrav og uønskt elevåtferd samstundes som det reelle handlingsrommet deira snevrar seg inn. Kva bør så vera den nye vegen?

Enkelt sagt, den som fører til oppfylling av skulen sitt samfunnsmandat om å gjera elevane til gagns menneske i heim og samfunn. No kan det med rette hevdast at fleire vegar fører dit. I det følgjande vil eg dela tankar om det eg meiner er kjernepunkt i utviklinga av framtidsskulen, i første rekke med tanke på grunnskulen.

Først det å ta heile mennesket i bruk gjennom undervisninga; aktivera elevane sine ibuande evner og interesser og gjennom det skapa og stimulera til livslyst og framtidstru. Det er oppfylling av den generelle læreplanen som har vore garantisten for å få til dette. Difor er det urovekjande å registrera den kraftige nedtoninga av dei estetiske faga dei siste tiåra, der satsing på grunnleggjande ferdigheiter og det målbare har vunne fram. I praksis er store delar av den stortingsvedtekne generelle planen sett ut av kraft utan at nye vedtak er fatta.

I staden har marknadsstyrte signal frå OECD tatt over. Med tanke på det å skapa gagns menneske for omskifteleg framtid, er det tvilsam og kortsiktig satsing. Etter mitt syn er det betre resept å blankpussa det pedagogiske dannelsesidealet som legg til grunn at born utviklar seg til gagns menneske gjennom samhandling i arbeid med lærestoff og oppgåver som utfordrar heile dei; som har varierende miks av praktisk og teoretisk arbeid, som i tillegg til innlæring av grunnleggjande ferdigheiter gir stort rom for leik og oppleving i det litterære landskapet, til eventyr og kreative utfordringar med tre og leire. Det fordrar mellom anna større andel praktisk arbeid i skulen som kan engasjera fleire elevgrupper, ikkje minst i ungdomsskuleløpet, og som vidare kan skapa meningsfull veg med gnist mot framtidig yrkesdeltaking. Den

tydelege teordreiinga på 1990-talet som hadde intensjon om kollektiv kunnskapsheving av elevmassen, har derimot ført mange ut i teoretisk ørkenvandring der skuledrop og Nav-kontor blei endestasjon. Det er blitt nærast livsviktig å bryta slike vonde sirkular. Me ser fram til ny læreplan og revitalisering av den generelle delen.

Eit anna kjernepunkt knyter seg til teknologi. Generelt er tida fylt av teknologioptimisme. I stor grad gjeld det også for skulen. Digitalisering blir boren fram av bølge med tru på auka læring, betra økonomi og effektivitet og opnar for uendelege moglegheiter; men fungerer ofte meir som mål enn verdfullt verktøy. Med tanke på skule og undervisning og utvikling til gagns menneske kan det bli eit fleiregga sverd som lett kan maktstela og pulverisera eit målretta undervisningsløp. Med utgangspunkt i historier knytte til sosiale media og digitale mørke rom, synest det vera viktigare enn å ta inn over seg endelausa moglegheiter det å kunna avgrensa og klårgjera kva me har behov for og ønskjer å bruka frå det digitale tilbodet.

Med tanke på menneskeleg kontakt, språkutvikling, og framsteg har dette så langt bygt på følgjande tre hovuddrivarar: Munnleg kommunikasjon, skriftleg kommunikasjon og kommunisering ved hjelp av teknologi. Medan det munnlege gjennom lang tid hadde forrang, tok etter kvart skriftleg kontakt over. I dag opplever me at teknologien tek over og påverkar språk og samfunnsutvikling. Med tanke på å nå det spektakulære og å få til god gjennomføring etter effektive og økonomiske kriterium, ligg det fleire positive gevinstar i denne potten. Men korleis stiller det seg når perspektivet er å utvikla gagns menneske der det i tillegg til å gjera gagnlege oppgåver også i stor grad spørst om å vera medmenneske? Då er neppe fulldigitalisering rette medisinen som fører til eit samfunn med mindre mellommenneskeleg kontakt.

Det tredje kjernepunktet handlar om lærarkompetanse. Med tanke på at skule i stor grad dreier seg om den skulekvardagen som relaterer seg til arbeid og kontakt mellom lærar og elev, blir det naturleg å styrkja den praktiske biten av skulearbeidet. Lang erfaring viser at ein suksessfaktor for læraren er å kunna «erobra» klasserommet og vera dynamisk sjef der. Ut frå det bør lærarutdanninga i større grad enn no leggja vekt på å styrkja praksisfeltet. I eit slikt perspektiv framstår obligatorisk mastergrad som framhald på ei teoretisering skulen bør sparast for.

«Me ser fram til ny læreplan og revitalisering av den generelle delen.»

Uheldig kutt i midler til arbeid med tospråklige barn

● **Marit Fjeldsbø Lundberg**
rådgiver i Fagavdeling barnehage, Askøy kommune, tidligere styrer og pedagogisk leder

FOTO PRIVAT

Små kommuner med relativt få tospråklige barn mister ekstra tilskudd til å følge opp språket til disse barna, skriver Utdanningsnytt.no 23. mai i år. Dette faller ikke bare uheldig ut for små kommuner.

Askøy, Hordalands nest største kommune med ca. 30.000 innbyggere, mister også disse midlene. Vi har ikke så stor andel flerspråklige barn, og våre kan være spredt med relativt få i de ulike barnehagene. Jeg har skrevet til Utdanningsdirektoratet at dette er en svært uheldig vending i tildeling av midlene. Jeg begrunner dette ut fra egne erfaringer over tid med flerspråklige barn og barnehagenes arbeid med flerspråklighet. Flere med meg har samme erfaring.

Jeg har vært styrer i mange år i en barnehage i Bergen med en stor andel flerspråklige barn. Vi måtte tilrettelegge for et godt språkstimulerende miljø som ivaretok flerspråklige barn på en god måte, både når det gjaldt trivsel og utvikling. Min erfaring var også at vi ble flinke i dette, gjennom stadig nye erfaringer og rekruttering av flerspråklige barn. Vi ble tryggere på å ta imot barn og foreldre som ikke kunne noe norsk. Vi la opp til språkgrupper, lagde mye materiell og konkreter til vårt språkstimulerende arbeid for denne gruppen barn, men også for etnisk norske barn. Vi jobbet godt med holdninger, synliggjøring av mangfold og ulike språk. Personalgruppen ble bevisst hva et godt språkmiljø er, den voksnes viktige rolle med mer.

Med våre erfaringer ble vi også en barnehage som delte erfaringer og kompetanse med andre barnehager som skulle gå i gang, men som manglet erfaring. Vi så alvoret med vårt oppdrag og var således langt tryggere enn mange av barnehagene som hadde veldig få flerspråklige barn. De tok ikke samme grep i sitt holdningsarbeid og systematiske tilnærming til synliggjøring og arbeid med mangfold og ulike språk som vi, for de hadde så få. Jeg har for øvrig vært veldig klar på at alle barn uavhengig av antall skal ha en slik tilrettelegging. Både Rammeplanen (2006) og tilhørende temahefte poengterer det.

Som rådgiver i Askøy kommune har jeg også gjort tilsvarende erfaringer. Noen få barnehager har 10–20 prosentandel flerspråklige barn, mens de fleste har ett til fem barn. De som har hatt størst andel over litt tid, og fått tildelt midler, har jobbet systematisk med flerkulturell pedagogikk. De har skaffet seg mange erfaringer og jobber systematisk med denne gruppen barn, og de er trygge på å ta imot nye barn med ulike morsmål. De har skaffet seg erfaringer og jobbet med å tilrettelegge, gjerne i motsetning til barnehagene som har få barn med minoritetsspråklig bakgrunn. (Alle barnehagene jobber selvsagt

med språk uavhengig av barnas bakgrunn.)

I vår kommune har vi også tatt det ad notam. Vi har også tildelt midler til barnehagene som har få flerspråklige barn, slik at de skal lykkes i sitt arbeid med å jobbe systematisk, med språk, holdninger, foreldresamarbeid, bygge opp materiell og verktøykasse, slik at de alltid er rustet til å ta imot flerkulturelle barn og deres familier. Barn fra Syria eller Somalia som er alene i en barnehage og ikke forstår norsk, krever mye av et personale for å jobbe med språk og trygghet.

I den nye rammeplanen poengteres det også at personalet skal bidra til at språklig mangfold beriker hele barnegruppen, støtter flerspråklige barn i å bruke sitt morsmål og samtidig aktivt fremmer og utvikler barnas norskspråklige kompetanse. Barn lærer ikke norsk bare ved å være sammen med andre barn. Det kreves et godt systematisk arbeid med språk og holdninger og kompetanse i personalgruppen.

Jeg mener at denne nye ordningen diskriminerer barn i barnehager og kommuner som nå ikke får ta del i disse midlene, og jeg er bekymret for at dette skjer. Dette fordi barnehager og kommuner som allerede har mange flerspråklige barn og mye erfaring på feltet nå vil kunne få mer midler, på bekostning av flerkulturelle barn i kommuner som mister sine tilskudd. Dette er en svært uheldig utvikling!

«Å være alene fra Syria eller Somalia i en barnehage og ikke forstå norsk, krever mye av et personale for å jobbe med språk og trygghet.»

● Pensjon

Trygdeoppgjøret – til Stortinget!

Årets trygdeoppgjør er over, og nok en gang går pensjonistene i minus, tredje året på rad, skriver Nils Tore Gjerde.

ARKIVFOTO JØRGEN JELSTAD

Årets trygdeoppgjør er over, og nok en gang går pensjonistene i minus, tredje året på rad. Med et tillegg pr 1. mai på 0,38 prosent innebærer det en realnedgang på 1 prosent. Og Stortinget fikk ikke behandlet trygdeoppgjøret før sommerferien, men det ble oversendt Stortinget i form av en stortingsmelding i forbindelse med statsbudsjettet i høst.

Forutsetningen for pensjonsreformen med en fradragfaktor på 0,75 prosent for pensjonistene, var en gjennomsnittlig reallønnsøkning på 1,5 prosent for de yrkesaktive. Når vi nå har en økonomisk situasjon med en lavere lønnsvekst, vil dette slå negativt ut for pensjonistene. Landslaget for

offentlige pensjonister (LOP) mener primært at pensjonistene skal ha den samme realutvikling i sine pensjonsinntekter som de yrkesaktive i sine lønnsinntekter, og at trygdeoppgjøret umiddelbart oversendes Stortinget til reell politisk behandling. Som kjent nektet både Pensjonistforbundet og LOP å skrive under protokollen etter drøftingsmøtet med regjeringen. Drøftingsretten slik den praktiseres nå, gir pensjonistenes organisasjoner svært liten innflytelse.

Nils Tore Gjerde
pensjonist og medlem av LOP

● Lærersatsning

Ingen lærersatsning i Oslo-skolen

Arbeiderpartiet snakker om flere lærere, men følger ikke opp i kommunene hvor de har makten. I et innlegg på Utdanningsnytt.no 11. august skriver Oslo-byråd Tone Tellevik Dahl om Arbeiderpartiets satsning på tidlig innsats. Problemet er at utsagnene hennes om satsning på flere lærere står i kontrast med virkeligheten: Lærertettheten i Oslo kommune har gått ned i løpet av de to årene som Tellevik Dahl har styrt Oslo-skolen.

Det er en fattig trøst at Oslo ikke er den eneste Ap-styrte kommunen hvor dette er tilfelle: På tross av at Ap ved partileder Jonas Gahr Støre foran valget i 2015 gikk høyt ut og lovet å satse på skole, og især på de yngste elevene, har TV2 avslørt at antall lærerårsverk gikk ned i 33 prosent av Ap-kommunene. Lærertettheten for 1.-4 trinn sank i 44 prosent av de Ap-styrte kommunene. Og dette på tross av historisk høye bevilgninger fra staten øremerket flere lærere på de første trinnene.

Heldigvis har utviklingen vært bedre en del andre steder i landet, og lærertettheten for de yngste barna øker på landsbasis, på tross av høy elevvekst. Men i Ap-styrte Oslo synker den, på tross av Stortingets øremerkede tilskudd, på tross av en historisk sterk kommuneøkonomi, på tross av innføringen av eiendomsskatt.

Dette viser med all tydelighet at Arbeiderpartiet ikke følger opp valgloftene sine når de har sjansen. Det bør velgerne merke seg før valget 11. september.

Magnus Thue (H)
statssekretær i Kunnskapsdepartementet

● Politikk

Takk for sist i skolepolitikken

Ser at Trond Giske og Arbeiderpartiet vil finansiere og ansette 3000 flere lærere i skolen. Tanken er god, men virkeligheten er en annen. For det første er det kommunene som eventuelt skal utføre dette. For det andre fjernet Giske og Ap 3600 lærerårsverk i 2001 gjennom Skolepakke 2, da

lærerne ble lurt til å undervise én time mer i uka.

Men den blå-blå regjeringen er ikke et hakk bedre. De har hatt som mål å fjerne de ekstra lærerne som den rødgrønne regjeringen styrket ungdomsskolen med. Når nå både Høyre og Arbeiderpartiet går inn for å øke antallet lærere

i skolen, så begynner det å stinke mer og mer av alle valgloftene. Vi vet så altfor godt at de fleste av dem er bare lureri.

Roald Killingbergtrø

Har du mykje på hjartet?

Det er du ikkje åleine om. Utdanning tek imot store mengder kortare og lengre debattinnlegg, innspel og kronikkar. Men det er trengt om plassen. Difor går det ofte lang tid før tekstane kjem på trykk, nokre gonger så lang tid at dei vert uaktuelle. Vårt tips er: Skriv kort! Held du debattinnlegget ditt på under 2500 teikn (tal på teikn inklusive mellomrom), er sjansen større for å få plass. Redaksjonen set retten til å kutte i innlegga som vilkår.

For innlegg på innspelplass er lengda 3000-10.000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 12.000 og 17.000 teikn.

Redaksjonen tek imot debattstoff på denne adressa: debatt@utdanningsnytt.no

● Uttalelse

Roboter kan ikke erstatte aktiv tilstedeværelse

Den teknologiske utviklingen går fort. Mobiltelefonen har oftere og oftere vist seg å være svaret på utfordringer vi ikke var klar over at vi hadde, men som likevel har vist seg å være uunnværlige i hverdagen. Sist i denne rekken har reklamen forsøkt å overbevise oss om at roboter er løsningen for langtidssyke elever. AV1 er ment å ta elevens plass i klasserommet. Den inneholder kamera, mikrofon og høyttaler, slik at de kan delta i undervisning og skolehverdag via mobiltelefon, nesten på lik linje med elevene som er til stede på skolen.

Selv om tanken høres forlokkende ut, ser Utdanningsforbundet Porsgrunn flere utfordringer med en slik løsning. For det første er dette en dyr løsning. Et søk på komplett.no gir en pris på 24.000 kroner for en AV1-robot. I tillegg kommer 4G-abonnement som gjør det mulig å strømme video til dit eleven befinner seg, over mobilnettet. Noen foreldre er sikkert i stand til å takle en slik kostnad, men for de aller fleste vil dette være vanskelig. Skal det likevel være foreldrene som må kjøpe dette? Gratisprinsippet i skolen blir i så fall truet. For noen er det sikkert mulig å få refundert utgifter, men dette vil neppe bidra til å utjevne ulikheter.

Vi ser også utfordringer ved økt videofilmning i klassen overfor de andre elevene. AV1 har visstnok gode sikkerhetsløsninger som gjør at kun eleven med tilgang skal kunne se. Slike løsninger er vel aldri 100 prosent, men uansett er det vanskelig å vite hvem som sitter sammen med eleven. Det skal visstnok være umulig å lagre det som

skjer, men de fleste elever i dag vil ikke ha noen problemer med å filme skjermen sin. Det virker dermed på oss som tilnærmet umulig å verne om rettssikkerheten for de andre elevene i klassen. Vi mener at elever skal skjermes fra å bli kringkastet mens de prøver og feiler, utdannes og dannes.

De største spørsmålstegn setter vi likevel ved den pedagogiske bruken av roboter. Vi kan vanskelig se at en undervisningsform der eleven er forholdsvis passiv tilskuer, blir god. Selv om roboten har mikrofon, kan vi ikke se hvordan eleven kan bli like delaktig i undervisningen og hvordan vi som lærere skal nå denne eleven.

Skal timene der roboten deltar, likevel være å regne som undervisning gitt av skolen? Skal dette komme i stedet for tradisjonell undervisning på sykehus, eventuelt hjemmeundervisning av lærer? Og hvor lenge kan en syk elev egentlig sitte og se på en mobiltelefon? Ved kort fravær er det sannsynligvis ikke aktuelt å ta i bruk en relativt dyr teknologi. Ved lengre fravær står vi fast ved at eleven må få tilrettelagt og god undervisning.

Vi mener at en robot ikke kan erstatte eller kompensere for det å fysisk møte lærere og skolekamerater. Dersom dette blir sett på som en rimelig løsning for å tilrettelegge undervisningen og ivareta elevens krav på utdanning, blir det vanskelig å stille seg bak en slik utvikling og heie roboten inn i klasserommet.

Årsmøtet i Utdanningsforbundet Porsgrunn

AV1-roboter skal hjelpe langtidssyke elever med å følge med og delta i undervisningen på skolen. Utdanningsforbundet Porsgrunn har imidlertid en rekke motforestillinger mot bruken av slike roboter.

ARKIVFOTO KARI OLIV VEDVIK

● Stortingsmelding 21

Knut Olav Kristensen finner mye om **lek** i Stortingsmelding 21. ILLFOTO FLAVIO TAKEMOTO/FREEIMAGES.COM

Et lite dikt om lek

flexible
kompleksitet
kollektive
leksehjelp
refleksjon
lektorutdanning
lekseprøve
elektrofrag
skoleklima
skolekarakterer
skolekrets

... kom ikke og si at ordet **lek** ikke finnes i Stortingsmelding 21. «Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen»!

Knut Olav Kristensen
Barnehagelærerutdanningen
Høgskolen i Oslo og Akershus

● Til «Lærere vil ha råd om robot-avatare, mindreårige flyktninger og valg av metoder»

Hva skal lærernes profesjonsetiske råd drive med?

Lærere vil ha råd om robot-avatare, mindreårige flyktninger og metodevalg, skriver Utdanningsnytt.no 11. juli om lærernes etiske råd, som har fått inn 14 saker til behandling.

Leder for rådet, Birte Simonsen, uttaler at det er «viktig at rådet ikke opptre som en dømmende part, slik at noen kan bruke rådets beslutninger til å styrke den ene siden i en konflikt».

Hvordan kan denne uttalelsen samsvare med formålet med rådet, slik det er uttalt av Utdanningsforbundets leder Steffen Handal: «Etisk råd for lærerprofesjonen er et viktig bidrag til å styrke forståelsen av læreryrket og synliggjøre hvilke etiske problemstillinger vi står overfor, både i offentligheten og hos profesjonen selv».

Her står lærernes integritet, personvern og forståelse i sentrum, og det er også lærerne som betaler rådets lønn gjennom kontingent. Skal da etisk råd ikke kunne klargjøre i etiske konflikter og dilemmaer som lærerne møter i sitt arbeid?

Videre uttaler Simonsen at «rådet skal først og fremst finne de etiske dimensjonene når vi behandler saker, mens en fagforening i tillegg må legge vekt på fagpolitiske og pedagogiske forhold.»

Hvordan kan rådet skille etikk fra pedagogiske forhold? Vil ikke enhver fagpolitisk bestemmelse berøre etiske forhold på en dypt inngripende måte? Dette gjelder ikke minst forenkla kartleggingsverktøy som initieres politisk, og som bryter med den pedagogisk dybdelæring som finner sted i skolen.

«Medlemmene våre er i større grad enn Kring-

Skal etisk råd ikke kunne klargjøre i etiske konflikter og dilemmaer som lærerne møter i sitt arbeid? skriver Heidi Stakset. ARKIVFOTO PAAL SVENDSEN

kastingsrådet valgt ut på grunn av sin kunnskap om profesjon og etikk», skriver Simonsen. Ser vi på hvordan etisk profesjonsråd er sammensatt, er det særlig bestående av yrkesgrupper innen academia, uten krav om etisk innsikt overhodet. Dersom det skal være snakk om etisk rådgivning, bør en vente at rådene kommer fra rådsmedlemmer som har beskjeftiget seg med etikk, og som kan reflektere over problemstillinger og er fortrolige med begreper som er nødvendige når en diskuterer etikk. Ellers kan en vanskelig snakke om ekspertise eller profesjonsråd innen etikk. Det vil

dermed handle mer om meninger enn rådgivning basert på et profesjonelt grunnlag.

På spørsmålet om det kan bli for mye enighet i rådet, svarer Simonsen at «hvis vi ikke klarer å finne et etisk ståsted som alle kan enes om, så er det kanskje et varsel om at kanskje vi skal jobbe litt til med saken». Etikken er klarlagt gjennom opplæringsloven, og denne danner grunnlag for et etisk ståsted som verken kan diskuteres, eller settes spørsmål ved.

Heidi Stakset

● Til «- PISA leses som fanden leser bibelen» på Utdanningsnytt.no 5. juli

Politikere sluker dårlig fundert skoleforskning

- PISA leses som fanden leser bibelen, sier professor emeritus Svein Sjøberg til Utdanningsnytt.no 5. juli i år. - Hva som er fakta og hva som er egne synspunkter, flyter ofte over i hverandre, sier han også i artikkelen. I den blir det tatt opp at kun én av fire sjekkede påstander fra politikere om skole og utdanning besto sjekken til faktasjekkjenesten Faktisk.no.

Min kommentar er: Alle sier de bare bruker indikatorer og rangeringen ved siden av å skaffe informasjon fra flere kilder. I virkeligheten bestemmer tallene. Og hva er vitsen med metastudier når feilmarginen på primærkildene er over 50 prosent, til og med i de høyest rangerte internasjonale tidsskriftene? Det finnes topp forskning på klimaendringer, men det har politikere vært veldig

seint ute med å bruke og vært ekstremt kritiske til. Dårlig fundert skoleforskning og kvasirangeringer i academia, derimot, sluker de med kosmetiske forbehold.

Pål Magnus Lykkja

● Etikk

Apropos debatten om norske verdier

Barnehageloven og opplæringsloven har formålsparagrafer som henviser til norske verdier som blant annet respekt for menneskeverdet, nestekjærlighet, likeverd og solidaritet, og likestilling, verdier som er forankret i menneskerettighetene. Hvorfor er det ikke disse verdiene politikerne trekker fram når flere av de nå er opptatt av at norske verdier er under press?

Hvilke verdier er under press og av hvem?

- Respekt for menneskeverdet?
- Nestekjærlighet?
- Likeverd og solidaritet?
- Likestilling?

Jeg opplever at noen politikere nå utfordrer grunnlaget for vårt arbeid i barnehage og skole. Det er Stortinget som har vedtatt lovene som vi som jobber i barnehage og skole er pliktige til å ha som verdigrunnlag for vårt arbeid. Burde det ikke da også være disse verdiene politikerne hadde som grunnlag for å utvikle politikk?

Lov om barnehager, utdrag: «Barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidari-

tet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene.»

Opplæringsloven, utdrag: «Opplæringa skal byggje på grunnleggjande verdiar i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfridom, nestekjærleik, tilgjeving, likeverd og solidaritet, verdiar som òg kjem til uttrykk i ulike religionar og livssyn og som er forankra i menneskerettane. Opplæringa skal bidra til å utvide kjennskapen til og forståinga av den nasjonale kultur-arven og vår felles internasjonale kulturtradisjon. Opplæringa skal gi innsikt i kulturelt mangfald og vise respekt for den einskilde si overtydning. Ho skal fremje demokrati, likestilling og vitskapleg tenkjemåte.»

Innlegget har også stått i Fredrikstad Blad.

Laila-Brith Josefsen
styrer/virksomhetsleder
Barnehageetaten, Fredrikstad kommune

**Delta i debatten på
utdanningsnytt.no**

ALLE KAN LÆRE Å LESE!

Men for noen er veien vanskeligere og lengre enn for de fleste.

Da er god hjelp avgjørende! Forskning har vist at tiltak som baseres på en nøyaktig, individuell kartlegging er den sikreste veien til suksess når det kommer til lesing.

LOGOS er en datatest som bistår med akkurat dette. Den kartlegger leseferdigheten til den enkelte elev, og gir deg forslag til slike individuelle tiltak basert på elevens testresultater.

Testen tas individuelt og må administreres av en sertifisert testleder. Du kan lese mer og bestille LOGOS på logometrica.no

Logometrica™

● **Til «Vi trenger en revolusjon for å redde barnehagesektorens verdier og mangfold»**

Politikerne må ta kontroll over profittselskapene

Barnehagedrift skal handle om barna og hva som er best for dem, skriver Royne K. Berget, daglig leder i Smedhusåsen Barnehage SA på Utdanningsnytt.no 7. august.

Berget har levert en kjempebra oppsummering! Målet om profitt er ikke det samme som trygghet, lek og utfoldelse. Suksessen til norske barnehager er heller ikke å finne i deres kommersielle opphav, men i god pedagogikk, forskning og fellesskap. Det er uheldig at de store politiske partiene ikke ønsker å komme foreldre og ansatte i møte, og istedenfor ta nødvendig grep og kontroll over de store selskapene om har profitt som mål, avsporer debatten og polariserer den i skille mellom privat og offentlig. Skille er og bør trekkes mellom de som driver med profitt som mål, og de som driver etter målet om best mulig barnehager.

Anders Skrede

Målet om profitt er ikke det samme som trygghet, lek og utfoldelse, skriver Anders Skrede. ILL. TONE LILENG

Hvor mange barn som er lovlig per ansatt, må lovreguleres

Fremstillingen av den nåværende situasjonen som vi står overfor som samfunn er tydelig og reell. Her kommer det frem hvordan det burde være i barnehage. Politikerne og de som driver de store konsernene kan spørre seg om rammeplanen kun gjelder for dem som arbeider i barnehagen, eller burde den gjelde for alle? I første paragraf i den nye rammeplanen fra 2017 står det «Barnehagens samfunnsmandat er, i samarbeid og forståelse med hjemmet, å ivareta behov for omsorg og lek. Og fremme læring og danning som gir grunnlag for allsidig utvikling. Lek, omsorg, læring og danning skal ses i sammenheng.»

Skal ikke dette gjelde for de som driver barnehagen i like stor grad som den enkelte barnehage? Hvordan kan man ta ut profitt fra en næring hvis det mangler en vikar på jobb? Det går utover 18-26 barn og de voksne som arbeider der. Det første som står i rammeplanen,

er at behovet for omsorg skal ivaretas. Hvordan kan de voksne gi omsorg når de voksne er for få eller barna for mange? Derfor burde det som står på slutten av nevnte artikkel bli en politisk sannhet, hvor vi får en lov om hvor mange barn som er lovlig per ansatt. Og det burde ikke være flere barn selv om de voksne er pedagoger eller pedagogiske medarbeidere.

Vi trenger en trygg hverdag hvor man vet at man har 100 prosent støtte fra de vi arbeider for.

Vi skal ta vare på de små. De som skal passe på oss når vi er gamle. De fortjener 100 prosent, ikke det som gir mest profitt.

Denne debatten må frem. Særlig nå som det er stortingsvalg!

Lars Naustdal

● **Til «Store forskjeller i strykprosent»**

Problematisk å sammenligne

Av søkere til lærerutdanning som ikke hadde oppfylt kravet om karakteren fire i matematikk, besto bare én av tre forprøven. Forskjellene mellom lærestedene var imidlertid store, skriver Utdanningsnytt.no 8. august.

Jeg tror det er viktig at en ikke trekker en forhastet konklusjon om at der en høy prosentandel ikke har oppnådd karakteren 4, har kursinga vært dårlig. Det å heve seg fra karakteren 3 til 4 på én måned i to fag (over to år i videregående skole) er ingen enkel sak. Videre er antallet som har tatt eksamen ved hver institusjon svært forskjellig, noe som gir signifikante ulikheter. Det er derfor problematisk å sammenligne på tvers av institusjoner, langt mindre sette de ulike kursene opp mot hverandre. For å kunne si noe om dette, må det forskning og grundige analyser til. Det betyr ikke at vi som tilbyr kurs ikke skal evaluere og prøve å forbedre tilbudet, men en må ikke glemme den meget spesielle ramma oppdraget foregår innenfor.

Et eksempel som godt viser hvor lite fruktbart det er å sammenligne på tvers er når en ser på det store utslaget mellom Høgskolen i Volda der 50 prosent oppnådde minimum karakteren 4, eller fire av åtte kandidater, og NLA Høgskolen der 0 prosent oppnådde karakteren 4, av sju kandidater. Dette kan like gjerne handle om flaks eller uflaks, som at det ene kurset er dårligere enn det andre.

Jeg kan for øvrig ikke forstå hvorfor alle snakker om «stryk». I dette tilfellet gir det gale signaler. De som går opp til denne prøven har allerede et snitt i matematikk på mellom 3,0 – 3,99. Resultatene som presenteres av myndighetene, viser kun hvor mange som ikke oppnådde karakteren 4 eller bedre.

Vibeke Bjørnø

studieleder
Høgskolen i Oslo og Akershus

Rett på sak

● Eksamensavvikling og 17. mai

Til «Ekspert-gruppe vil ikke flytte eksamen til før 17. mai»

En arbeidsgruppe vil ha en eksamensperiode på fem dager i videregående opplæring, og gruppen vil ikke ha eksamen før 17. mai, skriver Utdanning i nr. 12 i år, side 7.

Det blir stadig diskutert hvordan disse to fenomenene lar seg kombinere. Det logiske er jo å feire når man er ferdig, slik vi gjorde i gamle dager. Men det har kommet en del andre elementer inn i diskusjonen, som arbeidstid, timeantall med mer, og flere modeller har blitt luftet. Den mest logiske løsningen har jeg ikke sett lansert: Del opp eksamensperioden!

La ST-elevene på videregående trinn 3 fullføre sin skriftlige eksamen før 17. mai. Den muntlige delen kan foregå i slutten av juni, som nå. De elevene som ikke avslutter sin skolegang enda, kan strekke skoleåret lenger. Dette vil løse flere problemer på en gang:

1) Elevene på videregående trinn 3 kan konsentrere seg om eksamen før feiringen tar av, og det blir lettere å begrense russetida, hvis den først begynner 17. mai.

2) Ingen grunn til å misunne lærerne med elever på videregående trinn 3, hvis det skulle virke som om enkelte får et noe avkortet skoleår. Det er en stor jobb å føre frem avslutningskull. Disse lærerne vil dessuten samtidig kunne frigjøres til sensorarbeid og slik løse problemene med å opprettholde vanlig undervisning på videregående trinn 1- og 2-nivå.

3) Når feiringen og den skriftlige sensureringen er overstått, kommer oppkjøringen mot muntlig eksamen, og man kan ta igjen «tapte» timer.

Columbi egg ...

Grete Pedersen

lektor ved Skedsmo videregående skole

● Kompetanse

Master i barnehagen – viktig, men ikke prioritert?

● Hedda Eia Vestad

leder Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet

FOTO JONAS OHLGREN ØESTVIK

Denne høsten har det skjedd noe stort i utdanningssektoren. De aller fleste som leser dette bladet, har nok fått det med seg.

Grunnskolelærerutdanningene har blitt masterutdanninger. Pedagogstudentene har jobbet for dette lenge og er svært glade for at dette nå blir en realitet. Hvorfor er vi det?

Vi mener masterutdanning for lærere er et riktig og fremtidsrettet valg. Vi mener våre utdanninger skal gjøre studentene i stand til å utvikle og utfordre etablerte praksiser og utdanningspolitisk styring, for dermed å kunne bidra til å styrke profesjonen. Utdanningene våre må være forankret i forskning, være yrkesnære og ha et tydelig profesjonsfokus. Vi tror de nye masterutdanningene vil være et verdifullt bidrag til å være med på å utvikle sin egen profesjon, og dermed styrke profesjonaliseringen innenfra.

Så er spørsmålet: Hvorfor gjelder ikke det samme i barnehagen?

På landsmøtet i slutten av april vedtok Pedagogstudentene at det er et mål at flere barnehagelærere tar mastergrad, og at det skal være et krav for styrer og pedagogisk leder. Organisasjonen mener det skal være et bredt mastertilbud på barnehagelærerutdanningen som kvalifiserer til, og er relevant for, arbeid i barnehagen. Vi mener altså ikke at barnehagelærerutdanningen skal bli en integrert

masterutdanning, men at det bør være et bredt mastertilbud som kvalifiserer til og er relevant for barnehagen. Argumentasjonen er den samme som for grunnskolelærerutdanningene.

Dermed blir spørsmålet: Hvorfor skal man egentlig ta masterutdanning når man ikke får økt lønn?

I en ideell verden ville individuell utvikling og utvikling av barnehagen vært en god nok grunn til å ta master som barnehagelærer. Realiteten er dessverre dette: Ved å ta to ekstra år med utdanning, vil man få mer i studielån uten at dette gjenspeiles i lønna.

Det er også viktig å spørre hvilke mastertilbud som egentlig finnes for barnehagen? Vi vet dessverre at tilbudet er marginalt og bygger lite på grunnutdanningen. Realiteten er at for mange er en masterutdanning for barnehagelærere en kvalifisering vekk fra yrket.

Pedagogstudentene mener vi må snu denne trenden. Vi tror masterkompetanse er et godt og viktig bidrag i skolen og i barnehagen. For at dette skal bli en realitet, må det også lønne seg for barnehagelærere å heve kompetansen ved å ta en master. Vi trenger en ny stillingskategori og en tydeliggjøring av barnehagelærerrollen, og vi trenger relevante mastertilbud for barnehagelærere som kvalifiserer til og er relevant for arbeidet i barnehagen. Viktigst av alt: Vi trenger en vilje til å prioritere profesjonsutvikling i barnehagen på lik linje som i skolen.

Fallulykker kan gi konsentrasjons- og lære vansker

● **Ann-Carin Halvorsen Berg**
spesialpedagog
Vestby kommune,
Akershus
FOTO: KNUB BERG

Hvert år pådrar rundt 1600 barn og unge i alderen 0–19 år seg en hodeskade. Skader i hjernen kan føre til vansker med å utføre ulike oppgaver og vil kunne påvirke barn og unges faglige og sosiale utvikling.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

Hjernerystelse betyr «rystelse av hjernen». Det er den vanligste formen for hodeskade. Skaden skyldes at hodet støter mot noe i fart og kan føre til traumatiske hjernesker. I Norge pådrar årlig rundt 1600 barn og unge i alderen 0–19 år seg en hodeskade. Dette tilsvarer én elev per middels store klasse.

«**Ola går i 5. klasse.** En dag går Ola og klassen hans til skolens gapahuk som ligger på et fjell ikke langt unna skolen. Plutselig sklir Ola. Han faller bakover, slår bakhodet hardt mot fjellet og besvimer. Ola blir sendt til sykehus for undersøkelse. Han har pådratt seg en kraftig hjernerystelse. Etter noen dager får foreldrene beskjed om at han er frisk og ikke kommer til å få noen seinskader etter ulykken.

Tilbake på skolen registrerer kontaktlæreren at Ola har endret seg: Ola er ikke like aktiv i friminuttene og i praktiske fag som han var tidligere. I teoretiske fag virker han ukonsentrert og har liten utholdenhet. Kontaktlæreren er bekymret for gutten.»

(Tilfelle konstruert av kronikkforfatteren)

Tilfellet «Ola» pådro seg hjernesker etter å ha sklidd på fjellet, med det kunne like gjerne vært etter for eksempel en ulykke i slalåmbakken eller et fall på sykkel. Jeg ønsker at Ola skal representere mange av de barna som har vansker med å konsentrere seg, å tilegne seg kunnskap og å være en del av et sosialt fellesskap. Det finnes sikkert

mange forklaringer på hvorfor barn og unge strever. En forklaring kan være en fallulykke som ingen har tenkt over kan få konsekvenser, kanskje lenge etter at ulykken faktisk har skjedd. Jeg mener det er vår oppgave som pedagoger å reflektere rundt hva som kan være årsaken(e) til at barn og unge strever faglig og/eller sosialt. Vi må også være flinke til å trekke inn ressurspersoner som kan hjelpe oss med å finne svar på spørsmålene våre og vurdere riktige tiltak.

Hodeskader inndeles etter alvorlighetsgrad ut fra de umiddelbare konsekvensene de har for blant annet bevissthet og hukommelse. Det skiller mellom minimale, lette og moderate hodeskader. Slik jeg ser det, kan Ola ha fått en moderat hodeskade. Det betyr mer enn fem minutters bevissthetstap eller det forekommer fokale nevrologiske utfall. For Ola betyr det at han kan ha brudd i kraniet, ødelagt vev eller mindre blødninger inne i hodet.

Det skiller mellom primær og sekundær hjernesker, åpen og lukket hjernesker. Primære skader oppstår i skadeøyeblikket i form av ødelagt vev. Vevsknusing forekommer hovedsakelig i hjernens grå substans, mens deler av frontalappene, orbitofrontal korteks og fremre deler av temporallappene er ekstra utsatte. En skade i orbitofrontal korteks vil kunne inntreffe ved kraftig slag mot bakhodet slik at hjernen beveger seg raskt fremover mot de fremste delene av hodeskallens innside.

Hjernerystelse kan føre til svimmelhet, og man kan bli lett forvirret. Disse symptomene blir vanligvis borte etter timer eller dager. Det kan også oppstå alvorlige skader. Noen ganger vil ettervirkningene kunne bli permanente. Det kan da utvikles en tilstand som kalles for post-komotionelt syndrom. Da har man hodepine, synsforstyrrelser, tretthet, irritabilitet, er overfølsom for lyd og har manglende konsentrasjonsevne. Forskere har vist at ved moderate hodeskader vil en reduksjon i oppmerksomhet og/eller hastighet av informasjonsbearbeiding være noe av det første som vil kunne skje. Det er også vanlig med forstyrrelser i de overordnede eksekutive funksjoner, deriblant evnen til å planlegge og å resonnerere. >

«Det finnes sikkert mange forklaringer på hvorfor barn og unge strever. En av dem kan skyldes en fallulykke som ingen har tenkt over kan få konsekvenser, kanskje lenge etter at ulykken faktisk har skjedd.»

Symptomer på synsforstyrrelser kan være konvergensvansker. Det betyr dobbeltsyn som påvirker avstandsbedømming, dybdevurdering, objektlokalisering, balanse og motorikk. Det kan være akkomodasjonsvansker som gir utfordringer med å se klart på ulike avstander. Det kan være upresise sakkader, det vil si de små forflytningene man gjør med blikket sitt i forbindelse med lesing. Noen kan få ujevne følgebevegelser som gjør det vanskelig å kunne følge med på ting i bevegelse uten å bevege hodet.

Lillehjernen sitter langt bak i hodet. Slag mot den kan blant annet føre til vansker med øye-hånd-koordinasjonen, samt skifte av blikkretning. Dette er forhold som er av betydning for barn og unges faglige og sosiale utvikling.

Mulige forklaringer på Olas atferd mener jeg må sees i sammenheng med det han selv forteller:

«**Jeg har det ganske greit** etter ulykken, men er ofte trøtt og sliten. Det er vanskelig å jobbe med skolearbeid lenge av gangen – klarer ikke helt å forklare hvorfor. Det er noe rart inne i hodet mitt, og nå er jeg blitt enda dårligere til å lese.»

I forbindelse med slaget mot bakhodet kan hjernen ha beveget seg raskt fremover mot frontalappen. En skade i denne delen av hjernen vil kunne føre til personlighetsendringer og mangel på motivasjon. Mangel på motivasjon kan forklare Olas opplevelse av tretthet, samt hans lave utholdenhet og uro.

I frontalappen sitter motor cortex. Der blir de viljestyrte øyebevensene sakkadene og følgebevegensene kontrollert. En skade her vil kunne påvirke sakkadene når de skal sende signaler til hjernen for bearbeiding og tolkning. Det vil også kunne påvirke en persons oppmerksomhet og kan forklare Olas opplevelse av redusert leseferdighet.

Prefrontal cortex, den delen av frontalappen som ligger lengst fremme i panna, består blant

«**Kanskje vi neste gang skal spørre barnets foresatte om barnet deres noen gang har falt og slått hodet sitt?**»

annet av orbitofrontal cortex. Den er en del av det emosjonelle nettverket som er forbundet med belønningssøkende atferd, noe som er viktig i sosial kommunikasjon og læring. En skade i denne delen av hjernen kan gå utover elevens motivasjon, og man kan oppleve en reduksjon i informasjonsbearbeidingen. Ved gjennomføringen av komplekse oppgaver vil dette kunne være ekstra fremtredende. Jeg mener at en mulig reduksjon i informasjonsbearbeidingen kan forklare Olas opplevelse av tretthet og slitenhet og at han opplever som lite utholdende.

Thalamus kan ha blitt påvirket da hjernen beveget seg fremover. Thalamus mottar sensoriske impulser fra hele kroppen og sender dem til ulike sider av hjernebarken. Signaler fra øyets netthinne er en form for sensoriske impulser. I thalamus etablerer synsnervefibrene synaptiske kontakter med målceller som formidler signalene til synsområdene i synsbarken. Om denne veien skades, vil man miste evnen til en bevisst opplevelse av synsinntrykkene, og man føler seg utenfor. Dette kan være en forklaring på Olas nye atferd.

Synsbarken sitter i bakhodet, i oksipitalappen der Ola kan ha slått seg. Der finnes det spesielle områder for bearbeiding av visuelle signaler, deriblant farge, form og bevegelse. Andre signaler sendes til andre assosiasjonsområder i hjernebarken. En svekket synsfunksjon kan blant annet vise seg i form av konsentrasjonssvikt og tretthet. Dette er noe som kan gå utover evnen til utholdenhet ved gjennomføring av ulike former for oppgaver, deriblant lesing som Ola nevner er blitt et større problem.

Redusert deltakelse i ulike oppgaver kan skyldes balanseproblemer som gjør at bevegensene blir klossete. Ola kan ha fått finmotoriske forstyrrelser som vises ved skrivning og klipping med saks. Evnen til å motta og tolke sanseinntrykk kan også ha blitt redusert. Dette er forhold som kan påvirke konsentrasjonen.

Ola sier han har noe rart inne i hodet sitt. Jeg mener det kan være et tegn på at han har en indre blødning som trykker på hjernen. Dette er et forhold som forekommer ved lettere hodeskader hos barn og kan bruke flere dager på å utvikle seg. Tilstanden kan føre til tretthet og kan forklare noe av elevens endrede atferd.

Eleven slo bakhodet sitt i fallet og kan derfor ha fått skader i oksipitalappen. I denne delen

av hjernen ligger primær synscortex hvor nerveimpulsene kommer før de blir sendt videre til andre og mer spesialiserte områder for visuell bearbeiding. Jeg mener at en eventuell blødning i hjernebinnene i tilknytning til oksipitalappen, vil kunne trykke på visuelle områder i hjernen som påvirker barnets syn. Det er av betydning for deltakelse, konsentrasjon og utholdenhet, og som Ola selv sa: lesingen.

Mange pasienter med moderate hodeskader opplever å få ødelagt aksoner. Et akson er en del av en nervecelle og har til oppgave å lede nerveimpulser over lange avstander og forbinde sanseløper i kroppen med sentralnervesystemet. Ødeleggelsen kan finne sted flere døgn etter at skaden er oppstått. Skaden forekommer som oftest i hjernebjelken og hjernestammen. Hjernebjelkens oppgave er blant annet å koordinere synsinformasjon fra begge hjernehalvdelene. Skader her kan føre til ulike synsforstyrrelser, deriblant dybdeoppfattelsen. Skader i hjernestammen vil kunne minske evnen til å styre blikket i en eller flere retninger, noe som kan gi dobbelt og uskarpt syn og vises på målinger av akkomodasjon og konvergens. Det kan gi redusert utholdenhet ved visuelt krevende oppgaver og kan forklare hvorfor Ola opplever større utfordringer knyttet til lesing.

Konsentrasjonsvanskene og tilbaketrekkingen kan være et resultat av redusert hørsel på ett eller begge ørene. Opplevelsen av trøtthet kan skyldes at Ola må streve for å få med seg det som blir sagt. Jeg mener dette kan skyldes redusert informasjonsbearbeiding knyttet til språk, samt at barn etter ervervede hodeskader kan ha vansker med å forstå lengre setninger og få med seg innholdet i en historie. Dette kan igjen føre til kommunikasjonsproblemer og sosial tilbaketrekking.

Veien videre etter at man har registrert en bekymringsfull atferd, faglig og eller sosialt, mener jeg starter med et «hvorfor?» Kan det i Olas tilfelle skyldes mangel på mestring? At han som en følge av ulykken har fått noen kunnskapshull? Kan det skyldes andre forhold? Uro kan skyldes at oppgavene er for vanskelige. For mange er overgangen mellom 4. og 5. klasse en stor faglig utfordring. Ola sier selv at lesingen har vært vanskelig en stund. Det kan bety at uroen som en følge av mangel på mestring ville ha kommet uavhengig av ulykken.

Jeg mener det er viktig at kontaktlærer tar kon-

Hvis du emner på en kronikk, er det lurt å presentere ideen for redaktør Knut Hovland kh@utdanningsnytt.no.

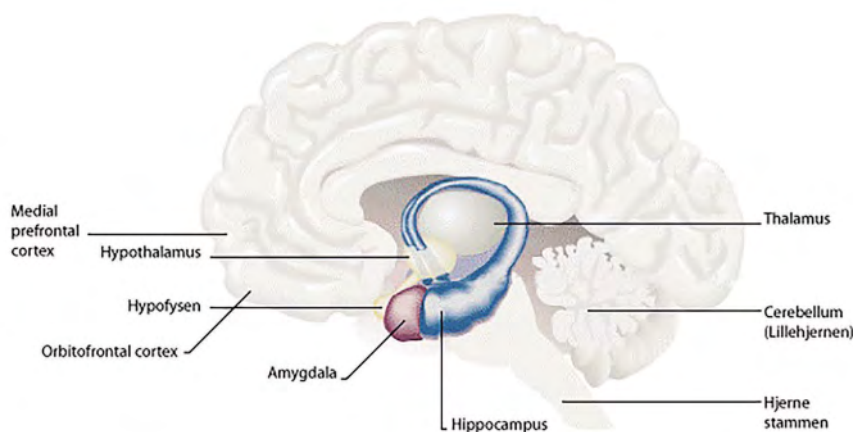
Utgangspunktet er at temaet må være interessant og relevant, og språket godt og forståelig, for en bredt sammensatt lesergruppe. Stoff som bygger på forskning, må være popularisert. Det betyr blant annet at forskningsresultatet er det sentrale i teksten, og at det som handler om metode, har en svært beskjeden plass. Lengden kan være mellom 12.500 og 17.000 tegn inklusive mellomrom. Litteraturliste og henvisninger må være inkludert i antallet tegn. Eventuelle illustrasjoner må ikke sendes limt inn i wordfilen, men separat som jpg- eller pdf-filer.

takt med foreldrene og gir uttrykk for sin bekymring. Det er også viktig å snakke med eleven om dens utvikling, jamfør opplæringslovens paragraf 1–1 generell del og prinsipper for opplæringa, forskrift til opplæringsloven paragraf 3–8. Slik kan kontaktlærer få informasjon som kan være til hjelp når det gjelder hvilke hjelpeinstanser som eventuelt skal kobles til saken.

Mange skoler har en spesialpedagog med særlig ansvar for kartlegging av elever som av en eller annen grunn strever faglig og sosialt. Om Ola hadde vært elev ved skolen der jeg arbeider, ville kontaktlærer tatt kontakt med foresatte for få tillatelse til at jeg kunne foreta en kartlegging av språklig og visuell status. Dette gjøres blant annet gjennom bruk av følgende tester: Carlsten leseprøve, aston indeks, ordkjedetesten, samt en synspedagogisk kartlegging. Resultatene ville jeg drøftet i skolens ressursteam for å få en vurdering av om Ola har forutsetninger for å kunne få tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringsstilbudet, eller om han skal henvises videre til pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT), jamfør opplæringslovens paragraf 5–1.

Testresultatene mine viser at Ola skårer lavt på kartleggingen av øyemotorikk og kognitive områder. Det kan skyldes medfødte forhold, men kan også være et resultat av hodeskaden. Kognitiv svikt kan bli fremtredende når personen gjenopptar skolearbeidet sitt. Det er også en økt risiko for utvikling av psykiske problemer. Siden det ser ut til at Ola ikke har oppnådd full bedring etter ulykken, og fordi han på dette tidspunktet ikke klarer å oppfylle de faglige forventningene som stilles til ham, bør man, i dette tilfellet skolens ressursteam, la usikkerheten komme barnet til gode og anbefale videre utredning. Dette drøftes med foresatte.

Kommunen har gjennom helse- og omsorgstjenestelovens paragraf 3–1 og 3–2 ansvar for å gi nødvendige helse- og omsorgstjenester for alle pasienter, deriblant de som har vært utsatt for skade. Foreldrene til Ola bør derfor ta ham med til fastlegen for undersøkelse. Jeg mener det er viktig at de har med seg en anamnese der synspedagogen/spesialpedagogen har fort inn elevens refleksjoner og beskrivelser om sitt funksjonsnivå før og etter ulykken, foreldrenes og kontaktlærers observasjoner og bekymringer, samt de øvrige kartleggingsresultatene. Da en fallulykke kan ha

Orbitofrontal korteks. ILLUSTRASJON REGJERINGEN.NO

mange årsaker, deriblant epilepsi, bør også utsagn fra vitner til ulykken være med.

Etter en hodeskade kan det oppstå motoriske vansker blant annet som en følge av at lillehjernen er skadet. Etter tillatelse fra Olas foresatte bør man derfor ta kontakt med kommunens fysio- og ergoterapeut for en motorisk utredning. Allerede tidlig i prosessen mener jeg det er viktig at Ola starter opp med et synspedagogisk treningsprogram. Ola vil da blant annet få opptrening av visuell oppmerksomhet og styrking av øyemotorisk kapasitet; habiliteringsprosessen har startet. For barn er det forventet en sosial, kognitiv og motorisk utvikling. Derfor tenker man som oftest habilitering fremfor rehabilitering. Dette må også gjelde for synet som ikke er ferdig utviklet før barnet er 12 år. Da habilitering har fokus på funksjon og ikke sykdom, kan man sette i gang med tiltak uten at utredningsarbeidet er ferdig.

Mange skolebarn opplever hverdagen som vanskelig, faglig og sosialt. Jeg har i flere år hatt ansvaret for kartlegging av disse elevene ved vår skole. Frem til at jeg i desember 2015 skrev en eksamensoppgave som omhandlet seinskader etter traumatiske hjerneskader, var ikke fallulykker noe jeg tenkte på som en mulig årsak til at barn strever på skolen.

Min hensikt med denne artikkelen har vært å dele noe av den kunnskapen jeg har tilegnet meg gjennom emnet «Synspedagogisk utredning knyttet til nevrologiske vansker». Dette for at flere kan bli minnet om og gjort oppmerksom på enda en mulig årsaksfaktor til barnas vansker. Jeg mener og tror at alle vi som jobber med barn og unge må bli flinkere til å stille oss undrende til hva som kan være årsak til deres atferd. Kanskje vi neste gang skal spørre barnets foresatte om barnet deres noen gang har falt og slått hodet sitt? Når vi vet at selv lettere hodeskader kan være av betydning for elevens læring, og at konsekvensene kan vise seg en god stund etter at ulykken har funnet sted, er dette aktuelle spørsmål.

Håpet og målet må være at flere som er i Olas situasjon får den hjelpen de har rett til. Slik er vi med på å bidra til oppfyllelsen av FNs barnekonvensjons punkt 24: «Barnet har rett til å få den best mulige medisinske behandling og hjelp for å komme seg etter sykdom» og opplæringslovens paragraf 1–3 der det står at opplæringen skal tilpasses evnene og forutsetningene hos den enkelte elev.

For litteraturliste, se kronikken i fullversjon: utdanningsnytt.no/fallulykker

Rygge kommune

Ledig stilling som rektor

Rygge kommune er en sentralt beliggende kommune i Østfold, med noen av Oslofjordens vakreste kystlinjer. Attraktive boligområder med nærhet både til yrende bymiljø og frodig natur, gjør derfor Rygge perfekt for deg som ønsker å bo landlig, men likevel sentralt. Samtidig gjør den meget sentrale beliggenheten, med kort avstand til motorvei og jernbane, Rygge til en ideell kommune å jobbe i.

Kommunene Moss og Rygge skal bli en ny kommune fra 01.01.2020. Vi gjør oppmerksom på at innhold, arbeidsoppgaver og plassering av stilling i organisasjonen kan endres ved framtidig organisasjonsendring.

Rygge kommune har følgende ledig stilling:

* Rektor ved Halmstad skole

Søknadsfrist 29.09.17.

Full utlysningstekst og elektronisk søknadsskjema finner du på www.rygge.kommune.no Telefon: 69 26 43 00

Kurs i nye Aski Raski

Aski Raski er et digitalt verktøy for lesetrening som nå lanseres i ny versjon. I høst arrangerer vi kurs for deg som jobber med å lære barn eller voksne å lese.

28. sept	Sandnes
04. okt	Bergen
19. okt	Oslo
25. okt	Trondheim

For pris og påmelding, gå til
askiraski.no/kurs

Ønsker du mer informasjon, kan du kontakte oss på askiraski@askiraski.no eller +47 415 01 046.

Ønsker du å annonsere i Utdanning?

Neste materiellfrist: 20. september

Utgivelse: 6. oktober

Du kan annonsere digitalt på **utdanningsnytt.no**

Kontakt oss:

marked@utdanningsnytt.no

Telefon 24 14 23 30

NÅ UT TIL
209.000
LESERE!
(TNS 2016)
GODKJENT OPPLAG:
163.911
(FAGPRESSENS
MEDIEKONTROLL 2016)

UTDANNING

UTDANNINGSNYTT.NO

● **Mitt tips** | 22 Vannlig forskning på tvers av trinn ● **Reportasje** | 24 Kaoskontroll i klassen
● **Reportasje** | 30 Sprek 60-åring til salgs ● **Fotoreportasje** | 34 Leseglede for beduinjenter

UTDANNING

12
23. JUNI 2017
utdanningsnytt.no

Når diagnosen er en **fordel**

F F

● Se flere ledige stillinger på **Lærerjobb.no**

Spesialpedagogikk er det eneste norske tidskriftet innenfor sitt fagfelt og inneholder fagartikler, forskningsartikler, kronikker, debattstoff og bokmeldinger. Bladet kommer ut med 6 nummer i året.

La ikke sjansen gå fra deg til å holde deg orientert om hva som skjer på dette feltet!

Tegn abonnement nå!

Kr 150,- for medlem/studentmedlem av Utdanningsforbundet for årsabonnement.
Kr 450,- for ordinært abonnement.

Du kan bruke epost: redaksjonen@spesialpedagogikk.no

SPESIALPEDAGOGIKKS NETTSIDER:

Her kan du finne:

- Opplysninger om abonnement
- Forfatterveiledninger
- Stillingsannonser
- Arkiv med eldre utgaver av Spesialpedagogikk
- Utvalgte artikler i fulltekst
- Ved å bruke søkefunksjonen kan du finne bestemte temaer eller forfattere

www.utdanningsnytt.no/spesialpedagogikk

Minneord

● Svein Egil Vestre

En god venn og kollega. Svein Egil Vestre, døde 24. juni etter noe tids sykdom, 72 år gammel.

Svein Egil var en faglig wonderboy, bredt orientert, med utdanningsrett og foreldrerett som spesialitet. Etter å ha vært innom Lærerlaget (Utdanningsforbundet) og Utdanningsdepartementet noen år, ble han i ung alder skoledirektør i Sogn og Fjordane. Han hadde også viktige politiske verv og styreverv. Han drev et forlag. Fra 1997 til han gikk av i 2014, var han forsker ved Institutt for pedagogikk ved Universitetet i Oslo.

Hans anliggende var elevene, foreldrene og de små skolene. Avskjedsforedraget hans var om en sak fra tiden som skoledirektør: «Småskoleelevenes rett til tiltak fra fylket for å bli kvitt spøkelses de så på veien til skolen».

Svein Egil var hel ved og rett på sak. En samarbeidets og forsoningsmann, men også en kriger som stillferdig sto fast på sine oppfat-

ninger når han fant det nødvendig, særlig når det blåste som hardest. Hadde han vært litt mindre rakrygget, kunne han nok nådd enda lenger opp på maktens tinder.

Svein Egil hadde oversikt og plan, enten det var undervisning, publisering av neste bok eller for den saks skyld veien fra hotellet til et nytt konferansested. Han tok enda en ny korrekturrunde når andre ikke orket mer. Studentene syntes ofte han først var streng og ikke så lite autoritær. Etter hvert så de hans kloke og omsorgsfulle handlinger og hans milde vesen. I hans gamle minibuss var det alltid plass til en student til.

Korrekt, men ikke til fingerspissene. Han hadde en rå, men avvæpnende humoristisk sans og en tørr latter. Kaffestundene i kantina blir ikke de samme uten deg. Hvil i fred, Svein Egil.

Christian Beck, Henrik Fladmoe, Svein Østerud og Kamil Øzerk

FOTO SXC

Endringen gjelder: (1) Adresse Utdanning Arbeidssted Arbeidsgiver Stilling Medlemstype Utmelding (2)

Annet: (3)

Gjelder fra dato: (4)

Student?: (5)

JA

Utdanning fullført mnd/år: (6)

/

Fødselsnummer:

Medlemsnummer: (7)

Etternavn:

Fornavn:

Adresse:

Postnr.:

Poststed:

Tlf. mobil: (8)

E-post: (9)

Utdanning: (10)

Ped./yrkesteori: (11)

1 2 3 4

Hovedarbeidsforhold: (12)

Tilsattdato: (13)

Arbeidssted:

Tlf.nr.:

Adresse:

Postnr.:

Arbeidsgiver:

Stillings-%: (14)

Avtale/tariffomr.: (15)

Årslønn: (16)

Stillingstittel: (17)

Stillingskode: (18)

Biarbeidsforhold: (19)

Tilsattdato:

Arbeidssted:

Tlf.nr.:

Adresse:

Postnr.:

Arbeidsgiver:

Stillings-%:

Avtale/tariffomr.:

Årslønn:

Stillingstittel:

Stillingskode :

Merknader: (20)

Som medlem i Utdanningsforbundet er jeg forpliktet til å melde i fra til forbundet om endringer av betydning for medlemskapet. Videre er jeg også forpliktet til å betale den til enhver tid gjeldende kontingent, normalt ved at Utdanningsforbundet gir melding til arbeidsgiver om trekk i lønn.

Dato: (21)

Medlemmets underskrift: (22)

Rettledning for utfylling av endringsmeldingen

Dette skjemaet kan brukes ved utmelding eller endringer som har betydning for medlemskapet.

Endringer kan meldes på www.utdanningsforbundet.no - velg "Logg inn".

Dette gjelder f.eks. ved adresseendring, bytte av arbeidsplass, overgang til ulønnet permisjon, overgang til uføre-/alderspensjon osv. Alternativt kan dette skjemaet benyttes. Ved utmeldinger må signert skjema sendes inn.

Skriv alltid dato endringen gjelder fra (felt nr. 4). Fyll også inn utdanning og tidspunkt for avsluttet pedagogisk utdanning korrekt. Ved utmeldinger må medlemmet underskrive meldingen.

Studentmedlemmer (Pedagogstudentene) kan også bruke dette skjemaet. Pass da på å merke av som student i felt nr. 5, og skriv i felt 12 hvilket studiested du tilhører og hvilken linje du går på.

Ferdig utfylt medlemsmelding sendes Utdanningsforbundet, Boks 9191 Grønland, 0134 Oslo. Benytt eventuelt e-post medlem@utdanningsforbundet.no eller faks nr. 24 14 22 88.

<p>1 Marker på skjemaet hva slags endring det gjelder (du kan gjerne markere flere typer endring). Med <i>Medlemstype</i> mener vi om du er i arbeid, student, i permisjon uten lønn, uten arbeid, trygdet av NAV eller alders-/uføretrygdet.</p> <p>2 Kryss av her hvis meldingen gjelder en utmelding. Utmeldinger skal alltid underskrives av medlemmet.</p> <p>3 Skriv her dersom endringen gjelder noe annet enn det som kan markeres over.</p> <p>4 Dato meldingen gjelder fra. Dette feltet skal fylles ut uansett hva slags endring meldingen gjelder.</p> <p>5 Marker dersom du er student. Fyll inn studiested og linje i 12.</p> <p>6 Skriv måned og år for avsluttet pedagogisk grunnutdanning. Dersom du tok fulltids videreutdanning rett etter at grunnutdanningen var fullført, setter du måned og år for avsluttet fulltids videreutdanning. Dersom du er/skal være studentmedlem skriver du måned og år for antatt avsluttede studier. Dersom du ikke har pedagogisk utdanning men har annen godkjent kompetanse må du opplyse om det under Merknader (20).</p> <p>7 Medlemsnummer, inntil 8 siffer. Dette finner du sammen med navn og adressen på medlemsbladet, på faktura o.l.</p> <p>8 Mobiltelefonnummer, ev. hjemmetelefon. Du må ha registrert mobilnummeret for å kunne logge deg inn på medlemssiden på www.utdanningsforbundet.no</p> <p>9 Din mest brukte e-postadresse.</p> <p>10 Skriv hvilken utdanningskompetanse du har, f.eks. førskolelærer, adjunkt m/tilleggsutdanning, lektor osv.</p> <p>11 Marker hva slags praktisk-pedagogisk utdanning (PPU) du har slik:
1: Har PPU-eksamen fra universitet/høgskole.
2: Har PPU inkludert i (førskole)lærerutdanningen.
3: Har ikke PPU (skriv i merknadsfeltet om du har annen utdanning godkjent for tilsetting i pedagogisk stilling - ev. om du er tilsatt på vilkår). For lærer i yrkesfag krysses ev. av slik:
4: Har godkjent yrkesteoretisk utdanning.</p>	12 Fyll inn opplysninger om hovedarbeidsforholdet ditt i denne rammen. Dersom du har flere arbeidsforhold skal du i valg av hovedarbeidsforhold bl.a. legge vekt på om du er fast ansatt eller ikke, stillingsstørrelse m.v. Hvis du bare har ett ansettelsesforhold fyller du bare ut denne rammen. 13 Skriv inn dato for tilsetting på den aktuelle arbeidsplassen. 14 Fyll ut stillingsstørrelse. Dersom du ikke har fast stillingsstørrelse ber vi om et anslått gjennomsnitt. 15 Skriv inn hvilket avtale-/tariffområde du jobber innenfor, f.eks. statlig, kommunalt eller privat. Dersom du er omfattet av en landsomfattende tariffavtale i privat sektor ber vi om at det om mulig presiseres hvilken avtale dette er – spør gjerne den tillitsvalgte. 16 Skriv inn årslønna di (inkl. faste tillegg). 17 Skriv inn hva slags stillingsbetegnelse du har. Dette finner du i tilsettingsbrevet, på lønnsslippen e.l. 18 Skriv inn stillingskoden din hvis du kjenner denne. Stillingskoden framgår ofte av tilsettingsbrev eller lønnslipp. 19 Fyll inn opplysninger om ev. biarbeidsforhold hvis du har dette. Feltene fylles ut som under hovedarbeidsforhold (12). 20 Skriv inn ev. merknader av betydning for meldingen. Hvis du har eller har hatt permisjon fra en stilling, redegjør du for dette her. Hvis du går av med pensjon eller over på f.eks. uføretrygd skriver du dette her. Vi ber om at medlemmer som mottar tidsbegrenset uførestønad opplyser om dette. 21 Skriv inn dato for utfylling av meldingen. 22 Alltid underskrift ved utmelding. Medlemskapet opphører senest én måned etter utløpet av den måneden utmeldingen er mottatt.

Bente Schei Ystehede | Advokat i Utdanningsforbundet

FOTO INGER STENVOLL

LOV
og
rett

Uanmeldt trekk i lønn

Hovedregelen etter arbeidsmiljøloven (aml) paragraf 14-15, 2. ledd, er at det ikke kan gjøres trekk i arbeidstakers lønn eller feriepenger.

Hensynet bak bestemmelsen er å sikre at arbeidstaker mottar lønnen sin mest mulig ubeskåret, og at lønnen skal være forutsigbar. I tillegg har man ønsket å jevne ut styrkeforholdet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker der det kan oppstå tvist om arbeidstakers tilbakebetalingsplikt.

Aml paragraf 14-15, 2. ledd nevner flere unntak fra hovedregelen. I 2. ledd bokstav c) står det at det kan gjøres trekk «når det på forhånd er fastsatt ved skriftlig avtale».

I mange arbeidsavtaler er det tatt inn en klausul om at arbeidsgiver, ved feil utbetalt lønn, kan foreta nødvendige justeringer i neste lønnsutbetaling. Men gir en slik klausul tilstrekkelig grunnlag for trekk i lønn der arbeidsgiver har utbetalt for mye tidligere?

Sivilombudsmannen har på eget initiativ, så langt tilbake som i 1999, tatt opp dette spørsmålet med departementet. Grunnlaget for denne henvendelsen var gammel aml paragraf 55 nr 3 bokstav c), nå nevnte paragraf 14-15, 2. ledd bokstav c), hvor det fremgår at trekk kan gjøres der det er gjort skriftlig avtale om det på forhånd.

Ombudsmannen viste til at «på forhånd» kunne forstås på to måter; enten slik at bestemmelsen åpnet for trekk på grunnlag av en avtale inngått allerede i forkant av feilutbetalingen, eller slik at den kun ga adgang til å foreta trekk når det var inngått avtale om dette etter at en feil var skjedd og omfanget av denne feilen var klarlagt.

Ombudsmannen mente det sentrale måtte være at det forelå et uomtvistet samtykke før det ble foretatt trekk i arbeidstakers lønn. Det måtte foreligge en avtale der det er klart at begge

parter var innforstått med hva trekket gjaldt. Han antok som et utgangspunkt at loven kun åpnet for trekk der avtale om dette var inngått etter feilutbetalingen. Arbeidstaker ville ved en slik avtale erkjent at det forelå et krav og samtykket i at kravet ble gjort opp ved trekk i lønn. En standardklausul, med en generell adgang til trekk uten at arbeidstaker har erkjent kravet, ville etter ombudsmannens syn ikke gi tilstrekkelig grunnlag for trekk i lønn.

Departementet var enig i ombudsmannens syn og skrev tilbake at departementet var «enig i at en standardklausul inntatt i arbeidsavtalen, som generelt slår fast at det skal være adgang til å foreta trekk i lønn ved feilutbetalinger, i utgangspunktet ikke kan danne grunnlag for trekk i lønn».

Sivilombudsmannen kom den 8. august i år med en uttalelse vedrørende lønnstrekk. En kommune hadde uten forvarsel trukket klager i lønn i februar og mars 2015, og på den måten krevd inn for mye utbetalt lønn i juni og juli 2014. Klager var ikke tidligere gjort oppmerksom på at det var blitt utbetalt for mye lønn i perioden. Kommunen viste til at en klausul i klagers arbeidsavtale for perioden 1. januar til 31. juli 2014, om at «ved feil utbetalt lønn kan lønnsutbetaler foreta nødvendige justeringer neste lønnsdag», var tilstrekkelig rettslig grunnlag for at feilutbetalingen kunne kreves tilbakebetalt ved lønnstrekk.

Ombudsmannen uttalte at standardklausuler om trekk i lønn ved feilutbetalinger verken gir holdbart rettslig grunnlag for trekk i lønn eller for at arbeidsgiver har et gyldig tilbakebetalingskrav.

Kommunen ble kritisert både for å ha trukket klager i lønn uten å ha rettslig grunnlag, og for ved lønnstrekket å ha dekket inn et pengekrav som kommunen etter de ulovfestede reglene om tilbakesøking av utbetalt ytelse – læren om *condictio indebiti* – etter all sannsynlighet ikke hadde rett til å kreve tilbakebetalt. Etter denne læren skal det enkelte tilfelle vurderes helt konkret og under hensyn til hva som fremstår som rimelig i den aktuelle saken.

««På forhånd»
kunne forstås
på to måter.»

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Terje Skyvulstad | nestleder

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Valg og tillit

Stortingsvalget nærmer seg. I skrivende stund er spenningen stor. Meningsmålingene tyder på et nesten dødt løp. De mest interessante bevegelsene ser ut til å være innenfor de to blokkene. Høyre styrker seg på den blå siden, mens sentrumspartiene og Frp taper eller står stille. Arbeiderpartiet svekkes kraftig på den røde siden. Der er det Sp, samt SV, MDG og Rødt som er i vekst.

Noen politiske tema ser ut til å ha påvirket mer enn andre. Kommune- og regionsreformen har vekket motstand mot sentralisering og overstyring. Ulvedebatten fra i vinter har satt spor i de regionene der den har størst aktualitet. Innvandrings-spørsmål spiller inn for noen, programmessig løftet fram av Frp, som gjerne spiller dette kortet i valgkamptider. I år koples dette også, av en til dels solospillende innvandringsminister, til nylige terrorhandlinger i vår verdensdel og til påståtte feilgrep i vårt naboland Sverige. Arbeidslivsspørsmålene ser ut til å spille en mindre rolle enn mange trodde på forhånd. Det henger sammen med at den økonomiske utviklingen ikke oppleves som krisepreget. Tvert imot har mange stor tillit til utsiktene på det økonomiske området.

Politiske tema får økt betydning når de får konfliktlinjene fram. Utdanning er i utgangspunktet det viktigste temaet for svært mange velgere, noe som nylig ble bekreftet i en meningsmåling for NRK. Men hittil i denne valgkampen har ikke utdanningspolitikk skapt overskrifter i form av skarpe konfliktlinjer. Heller ikke etter at Arbeiderpartiet la fram sitt skoleløfte, har dette endret seg i særlig grad. Vår klare hovedprioritering i dette valget er satsing på norm for lærertetthet i barnehage og skole, å rekruttere og beholde kvalifiserte lærere i hele utdanningsløpet. Vi gjør det vi kan for at dette skal løftes i valgkampen og for

at partienes stillingtagen til dette skal bety noe for velgerne. Det gjenstår å se hva det resulterer i.

Stortingsvalget, inkludert valgkampen, er det norske demokratiets flotteste stund. Vi vet det handler om viktige veivalg. Vi har alle våre preferanser og forhåpninger, som ikke er de samme. Når stemmene er talt opp vil noen juble, mens andre må se nederlaget i øynene. Kanskje blir det regjeringsskifte. Da vil vi få se et vakkert skue. Taperne som ønsker de som skal overta velkommen, leverer nøkler, blomster og ønsker dem lykke til. Vinnerne som smilende tar imot, men som også takker de som går av for den innsatsen de har gjort på folkets vegne.

Det handler om tillit. Vi er spente på mye foran dette valget. Men vi har alle tillit til at det vil gå rett for seg. De som får folkets flertall, får også makten. Vi har også tillit til begge våre statsministerkandidater, at de er sanne demokrater, respekterer folket og demokratiets spilleregler. Denne grunnleggende tilliten er en kolossal verdi. For oss lærere er dette av særlig betydning, fordi vesentlige deler av barnehagenes og skolenes samfunnsoppdrag nettopp handler om å bidra til at nye generasjoner tar demokratiet i bruk, videreutvikler det og styrker det.

Valgdeltakelse er ingen selvfølge. Det må oppleves som meningsfullt. Læreres innsats er ikke tilstrekkelig. Politikerne må også ta ansvar. De må opptre på en måte som gir folket en ekte opplevelse av at engasjement nytter. De må lytte og være opptatte av den virkeligheten befolkningen står i. Mange lærere, foreldre og elever har ytret seg om hva som er viktig for at alle elever skal bli sett og få mulighet til å realisere sine styrker. Mitt håp er at det også skal bety noe når stemmene slippes i valgurnene. Godt valg!

«**Politiske tema får økt betydning når de får konfliktlinjene fram**».

– Uakseptabelt med rasisme i skolen

Mange elever med minoritetsbakgrunn opplever rasisme helt nede i barneskolen.

– Helt uakseptabelt at barn og unge blir utsatt for rasisme i skolen, sier Birte Simonsen.

Antirasistisk senter har gjort en undersøkelse som viser at hvert fjerde barn med minoritetsbakgrunn har opplevd å bli utsatt for rasisme. En av arenaene der ungdommene i størst grad melder fra om opplevelser med rasisme, er i skolen. Det meldes fra om aller mest i barne- og ungdomsskolen, men også på videregående.

Loven brytes

– Dette er svært alvorlig og det er ikke tvil om at loven brytes. I skolens formålsparagraf står det blant annet at «Alle former for diskriminering skal motarbeidas», sier Simonsen.

Rapporten til Antirasistisk senter er basert på 500 skriftlige besvarelser samt dybdeintervjuer med 25 ungdommer. I rapporten konkluderer forfatterne slik: «Det som gjør situasjonen enda mer alvorlig, er de nokså gjennomgående tilbakemeldingene fra dem som har opplevd dette om at skolene så ofte synes å ha fulgt disse sakene dårlig opp. Det kan handle om et komplett fravær av oppfølging, eller det kan handle om en åpenbart mangelfull oppfølging. Mange lærere synes usikre på hvordan de skal håndtere rasisme, eller ser simpelthen ikke ut til helt å forstå alvoret.»

Variierende kompetanse

Simonsen mener at kompetansen om rasisme i skolen varierer:

– Skoler med en høy andel av minoritetslever er bedre skodd, og det er trolig ikke der problemene er størst. De har gjerne opparbeidet seg kompetanse på dette feltet, sier Simonsen.

Lærerprofesjonens etiske råd har også mottatt

– **Rasisme i skolen** er svært alvorlig og det er ikke tvil om at loven her brytes, fastslår Birte Simonsen, leder i Lærerprofesjonens etiske råd. **FOTO ELI KORSMO**

flere varsler om at minoritetslever oftere diskrimineres enn andre.

Mentale sår

– Skolen skal være et trygt sted for alle barn. Når barn og unge utsettes for slike overgrep, lager det mentale sår og skaper utrygghet som kan prege et menneske for resten av livet, slår hun fast.

Også på det faglige området har rasisme en svært skadelig effekt.

– En skole som oppleves som utrygg, gir et dårlig miljø for læring. I Lærerprofesjonens etisk

plattform står det at «Barnehagelærere, lærere og ledere griper inn og verner barnehagebarn og elever mot krenkelser, uavhengig av hvem det er som utfører dem.» Vi må sørge for at det er høy bevissthet om dette, sier Simonsen.

Opp i Etisk råd

Hun vil ta opp problemet i Lærerprofesjonens etiske råd.

– Vi vil følge opp dette problemet i vårt etiske råd. Vi kan ikke slå oss til ro med at barn i norske skoler skal utsettes for rasisme, avslutter hun.

● Lærerprofesjonens etiske råd

● Rådet ble opprettet i 2016 og skal støtte opp om etisk forsvarlig praksis i utdanningssektoren til beste for barn, unge og voksne.

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Verktøykasse mot økt kommr

Nå lanserer Utdanningsforbundet et eget ressurshefte for å hjelpe tillitsvalgte med arbeidet mot økt kommersialisering av utdanning.

Hefet som skal være et verktøy for Utdanningsforbundet til å arbeide effektivt mot økt kommersialisering av utdanning.

Det nye ressursheftet til Utdanningsforbundet er først og fremst beregnet på tillitsvalgte i alle ledd i organisasjonen.

- Vi håper heftet vil bli et redskap for våre tillitsvalgte til å hindre økt kommersialisering av skoler og barnehager, sier leder for Utdanningsforbundet Steffen Handal.

Praktisk håndbok

Ressursheftet tar for seg alt fra hvordan man kan påvirke politikere til mediearbeid og lovverk. Det skal også skolere tillitsvalgte. Vi har blant annet forsøkt å rydde og forklare begrepsbruken. For eksempel hva som er forskjellen mellom kommersielle og ideelle innen private utdanningsinstitusjoner.

- Tanken er at heftet skal være en enkel og praktisk håndbok for våre tillitsvalgte. Her skal de få tips og råd om hvordan de jobber praktisk og

effektivt mot økt kommersialisering, forteller Handal.

Likeverdighet mellom private og offentlige

Mange av Utdanningsforbundets medlemmer arbeider i private barnehager, og forbundslederen er klar på at dette er et arbeid for å bedre deres arbeidsvilkår også.

- Ansatte i private barnehager og skoler skal ha likeverdige lønns- og arbeidsvilkår som ansatte i offentlige barnehager og skoler, sier han.

Du kan laste ned heftet på Utdanningsforbundets nettsider.

- **Utdanningsforbundet ønsker** at offentlige velferdsmidler til barnehager og skoler kommer barn og unge til gode, ikke private investorer, sier Steffen Handal.

FOTO STIG WESTON

Kurs i Utdanningsforbundet

Faglig påfyll i høst?

- 21. sep. Retten i skolen - utfordringer og dilemmaer for skoleledere
- 25.-26. sep. Rakettfysikk i skolen
- 27. sep. Pedagogiske relasjoner i skolen
- 28. sep. Kvalitet i barnehagen
- 5. okt. Kurs for skoleledere: Profesjonell praksis - juridisk skjønn
- 10. okt. Mellom krav og støtte: Lederen som balansekunstner
- 12. okt. Kurs for historielærere i videregående skole
- 17. okt. Dybdeløring og vurdering for læring i norskfaget på ungdomstrinnet
- 20. okt. Musikk lærernes dag
- 20. okt. Å utvikle vurderingskompetanse i skolen
- 24. okt. Læringsfremmende tiltak i engelsk

Les mer om hele vårt kurstilbud på www.udf.no/kurs

En fremtidig lærer i familien?

Pedagogstudentene er studentorganisasjonen til Utdanningsforbundet og har i dag over 20.000 medlemmer. Medlemskap her er gratis, og alle får tilbud om studentforsikringen som er en skreddersydd forsikringspakke med de dekningene en lærerstudent har behov for. Studentforsikringen inneholder reise-, innbo-, ulykkes- og uføreforsikring og koster kun 83 kr i måneden (årspris 996 kr). Reiseforsikringen dekker reiser på inntil 90 dager og har ingen egenandel, innboforsikringen dekker tyveri og skade for inntil 500.000 kr. Ulykkesforsikringen vil gi erstatning ved alvorlig ulykke, men også ved bruddskader, og uføreforsikringen har egen dekning for studieavbrudd.

Les mer på udf.no/studentforsikring

Husk forsikring når du studerer.

FOTO ANNA-JULIA GRANBERG

mersialisering

Hva skal jeg stemme?

På Utdanningsforbundets valgsider blir du litt klokere. Her finner du utfyllende stoff om våre viktigste valgkampsaker: Lærertetthet og kvalifiserte lærere i barnehage og skole. Her finner du også hva partiene mener om de viktigste skolepolitiske sakene.

Du finner Valg 2017 på udf.no

Facebookside for ledere – lik og del!

Vi har opprettet en egen Facebook-side for ledermedlemmene: Lederne i Utdanningsforbundet. Lik og del gjerne siden med ledermedlemmene, slik at vi får flest mulig følgere! Målet er å treffe ledermedlemmene der de er med relevant stoff, og saker som legges ut skal vekke engasjement, følelser, oppleves som nyttige og inspirere til deling og «likes».

Facebook-side: Lederne i Utdanningsforbundet

Matsvinn som tverrfaglig tema

Må vi kaste en sliten banan, eller kan den brukes til noe? FOTO ANNE KARIN SÆTHER

Hva kan barnehagebarn og elever lære om matsvinn? Bærekraftig utvikling skal få større betydning med det nye læreplanverket for grunnskolen. Også den nye rammeplanen for barnehagen legger stor vekt på miljø og bærekraft.

Et tema som egner seg godt til tverrfaglig læring om bærekraft, er matsvinn. Her er noen tips til hva du kan sette i gang som lærer:

- En tredel av all mat som produseres i verden blir ødelagt eller kastet. Kan elevene finne ut hvor mange steder i kjeden det er mulig å kutte klimagassutslipp om vi slutter å kaste mat? Noen stikkord: på jordene, i kjølelagre og under transport.
- Mange barnehager dyrker egne grønnsaker og jobber også med kompost. Hva kan barna lære av å lage maten selv eller følge med på forråttelse i komposthaugen?
- Både FN og Norge har satt seg som mål å halvere matsvinnet innen 2030. Hvordan kan hver elev bidra til mindre matsvinn ved å kaste mindre selv og påvirke egen familie og venner? Hvor mye penger kan det være mulig å spare?
- Matsvinn er spesielt relevant i mat og helse, samfunnsfag og naturfag, men et naturlig tema også i fag som matematikk og KRLE. For eksempel kan en etikkdiskusjon handle om ressursfordeling mellom rike og fattige land.
- For inspirasjon kan du sjekke matvett.no, «Reduced food waste» på drawdown.org, prosjektet «Waste Invaders» hos Loop miljøskole eller Facebook-siden «Spis opp maten».

Hvem bør få klimaprisen?

Utdanningsforbundets klimapris deles ut til barnehager, skoler og lærerutdanningsinstitusjoner som har gjort en ekstra innsats og kan inspirere andre i arbeidet med klimaspørsmål. Søknadsfristen for årets pris er 24. september.

Tilpasset opplæring

www.arbeidmedord.no

Tlf.: 380 33 002 Epost: sven@arbeidmedord.no

* LESEOPPLÆRING

* LESETRENING

* MATEMATIKK

■ FOKUS PÅ SKRIVING 1-4 **Nyhet!**

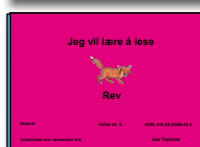
Passer best på 1.-2. trinn
Tilpasset opplæring 3.-4. trinn
BM og NN
Digital utgave. Kop. or.
Pris pr. hefte (inkl. dig. utgave)
kr 490,- + mva.

- * Skape skriveglede
- * Hefte 1: Skrive til tegninger og bilder
- * Heftene 2-4: Skrive med utgangspunkt i illustrerte historier
- * Passer meget godt for **minoritetsspråklige**

■ JEG VIL LÆRE Å LESE 1-8

Leseopplæringen 1. og 2. trinn
Ypperlig for tilpasset opplæring 1.-3. trinn.
BM/NN A5 format
Pris pr. bok kr 50,-
BESTSELGER!

■ HELHETSLESING ABCDEF

Heftene ABC er for spesialundervisning.
Heftene DEF passer på 6. og 7. trinn, u.skole, vgs og vo.
Kun BM. Kop.or.
ABC kr 300,- pr. hefte + mva. (utgis kun digitalt)
DEF kr 380,- pr. hefte + mva. (inkl. dig. utgave).

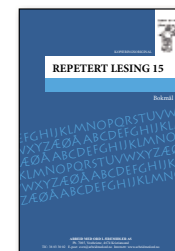
■ OPPGAVEMIKS ARTIKLER 1-6

Repetert lesing av 72 fagtekster. Passer på 7. trinn, u.skole, vgs og vo. To nivå. Kop.or
BM og NN. Kr 450,- + mva. pr. hefte (inkl. dig. utgave)
Øyer ungdomsskole, 9. trinn: Tekstheftene Artikler 1-6 i serien Oppgavemiks har vært et vidunderredskap for å forbedre leseferdigheten til elever på 9. trinn. (Sundby / Andresen).

■ REPETERT LESING

Brukes i grunnskolen, videregående skole og vo.
Totalt 25 hefter.
Vår største suksess noensinne!
To nivå. BM og NN. kop.or.
Digital utgave
Pris pr. hefte (inkl. dig. utgave) kr 450,- + mva.

■ 15 LETTLESTBØKER M/ OPPGAVESAMLING

Passer best på 1.-6. trinn. Tre nivå.
Tre fyldige oppgavesamlinger m/ digital utgave, kop.or.
BM og NN
Oppgavesamling kr 480 + mva. pr. stk.
(inkl. dig. utgave) Bøker kr 40 pr. stk.

■ LESESTRATEGIER 1-4 - FAGTEKSTER

Passer best på 4.-6. trinn. Brukes også i tilpasset opplæring på 7. trinn, u.skole, vgs og vo. Tre nivå. BM/NN
Kop.or.
Pris pr. hefte (inkl. dig. utgave) kr 450,- + mva.

■ JEG VIL LÆRE Å REGNE 1-5

1. trinn
Tallene 1 - 20
BM/NN A5 format
Pris pr. bok kr 50,-

■ UKENYTT

Følger nyhetsbildet
Quiz på to nivå. BM og NN
NB! Muligheter for mye begreps trening.
1/1 års abonnement kr 1080,- + mva. 1/2 års kr 600,- + mva.